

บทที่ 5

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์เพื่อขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

การศึกษาการเมืองเรื่องสมณศักดิ์ มุ่งเน้นศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และกระบวนการวิธีสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวมีผลต่อการขอสมณศักดิ์ตามความเหมาะสม รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์วิงวั้นหรือหาช่องทางอื่นที่จะขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบัน เพื่อเป็นไปตามธรรมเนียมถือปฏิบัติของคณะสงฆ์ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ และเพื่อสนองตามนโยบายกลไกของรัฐการให้ยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่ภิกษุผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศ เพื่อเป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา และรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคตการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น ดังนี้ 1) กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครอง เพื่อขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ 2) สถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์เสนอชื่อพิจารณาสมณศักดิ์และช่องทางเพื่อขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ 3) กระบวนการพิจารณากิจกรรมคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เพื่อความเป็นธรรม 4) กระบวนการสร้างความสัมพันธ์รัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมส่งผลต่อสมณศักดิ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนการวิธีการสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของพระเถระผู้ปกครองนั้นเป็นสิ่งที่จะสามารถให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ในการตอบแทน เพื่อขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ถือโอกาสความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างพระผู้น้อย และพระเถระผู้ใหญ่ที่เห็นหน้ากันอยู่เสมอ การตอบแทนกันช่วยสร้างและทำให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แนบแน่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสร้างควมไว้นับถือเชื่อใจ และความรักใคร่ระหว่างคู่สัมพันธ์ทั้งสองเพื่อการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือข้อเสนอต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อขอสมณศักดิ์ รวมถึงกิจกรรมทางคณะสงฆ์ที่มีการนิมนต์พระผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อส่งผลต่อการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงการมีบทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น จะส่งผลต่อการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์สมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบันมีความเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความขึ้นชอบของพระผู้ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องสำหรับการพิจารณา และเป็นปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการแต่งตั้งสมณศักดิ์ รวมทั้งกลุ่มอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ โดยเจ้าคณะสงฆ์ผู้ปกครองทุกระดับชั้นและเถระผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจ การพิจารณาให้ พระสังฆาธิการให้ผ่าน

หรือไม่ในการแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าคุณระดับชั้นสามัญขึ้นไปส่วนใหญ่พระเถระและเจ้าคณะปกครองในพื้นที่ จะมีความสัมพันธ์กับพระสังฆาธิการมีความผู้ใกล้ชิด และคุ้นเคยกันทั้งทางสายงานเคยร่วมงานกันมาก่อนได้ร่วมกิจกรรมทางคณะสงฆ์บ่อยครั้ง และในเครือข่ายศิษย์สำนักอาจารย์เดียวกัน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์รัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมส่งผลต่อสมณศักดิ์เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เหล่านี้ และได้กลายเป็นพลังสำคัญในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ ระดับพระครูสัญญาบัตรหรือเจ้าคุณชั้นสามัญ ของพระสังฆาธิการที่อยู่ในกลุ่มเครือข่ายดังกล่าวนี้จะมีโอกาสได้รับการแต่งตั้งสมณศักดิ์ระดับพระครูสัญญาบัตรหรือเจ้าคุณสามัญได้มากกว่าพระสังฆาธิการที่อยู่รอบนอกที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเจ้าคณะปกครองและพระเถระในลักษณะดังกล่าวนี้

5.1 กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์

กระบวนการแต่งตั้งสมณศักดิ์ระดับชั้นพระครูสัญญาบัตร หรือเจ้าคุณชั้นสามัญที่ใช้ระเบียบหลักเกณฑ์ที่คณะสงฆ์กำหนดขึ้น อันเป็นกรอบการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมดซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ทั้งหมดของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2561) ในกระบวนการและวิธีการดำเนินการแต่งตั้งจะมีเจ้าคณะผู้ปกครองระดับอำเภอหรือเจ้าคณะเขต เป็นผู้มีบทบาทที่สุดในการพิจารณาการแต่งตั้งให้พระสังฆาธิการรูปใดรูปหนึ่งผ่านการพิจารณาเพื่อแต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตร หรือเจ้าคุณชั้นสามัญ อันเป็นอำนาจตามกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์โดยเฉพาะอันมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ตรวจสอบและมอบหมายไปยังเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะเขต ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับพระสังฆาธิการที่จะสามารถเห็นพฤติกรรมและผลงานที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด โครงสร้างทางอำนาจและการใช้อำนาจผ่านข้อกำหนดกฎหมายในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ ส่งเสริมระบอบเผด็จการภายใต้โลกแห่งความเป็นประชาธิปไตยเช่นปัจจุบัน ซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้นในองค์กรสงฆ์จากโครงสร้างทางอำนาจในทางปกครองคณะสงฆ์ ต่อการใช้อำนาจผ่านระบบสมณศักดิ์ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งเสริมอำนาจเผด็จการที่ระเบียบเปิดช่องว่างให้อำนาจแก่เจ้าคณะปกครอง และใช้ดุลยพินิจมากเกินไปจนทำให้กลายเป็นเครื่องสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าคณะปกครอง ในการคัดสรรพระสังฆาธิการที่จะแต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตรหรือเจ้าคุณชั้นสามัญเท่านั้น ทำให้ผู้เสนอขอพยายามหาช่องทางที่ให้เกิดความใกล้ชิดกับผู้ที่มีอำนาจผ่านรูปแบบต่างๆ หรือลักษณะการวิ่งกระซิบความสัมพันธ์ให้เกิดความใกล้ชิดและได้รับการอุปถัมภ์จากผู้ที่มีอำนาจ และเป็นประเด็นทาง

การเมืองในการแทรกแซงการทำงานตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พระครูสัญญาบัตรหรือเจ้าคุณชั้นสามัญ

หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญหาและนำไปสู่ความก้าวหน้าของระบบสมณศักดิ์พระสงฆ์ขึ้นอยู่กับอำนาจและอิทธิพล เพราะทั้งสองประเด็นนี้เป็นดั่งเงาที่ฝังอยู่ภายในระบบการแต่งตั้งสมณศักดิ์พระครูสัญญาบัตร หรือระดับเจ้าคุณชั้นสามัญ จนยากจะสามารถแยกออกได้ว่าส่วนไหนคืออิทธิพลและส่วนไหนหรืออำนาจ ซึ่งทั้งสองส่วนนั้นก็ล้วนสามารถกำหนดทิศทางของสมณศักดิ์ให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองได้อย่างง่ายดายและชอบธรรมด้วยระเบียบหลักเกณฑ์ที่เปิดช่องว่างในการใช้ดุลยพินิจมาพิจารณาอีกด้วย จากคำผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“ส่วนใหญ่พระเถระผู้ปกครองหรือในเขตการปกครองมีความสัมพันธ์กับผู้อยู่ภายใต้การปกครองอยู่แล้ว เพราะอย่างน้อยก็อยู่สายปกครองหรืออยู่ภายใต้การปกครองตั้ง ระดับเจ้าอาวาส ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต จังหวัด ตามลำดับการที่จะมีความสัมพันธ์นั้น ก็ขึ้นอยู่กับผลงานของพระสังฆาธิการรูปนั้นด้วยว่ามีผลงานด้านไหน การที่จะรู้จักสนิทคุ้นเคยส่วนตัวก็คงเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนมากจะรู้จักในนามสายการปกครองเพราะพระเถระผู้ใหญ่ต้องรู้จักกันอยู่แล้วใช่ไหม ถ้าเป็นศิษย์สำนักเรียนเดียวก็จะมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนสมัยเรียนหรือศิษย์สำนักเรียนเดียวกัน พอรูปใดรูปหนึ่งที่สมัยเรียนด้วยกันได้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ก็อาจจะเห็นความสามารถรูปที่เคยอยู่สำนักเรียนเดียวกัน ก็อาจจะเสนอพิจารณาให้สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการปกครอง แต่ถ้าเป็นพระสังฆาธิการนอกเหนือจากที่อื่นก็ไม่มี ส่วนใหญ่การขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นอยู่กับเขตการปกครองคณะสงฆ์แต่ละจังหวัดหรือภาคเป็นผู้ดำเนินการ ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก103, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2562)

การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจการนับถือ และการให้ความเคารพพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาให้ความเคารพในฐานะอาจารย์หรือเพื่อนการนับถืออาวุโสพรรษา แต่สำหรับการปกครองคณะสงฆ์นั้น ดังที่ (อคิน รพีพัฒน์, 2548, น. 67) กล่าวว่า ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยมีผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์ผู้อุปถัมภ์ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ เจ้านาย ขุนนางต้องให้การปกป้องคุ้มครองผู้อุปถัมภ์ ไพร่และทาสในทำนองเดียวกันผู้อุปถัมภ์ ก็มีหน้าที่ส่งส่วยและทำงานให้แก่ผู้อุปถัมภ์ตน โดยหลักอุปถัมภ์นี้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งสูงสุดในสังคมไทยทรงเป็นเจ้าของดินและกำลังไพร่พลทั้งหมด ในราชอาณาจักรพระองค์ทรงแจกจ่ายผู้คนให้อยู่ใต้การปกครองของเจ้านายและขุนนางตามตำแหน่งใหญ่น้อยที่ได้ตราไว้ ระบบศักดินาฐานะแต่ละบุคคลได้รับการจัดวางไว้เป็นระดับ จะให้ความสำคัญระหว่างผู้บังคับชากับอยู่ใต้บังคับบัญชาอำนาจการปกครองตามตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ซึ่งเกิดความคุ้นเคยฐานะอยู่ใต้บังคับบัญชา มีความสนิทสนม

ใกล้ชิดเกิดความเกรงใจหรือสามารถใช้ความใกล้ชิด ต่อรองผลประโยชน์ตำแหน่งสมณศักดิ์ทางคณะสงฆ์ได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การที่ผู้ใต้บังคับบัญชามารู้จักคุ้นเคยก็เป็นเรื่องปกติวิสัยของพระสงฆ์อยู่แล้ว ส่วนจะอ้างเพื่อไปใช้ประโยชน์ต่อรองด้านอื่น ๆ ก็เป็นอีกประเด็นที่พระสังฆาธิการรูปนั้นจะใช้วิธีไหน ส่วนใหญ่ก็จะรู้จักในสายการปกครอง การจะมีสายสัมพันธ์ส่วนตัวก็คงไม่สามารถพูดได้เพราะบางครั้งอาจจะเป็นเพื่อนกันหรืออาจจะมีอาจารย์คนเดียวกัน เคยอยู่สำนักเรียนเดียวกันบาง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก107, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2562)

ดังนั้นภายใต้ระบบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนใหญ่จะให้ความเมตตาระหว่างพระสายปกครอง ในฐานะผู้บังคับบัญชากับพระใต้บังคับบัญชาสามารถสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิด ดังที่ (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, 2538, น. 115) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ค่านิยมของสังคมไทย เรื่องการให้เพื่อหวังจะได้รับความช่วยเหลือความคุ้มครอง เป็นการตอบแทนให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์การบริจาคเพื่อก่อสร้างต่าง ๆ การต่อรองเพื่อให้ได้ ซึ่งสมณศักดิ์ที่ยศนั้นขึ้นอยู่กับพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้อำนาจปกครองในเขตพื้นที่การปกครองนั้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ตั้งแต่ปกครองคณะสงฆ์มาเกือบ 20 ปี ในความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์หรือพระผู้อยู่ระดับใต้ปกครองก็แล้วกัน ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัดลงไป ก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่แล้วในฐานะผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง ก็จะมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์หรือเวลากิจการคณะสงฆ์เวลาประชุมปรึกษาหรือต่าง ๆ ประชุมพระสังฆาธิการ นี่ก็ถือว่าได้ทำการคุ้นเคยที่สร้างความสัมพันธ์อยู่แล้ว ถือเป็นกระบวนการลักษณะที่สร้างความสัมพันธ์โดยตรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ถ้าเป็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดส่วนตัวก็มีในลักษณะเพื่อน ๆ มิตรสหาย และส่วนใหญ่การมีความสัมพันธ์ระหว่างพระผู้อยู่ใต้การปกครองก็มีความสัมพันธ์ปกติ ถามว่ามีพระผู้ใต้ปกครองมาสร้างความสัมพันธ์เหนือสิ่งอื่นก็มี ก็ขึ้นอยู่กับว่าเข้ามาให้ช่วยเหลืออะไร ถ้าเกี่ยวกับการเป็นประธานหรือช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านอื่นก็ให้ความอนุเคราะห์อยู่แล้ว ถ้าเป็นเรื่องสมณศักดิ์เรื่องนี้ก็ต้องระดับชั้นในการนำเสนอขึ้นมา ส่วนมากก็จะดูที่ผลงานทั้ง 6 ด้านในการพิจารณาโดยส่วนตัวที่เป็นลักษณะใช้ความสัมพันธ์กับพระผู้ขอสมณศักดิ์ก็คุ้นเคยกันอยู่แล้ว เช่น เพื่อนพระด้วยกันหรือพระผู้ใหญ่ที่อยู่เหนือกว่าฝากดูแลพิจารณา ก็ต้องมติดณะกรรมการพิจารณาเสนอเข้ามาด้วย ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก109, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2562)

จะเห็นได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้การปกครองเพื่อต้องการขอสมณศักดิ์นั้น ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็นศิษย์สำนักเรียน พระปริยัติธรรมและมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน ดังที่ ฮอลล์,เอ, (2545) ได้อธิบายว่า 2 ฝ่ายเห็น

ผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์เรียกร้อง และผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์ก็มีทางเลือก เพื่อสมยอมได้ผลประโยชน์หาข้อยุติ จึงเป็นกลไกบางอย่างในระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสร้างดุลยภาพให้กับ ความพอใจของ 2 ฝ่าย รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียนด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดัน ให้การ สนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ ดังที่ ธีรยุทธ บุญมี, (2536) อธิบายไว้ว่า ลักษณะ ความสัมพันธ์ทางสังคมของระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะต่างตอบแทน (Reciprocities) แต่เป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่สมดุล ซึ่งผู้อุปถัมภ์อยู่ในฐานะที่จะให้วัตถุเพื่อได้รับผลตอบแทน เช่น การแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไป เป็นช่องทางหนึ่งและอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการ ขอสมณศักดิ์ ทำให้พระสงฆ์เกิดการแก่งแย่งหรือวิ่งเต้นผู้มีอำนาจเหนือพระผู้ปกครองของตนขึ้นไปเพื่อให้ ได้สมณศักดิ์เกิดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้ง เช่นเดียวกับสังคมคฤหัสถ์ก่อให้เกิดปัญหาความลักลั่น และยุติธรรมในสังคมสงฆ์เถรวาท และลากลับการที่ได้มาจากการมีสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์บางรูปที่ยัง ไม่มีสมณศักดิ์อยากได้สมณศักดิ์เพื่อจะได้เกียรติยศ และลากลับการเหล่านั้น ทำให้พระสงฆ์ขาด ความสามัคคี ดังที่ วิจักขณ์ พานิช (2556, น. 56) กล่าวว่า ความขัดแย้งของพระสงฆ์ที่เกิดขึ้นเป็น โอกาสให้มองเห็นว่าการมีตำแหน่งสมณศักดิ์ทั้งหลายคือ สิ่งที่เกิดเพี้ยนไปจากพระธรรมวินัยและคำสอน ของพระพุทธเจ้าหรือทำให้พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์อยู่แล้วต้องการเลื่อนสมณศักดิ์ให้สูงยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ เกียรติยศและลากลับการมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป แต่เนื่องจากสมณศักดิ์ที่มีการแต่งตั้งและเลื่อนในแต่ละปีมี จำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ที่มีอยู่ทำให้เกิดการแก่งแย่งหรือวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ เกิดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ที่ต้องแย่งสมณศักดิ์กันเนื่องจากอยู่ในกลุ่มที่จะ ได้รับการพิจารณาในกลุ่มเดียวกัน เช่น อยู่วัดเดียวกันหรือจังหวัดเดียวกันสิ่งที่ตามมาคือเกิดปัญหาความ ลักลั่นและความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาให้สมณศักดิ์อันเนื่องมาจากการวิ่งเต้นนั้น ผู้ที่ควรได้อาจ ไม่ได้เพราะมีผู้อื่นมาวิ่งเต้นได้ไป ดังที่ พระมหาวิเชียร สายศรี (2543) กล่าวว่าสมณศักดิ์เป็นช่องทาง หาประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง จากการที่สมณศักดิ์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และทำให้ผู้ได้สมณศักดิ์ได้รับ การยกย่องและลากลับการหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ จนพระสงฆ์บางรูปมีความต้องการอยากได้สมณ ศักดิ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สมณศักดิ์ จึงใช้สมณศักดิ์เป็นช่องทางในการหาผลประโยชน์ ดังที่ เสถียร โพรธินันท์ (2535) กล่าวว่า อาจจะมีการนำเอาสมณศักดิ์มาเป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ ก็เป็นไปได้ ปัญหาสมณศักดิ์เป็นช่องทางหาประโยชน์ ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือบางครั้งเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ พระสงฆ์หรือคฤหัสถ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอาจใช้เรื่องนี้เพื่อหาผลประโยชน์ บางอย่าง โดยทั่วไปผลประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือดำเนินการในสิ่งนั้น ๆ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายและเป็น สิ้นน้ำใจซึ่งถ้าหากไม่มากจนเกินไป ก็ไม่ถึงกับเป็นเรื่องเสียหายอะไรเป็นต้น

5.2 สถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์เสนอข้อพิจารณาสมณศักดิ์ และช่องทางเพื่อขอแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์

กระบวนการดำเนินการเสนอข้อพระสังฆาธิการทุกระดับที่สามารถเสนอข้อเพื่อพิจารณาขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พัตยศ เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องสมณศักดิ์มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครอง คณะสงฆ์เนื่องจากสมณศักดิ์และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ที่สูง (วัชระ งามจิตรเจริญ, 2556, น. 25-28) การที่พระเถระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในการพิจารณาให้สมณศักดิ์ เกิดความลำเอียงหรือความไม่เป็นธรรมก็มีความเป็นไปได้แต่คงไม่มากเพราะการที่พระเถระเหล่านั้น พิจารณาให้สมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ที่ตนเองรู้จักคุ้นเคยส่วนหนึ่งก็มาจากรู้ความสามารถของพระสงฆ์รูปนั้น ๆ จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ควบคู่ไปกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ด้วย ซึ่งก็เป็นไปตามที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ในฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2551) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี มาตรา 20 ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวดที่ 2 การแต่งตั้งพระสังฆาธิการส่วนที่ 1 เจ้าคณะใหญ่ ข้อ 7 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (2) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะส่วนที่ 2 เจ้าคณะภาค ข้อ 10 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาคต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (4) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นเทพ ส่วนที่ 3 เจ้าคณะจังหวัด ข้อที่ 14 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (4) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญหรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 6 ประโยค หรือจะเป็นอีกหนึ่งตัวอย่าง ซึ่งโดยหลักการได้กล่าวไว้ในข้อความข้างต้นแล้วว่าสมณศักดิ์ของเจ้าคณะจังหวัดส่วนใหญ่จะเป็นพระราชคณะชั้นสามัญไปจนถึงพระราชคณะชั้นธรรมหรือซึ่งเป็นพระราชคณะชั้นสามัญสมณศักดิ์ชั้นที่สูง จึงเป็นการบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจที่สูงตามไปด้วย

หลักเกณฑ์ในปัจจุบันสำหรับพระเถระตามกฎหมาย ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 และโดยเฉพาะฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 การที่พระเถระที่จะเลื่อนขึ้นไป เป็นสมเด็จพระสังฆราชก็ไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์อาวุโส โดยสมณศักดิ์ ซึ่งการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชใช้การได้สมณศักดิ์ชั้นสูงคือ เป็นสมเด็จพระราชาคณะและยังใช้หลักการการได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ก่อนหลังเป็นหลักเกณฑ์สมณศักดิ์ จึงเกี่ยวพันกับตำแหน่งการปกครองที่สูงต่ำไปตามลำดับทำให้ในหลายครั้งปัญหาของสมณศักดิ์ ล้วนเกี่ยวพันกับปัญหาของการปกครองคณะสงฆ์ในมิติต่าง ๆ ตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ด้วยหลักเกณฑ์ที่ทางมหาเถรสมาคมได้วางไว้เพื่อการตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ระดับชั้นต่าง ๆ ของพระสงฆ์ในปัจจุบันถึงปัญหาของหลักเกณฑ์การแต่งตั้ง

สมณศักดิ์ในที่นี้กล่าวถึง สมณศักดิ์ในส่วนของผลงานไม่ใช่สมณศักดิ์ที่เกี่ยวกับความรู้ที่พระภิกษุสามเณรสอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ 3-9 ประโยค ที่ได้กล่าวถึงไว้นั้นมีการค้นพบว่าสาเหตุของปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์มีอยู่ 2 สาเหตุหลัก ๆ กล่าวคือ 1) การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ 2) หลักเกณฑ์ของจำนวนเงินเพื่อการสร้างศาสนวัตถุ 2 สาเหตุหลักนี้คือ ข้อค้นพบของปัญหาสมณศักดิ์ที่มีส่วนสำคัญทำให้พระมหากษัตริย์แม้จะทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระทัยที่จะถวายแต่พระสงฆ์ผู้มีความประพฤติปฏิบัติชอบแต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบกับปัญหาจน ทำให้ไม่บรรลุตรงตามพระทัยของพระมหากษัตริย์ที่ทรงตั้งพระทัยถวายสมณศักดิ์แต่พระสงฆ์ที่มีความประพฤติปฏิบัติชอบ รวมทั้งต้องการให้พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงให้สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐ เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาสังคมด้วยการเสนอสมณศักดิ์พัตยศในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์บางรูปอาจจะใช้ความสัมพันธ์ทางการปกครองคณะสงฆ์มาใช้ในการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ และอาจมีผลต่อการได้รับอำนาจหน้าที่ในทางการปกครอง และในการขอการเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นวิธีการช่องทางการตักตวงหาผลประโยชน์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจไปสู่การวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์ โดยสภาพในปัจจุบันจะยังคงผูกโยงกับการได้มา ซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีอำนาจการปกครอง กล่าวคือพระสังฆาธิการเท่านั้น ที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่าสมณศักดิ์ถูกผูกโยงกับโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการสร้างความผูกขาดการได้มาซึ่งสมณศักดิ์มากเกินไป จนทำให้พระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านอื่น ๆ ไม่ถูกยกให้ความสำคัญและขาดการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน และส่งผลให้สมณศักดิ์ตอบสนองเป็นการเฉพาะประโยชน์ของพระสายปกครองเท่านั้น และสาเหตุจากระบบสมณศักดิ์ที่ทำให้พระสงฆ์ต้องไปวุ่นวายกับเรื่องเงินและการสร้างผลงานด้านวัตถุต่าง ๆ จนกลายเป็นหมกมุ่นหลงกับเรื่องสมณศักดิ์และผลประโยชน์แต่เนื่องจากสมณศักดิ์ที่มีการแต่งตั้งและเลื่อนในแต่ละปีมีจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับสัดส่วนพระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์เท่าที่มีอยู่ และเกิดความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ที่ต้องแย่งสมณศักดิ์กัน เนื่องจากอยู่ในกลุ่มที่จะได้รับการพิจารณากลุ่มเดียวกันอยู่วัดเดียวกันหรือจังหวัดเดียวกันสิ่งที่ตามมาคือ เกิดปัญหาความลักลั่นและความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาให้สมณศักดิ์อันเนื่องมาจากการวิ่งเต้นนั้น ผู้ที่ควรได้อาจไม่ได้เพราะมีผู้อื่นมาวิ่งเต้นได้ไป พระสงฆ์ที่ถูกเกียรตินัยและลาภสักการะครอบงำจนอยากได้สมณศักดิ์ถึงขนาดวิ่งเต้นและเกิดการอิจฉาริษยาความขัดแย้งกัน รวมทั้งพระสงฆ์ที่มีอำนาจในการพิจารณาให้สมณศักดิ์เกิดความลำเอียงหรือความไม่เป็นธรรมคงมีจำนวนไม่มากนักที่เป็นมาก เช่นนั้นพระสงฆ์ส่วนมากเมื่ออยากจะได้สมณศักดิ์ก็คงไม่ถึงขนาดต้องวิ่งเต้นอะไรมากมายหรือถึงขนาดเกิดความขัดแย้งกับพระสงฆ์รูปอื่น เพราะสิ่งสำคัญคือการสร้างผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากคำให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“การขอสมณศักดิ์พัตยศทุกระดับชั้นตั้งแต่การแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ก็ต้องพิจารณาให้ครบที่ถ้วนในการเสนอเพื่อพิจารณา มาตั้งแต่ระดับล่างสุดขึ้นมาตามสายการปกครองคณะสงฆ์ตามที่เจ้าคณะปกครองแต่ละพื้นที่รับผิดชอบดูแลมันมีกระบวนการที่ต้องให้ภายในจังหวัดพิจารณาก่อน เจ้าคณะตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค สุดท้ายก็ที่คณะหนต่าง ๆ ที่รับผิดชอบตรงนี้สุดท้ายก็จะเสนอไปยังคณะกรรมการมหาเถรแล้วก็สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการต่อไป ส่วนจะมีพระสงฆ์ที่ต้องการวิงวอนเพื่อต้องการสมณศักดิ์นั้น มันก็น่าจะมีบ้างแต่ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนในกรณีที่มีการยื่นเสนอ ผลต่างตอบแทนหรือจะเป็นอย่างไรอย่างใดอย่างหนึ่ง เท่าที่รู้จักจะเป็นในรูปแบบอื่นมากกว่าที่จะเห็นชัดเจน”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก101, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2562)

กระบวนการเสนอเพื่อขอสมณศักดิ์คณะสงฆ์ปัจจุบัน ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ 2560 และฉบับ 2561 ตามระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบัน การเสนอขึ้นอยู่กับพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์ทรงโปรดฯ เพื่อให้สมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์กรณีพิเศษหรือวันสำคัญและการหาช่องว่างเพื่อให้ได้มาสมณศักดิ์ปัจจุบันนี้ย่อมกระทำได้อีก หากย้อนไปก่อนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับตราแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ได้ระบุคุณสมบัติผู้ขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์โดยมีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ รวมทั้งอำนาจสิ้นสุดที่เจ้าคณะชั้นผู้ปกครองการพิจารณาสมณศักดิ์อาจจะมีช่องว่างเพื่อเสนอผลต่างตอบแทนได้ ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันการขอสมณศักดิ์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขฉบับ พ.ศ. 2535 ล่าสุดก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมเข้ามาครั้งที่ 3-4 ฉบับ พ.ศ. 2560, พ.ศ. 2561 ถึงจะมีการเพิ่มเติมเข้ามาแต่ก็ดูคุณสมบัติพระสงฆ์ที่ต้องการขอสมณศักดิ์ด้วยว่าได้ตามเกณฑ์ใหม่ ถามว่ามีการวิงวอนหาช่องทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสมณศักดิ์ในปัจจุบันนี้ พูดตรงๆปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพิจารณาคุณสมบัติกรณีพิเศษสำหรับพระสายวิปัสสนา ที่มีผลงานด้านการปฏิบัติธรรมวิปัสสนาการเผยแผ่หลักธรรม และที่จะมีพระวิงวอนเงินทองให้แก่พระเถรผู้ใหญ่ก็มีส่วนน้อย แต่จะเป็นการอุปถัมภ์มากกว่าที่จะให้โดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการบริจาคมากกว่า ส่วนการจะนิมนต์ไปร่วมฉลองพัตยศเป็นเรื่องปกติอยู่ที่พระเถรผู้ใหญ่ได้รับใบฎีกานิมนต์เป็นประธานสงฆ์ในพิธีฉลองพัตยศ การจะถวายปัจจัยจำนวนเท่าไรก็แล้วแต่ทางเจ้าภาพถวายนะ ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก110, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2562)

สำหรับการพิจารณาโดยรวมตามคุณสมบัติพระผู้เสนอขอสมณศักดิ์นั้น ก็เป็นไปตามกฎหมายหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบสำคัญ จากการที่จะมีพลังภายในเพื่อลือขบให้พื้นที่ช่องว่างในการแทรกชื่อเพื่อเสนอนั้นเลื่อนสมณศักดิ์พัตยศ อาจจะมีการต่อรองที่

นำมาใช้อำนาจพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งสมณศักดิ์ยศที่เหนือกว่า เพื่อเป็นการกดดันให้เกิดความเห็นตามที่ จะพิจารณาคุณสมบัติพระสงฆ์ให้พิจารณาอนุมัติผ่าน และการเสนอเพื่อบริจาคเป็นทั้งเงินทองสิ่งปลูก สร้างเพื่อเป็นการตอบแทนการพิจารณาให้เลื่อนสมณศักดิ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ตามประสบการณ์ที่ได้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์มาหลายปีเป็นคณะกรรมการ พิจารณาคุณสมบัติของพระสังฆาธิการภายใต้เขตการปกครอง ส่วนใหญ่ก็ถือระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถือ ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เรื่อย ๆ อยู่แล้ว สิ่งหนึ่งที่ได้ตั้งข้อสังเกตเห็นก็มีแต่การขอเลื่อน สมณศักดิ์ที่อาจจะมียกข้อยกเว้นอยู่ ในส่วนกระบวนการขอสมณศักดิ์ศพระสงฆ์ที่รู้ ๆ กันอยู่มันมี กระบวนการที่จะต้องเสนอชื่อตามลำดับขั้นขึ้นผ่านการพิจารณาทุกระดับขั้นอยู่แล้ว ถ้าจะมีการหา ช่องทางหรือที่เรามักจะเอาไปโยงหาการโยกย้ายเหมือนข้าราชการตำรวจ ทหาร หรือผู้ว่า นั้นก็ อาจจะอยู่ในรูปแบบเดียวกันแต่อาจจะมียกข้อยกเว้นที่ต่างกัน สิ่งแวดล้อมหรือผู้ใหญ่เห็นด้วย ส่วนพระสงฆ์ บางรูปที่อาจจะวิ่งเพื่อตนได้เลื่อนสมณศักดิ์ อาจมีข้อเสนอที่พอใจแก่พระผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องก็ได้เพราะ สังคมพระสงฆ์ส่วนใหญ่ก็จะมีศรัทธาใจพระเถระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจเหนือตนขึ้นไปอยู่แล้ว ไม่กล้าขัด ขันคำสั่ง ตรงนี้ก็อาจจะมียกข้อยกเว้นหรือที่พบเจอก็มีแต่พูดคุยกัน ก็เคยได้ยินเล่ากันมาอยู่ถ้ามีพระเถระ ที่ตนคุ้นเคยมีตำแหน่งทางการปกครองที่สูงขึ้น จนสามารถมีอำนาจเหนือพระเถระรูปอื่น ๆ ที่มี ตำแหน่งปกครองสงฆ์ เป็นที่หอมหวานในการขอพึ่งบารมี มีการเข้าออกวัดตลอด 24 ชั่วโมง อาจจะ ไปขอพึ่งบารมีตำแหน่งการปกครองอะไรประมาณนั้น ก็น่าจะเป็นไปได้ การจะหาช่องทางพระสงฆ์บางรูป ที่ต้องการเลื่อนก็จะมีช่องอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ลักษณะการวิ่งเต้นพระสงฆ์ต้องการเพื่อเสนอพิจารณา ชื่อขอสมณศักดิ์ บางครั้งอาจจะมียกข้อยกเว้นที่มียกข้อยกเว้นไม่ห่างกันมากหรืออาจจะมากด้วย มีผลงานไม่ ต่างกัน ก็อาจจะใช้พลังภายในช่วยเหมือนการแข่งขันกัน แต่อาจจะมียกข้อยกเว้นอื่นที่ตนไม่สามารถ เหนือคู่แข่งได้ จึงต้องขอบารมีช่วยตรงนี้ จะมีการเสนออะไรผลประโยชน์ส่วนนั้นก็แล้วแต่นะ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก118, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2562)

การจะได้แต่งตั้งทรงสมณศักดิ์ ก็ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ขึ้นไปหรือเจ้าอาวาสวัด (พระอารามหลวง) มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์แค่เจ้าคณะเขตอย่างนี้ การจะได้เข้าคุณชั้นสมเด็จหรือรองชั้นสมเด็จอย่างนี้ก็คงจะเป็นไปได้ยาก เพราะตำแหน่งปกครอง คณะสงฆ์กับสมณศักดิ์มีความแตกต่างกัน ต้องตามลำดับขั้นตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ (คณิงนิตย จันทรบุตร, 2528, น. 267-268) ระบบสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ได้ครอบคลุมมาถึงส่วนภูมิภาค ซึ่งมี พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งสมณศักดิ์ทั้ง พระราชาคณะและพระครูสัญญาบัตรเป็นจำนวนมากปรากฏ ขึ้นในทุก ๆ ปีทั้งการเสนอแต่งตั้งใหม่และเลื่อนชั้นสมณศักดิ์ ประกอบกับตำแหน่งทางการปกครองที่ เกิดขึ้นเพื่อการบริหารงานและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมสมณศักดิ์และตำแหน่ง

ทางการปกครองของคณะสงฆ์ หรือจะมีช่องทางวิงวั้นตำแหน่งคณะสงฆ์ก็ต้องดูด้วยว่าอาวุโส พรรษา ปัจจุบันการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามหลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การขอสมณศักดิ์พัดยศพระสังฆาธิการทุกระดับ ที่ผ่านมาหรือหลาย ๆ ปี ที่ผ่านมาก็ ถู้อไปตามเกณฑ์คุณสมบัติก็ต้องเป็นเจ้าของอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพราะหลักเกณฑ์ได้ระบุชัดเจนอยู่แล้วที่เป็นคุณสมบัติถ้าจะมองกระบวนการดำเนินการขอก็ต้องดูปัจจัยด้านผลงานตำแหน่งปกครอง หรือครบรอบการตั้งแต่มานี้แล้ว 5 ปี ถึงจะเลื่อนสมณศักดิ์ได้ ส่วนจะมีการเข้าออกในต่าง ๆ นั้น ก็ต้องอยู่ที่ว่าคณะสงฆ์มีความเห็นพร้อมหรือไม่ ส่วนใหญ่ก็จะมีหลายปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การจะ วิงวั้นเพื่อได้สมณศักดิ์พัดยศเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก ถ้าหากจะมีก็น่าจะมีส่วนน้อยก็ขึ้นอยู่กับ สายงาน แต่การจะได้ทรงสมณศักดิ์ก็ต้องมีตำแหน่งคณะสงฆ์ทางการปกครองด้วย ถ้าตำแหน่งคณะ สงฆ์แค่เจ้าอาวาสหรือตำบลก็ต้องอยู่ความเหมาะสม ถ้าเป็นเจ้าอาวาสวัด พระอารามหลวง มีตำแหน่ง ทางการปกครองคณะสงฆ์แค่เจ้าคณะเขตอย่างนี้ การจะได้เจ้าคุณชั้นสมเด็จหรือรองชั้นสมเด็จอย่างนี้ ก็คงจะเป็นไปได้ยาก เพราะตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์กับสมณศักดิ์มีความแตกต่างกัน ต้องตามลำดับ ชั้นตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ หรือจะมีช่องทางวิงวั้นตำแหน่งคณะสงฆ์ก็ต้องดูด้วยว่าอาวุโส พรรษา ปัจจุบันการดำเนินการต่าง ๆ ก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก119, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2562)

ขั้นตอนการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ได้ พิจารณาตามระดับชั้นพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง การปกครองคณะสงฆ์หรือหากเป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ 5 ปี ที่ดำรงตำแหน่งก็สามารถดำเนินการของ สมณศักดิ์พัดยศตามคุณสมบัติเพื่อเสนอให้เจ้าคณะอำเภอที่อยู่ในเขตการปกครอง ได้ดำเนินการ พิจารณาอนุมัติเพื่อเสนอให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาดำเนินการส่งเจ้าคณะภาคต่อไป (แสง อุดมศรี, (2549, น. 278-279) การขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ในสมัยก่อน พระมหากษัตริย์จะทรงพิจารณาวินิจฉัยด้วยพระองค์เองว่า พระสงฆ์รูปใดมีความประพฤติดีปฏิบัติ ชอบ และได้ประกอบศาสนกิจเป็นปรุติทานุทิศประโยชน์โดยอเนกประการแก่ศาสนา และ ประเทศชาติจากนั้นจึงทรงตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ชั้นต่าง ๆ ตามสมควรแก่ฐานะานุรูปของพระสงฆ์แต่ ละองค์แต่ในปัจจุบันการพิจารณาคัดเลือกเบื้องต้นว่าพระสงฆ์รูปใดมี คุณสมบัติเหมาะสมที่จะได้รับ การเสนอรายชื่อเพื่อให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ชั้นต่าง ๆ เป็นอำนาจและ หน้าที่โดยตรงของมหาเถรสมาคม ตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การที่จะใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อรอง ซึ่งการได้มาตำแหน่งการปกครองหรือเลื่อนสมณศักดิ์ ส่วน ใหญ่พระสงฆ์มีข้อเสนอเพื่อบริจาคแลกเปลี่ยนที่เป็นวัสดุสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และการจะฟ้อง พระสงฆ์เสนอด้านเงินทองให้พระผู้บังคับบัญชาก็ยังเป็นปัญหาต่อพระสงฆ์รูป ที่แจ้งความดำเนินคดี อาจโดนข่มขู่หรือไม่มีความก้าวหน้าทางการปกครองคณะสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ทุก ๆ ปี จะมีฤดูกาลขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ เท่าที่สังเกตดูกระบวนการพระสงฆ์ที่ได้ดำเนินการเพื่อเสนอชื่อพิจารณาสมณศักดิ์พระสงฆ์เอง ก็ได้ดำเนินการเป็นไปตามคุณสมบัติตั้งแต่ระดับเขตการปกครองสงฆ์ดำเนินการมาจนถึงกระบวนการสุดท้ายเพื่อเสนอโปรดเกล้าฯ พัดยศ การยกย่องพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้านการเผยแผ่หรือการพัฒนาสังคมชุมชนบ้าง ถ้ามองการวิ่งเต้นพระสงฆ์บางรูปนั้นก็น่าจะมีให้เห็นทั้งที่ไม่เป็นข่าวแต่อาจจะดำเนินการใช้ระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือด้านอื่น จะเป็นข้อเสนอเงินทองก็น่าจะมีหรือจะซื้อรถตู้บริจาควัดก็อาจจะมีให้เห็นแต่หลักฐานการดำเนินการยังไม่สามารถตอบได้ว่าดำเนินการเป็นที่ชัดเจนต่อสาวยตาชาวพุทธใหม่ รวมถึงไม่มีการแจ้งความเรื่องการวิ่งเต้นเพื่อได้สมณศักดิ์พัดยศ แต่อาจจะมีจริงแต่ไม่ถึงขนาดจะไปแจ้งความเอาผิดเหมือนการยึดสินบนให้เจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐ เหมือนกับข้าราชการตำรวจทหารทำกัน ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข127, สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2562)

การให้ข้อแลกเปลี่ยนเพื่อเสนอชื่อขอสมณศักดิ์ โดยให้ข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้านเงินทองถวายการสร้างกุฏิรับรองราคาหลายล้าน เพื่อซื้อขายตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์และการขอเลื่อนสมณศักดิ์ การที่พระสงฆ์ได้กระทำในรูปแบบนี้เพื่อสร้างฐานอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ โดยการใช้ตำแหน่งทางคณะสงฆ์กดขี่พระผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่มีพระชามากหรือพระชาน้อยกว่า ดังนั้น การเสนอข้อแลกเปลี่ยนยังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดแต่ก็ถือเป็นข้อเสนอแลกเปลี่ยนที่ได้ตกลงให้คำมั่นสัญญาที่จะดำเนินการตามที่ตกลงไว้ (พิทยา ว่องกุล, 2545, น. 46-47) กล่าวว่าเป็นเหมือนระบบบรรดาศักดิ์ในทางโลกที่ทำให้พระสงฆ์เกิดกิเลสตัณหาจนมีการวิ่งเต้นซื้อตำแหน่งและแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ตามยศสมณศักดิ์เป็นเรื่องของกิเลสตัณหาไว้เพื่อแบ่งบารมีกันในทางที่ผิดก่อเวรก่อภัยแก่ผู้หลงใหล ดังที่ท่านกล่าวว่า

“เชื่อว่าการวิ่งตำแหน่งสำคัญ ๆ นั้น มีราคาหลักแสนถึงหลักล้านบาท ขึ้นอยู่กับวัดว่าเป็นวัดใหญ่ เล็ก หรือกลาง เหมือนกับโรงพัก ที่มีหลายเกรด A B C หรือ D ทั้งนี้ ที่ผ่านมา สมเด็จพระสังฆราชท่านยังเตือนอยู่บ่อย ๆ ว่า พระไม่ควรรับเงิน พอรับเงินมีผลประโยชน์ มีสมณศักดิ์นี้แหละคือ ตัวกิเลส ซึ่งเรื่องนี้พระที่ดีเขาจะไม่สนใจ และการซื้อตำแหน่ง หรือสมณศักดิ์นั้น ใ้ว่าจะใช้เงินเพียงอย่างเดียว เพราะบางทีก็มีการซื้อรถแจก การถวายสิ่งของ หรือพระเครื่องดี ๆ ที่มีราคาสูง นอกจากนี้ ยังมีการให้สัญญาใจกันด้วย เช่น หากได้เลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งแล้วจะจ่ายเพิ่มด้วย เพราะเมื่อมนุษย์ห่มเหลืองเหล่านี้ เข้าไปมีอำนาจในตำแหน่งที่สูงขึ้น สามารถควบคุมเรื่องเงินภายในวัด หรือ เงินสนับสนุนได้ ก็ให้นำมาจ่ายให้เพิ่มเติม”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข128, สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2562)

การซื้อขายตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์นั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวพระ ที่ใช้กันมาหลายยุคสมัยที่ได้ดำเนินการเสนอค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการเกี่ยวทางการปกครองคณะสงฆ์ จะเป็นตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดที่มีผลประโยชน์มหาศาลวัดมีรายได้เงินเข้าวัดเดือนละหลายสิบล้าน ย่อมเป็นที่สนใจสำหรับพระสายปกครองที่ถืออำนาจเหนือว่าพระระดับชั้นปกครองเดียวกัน สามารถดำเนินการย้ายพระรูปหนึ่งมาเป็นเจ้าอาวาสอีกวัดหนึ่งเพื่อผลประโยชน์แลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้น (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2554) กล่าวว่า ระบบโครงสร้างของมหาเถรสมาคม เป็นโครงสร้างการบริหารแบบรวบอำนาจแบบเผด็จการตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และการวิ่งเต้นเรื่องสมณศักดิ์ที่มีการจ่ายเงินใต้โต๊ะ ดังที่เป็นข่าวและไม่เป็นข่าว ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาในวงการพระสงฆ์ ทำให้เกิดปัญหาว่าพระสงฆ์ที่วิ่งเต้นใช้จ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้ถูกเสนอเลื่อนสมณศักดิ์นั้น ถือว่าต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระหรือไม่หากถือว่าต้องอาบัติปาราชิก พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ที่กราบไหว้กันอยู่นั้น ได้สมณศักดิ์นั้น ๆ ด้วยการจ่ายเงินใต้โต๊ะหรือไม่ ส่วนการดำเนินการได้มาตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์หรือสมณศักดิ์ พระสงฆ์บางรูปอาศัยความสัมพันธ์ด้านผลประโยชน์เหมือนข้าราชการทหารและตำแหน่งที่ได้ใช้ ตัวข้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งอำนาจหน้าที่ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การซื้อขายตำแหน่งนั้นก็เหมือนข้าราชการอื่น ๆ สิ่งสำคัญคือ ขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของวัด สมมติว่าจะขึ้นเจ้าอาวาสในวัดตั้งในกรุงเทพฯ ราคาหลักล้านบาท นี่คือ สาเหตุว่าทำไมพระบางรูปถึงมีเงินหลักร้อยล้านบาทได้ ถ้าระดับพระครูราคา 2 แสนบาทถ้วน (สมัยก่อน) หากเป็นเจ้าของคณะระดับจังหวัด ก็จะเพิ่มมากขึ้นคาดว่าจะเป็นราคาหลักล้าน คนที่จะสามารถทุจริตได้ จำเป็นต้องเป็นระดับสูง หรือตำแหน่งหลัก หากยังไม่ใช่ก็ต้องพยายามวิ่งเต้นเพื่อให้ได้มา บางคนคุณสมบัติพร้อมทั้งอาวุโส และความรู้ แต่ก็ต้องวิ่งเต้นเพื่อให้ได้ตำแหน่งนั้นโดยเร็ว พระบางรูป เป็นเจ้าอาวาสแล้วก็อาจจะรู้สึกว่ามีเงินไปก็ต่อยังขึ้นไปอีก เพื่อกินในระดับเจ้าคณะ อำเภอ หรือจังหวัด หรือไประดับภาค เหมือนกับตำรวจ เป็นผู้กำกับก็กินได้แค่โรงพักเดียว ส่วนเงินที่จะได้พระบางรูปนั้น มีวาตะในการเทศนา เป็นพระชื่อดัง ดังนั้น จึงมีเงินไหลเข้ามามาก ชาวบ้านศรัทธา กิจนิมนต์ก็มาก เงินจึงเข้ามาหาท่านโดยตรง พระบางรูปมีตำแหน่งคุมวัด เงินก็เข้ามาจากกิจของสงฆ์มากมาย ทั้งงานศพ งานบวช ค่าเช่าที่ดินวัด ตู้รับบริจาคมีมากมาย ถ้ามองว่าใครเป็นคนถือกุญแจตู้บริจาค วันดีคืนดี เงินในตู้หายไปครึ่งหนึ่งใครจะเป็นคนตรวจสอบ พระบางรูปมีชื่อเสียง รับกิจนิมนต์ครั้งละเป็นแสนบาท ทุกอย่างเป็นเงินเป็นทองทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการวิ่งเต้นเพื่อแสวงหาสมณศักดิ์การมอบสินบนเหล่านี้มีส่วนช่วยในคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพราะพระบางรูปถูกร้องเรียน มีคดี แต่เมื่อถึงเวลาตัดสิน กลับไม่มีความคืบหน้า เพราะมีพระผู้ใหญ่บางรูปคอยช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม พระระดับสูงบางรูปที่เลื่อนขั้นก็มาจากความสามารถ บทบาทหน้าที่ช่วยเหลือสังคม แต่ในภาพรวมนั้น ส่วนตัวเชื่อว่าการใช้เงินในการช่วยเหลือสมณศักดิ์เสียเป็นส่วนใหญ่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข 131, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2562)

จะเห็นได้ว่า สมณศักดิ์เกิดขึ้นมาเพื่อยกย่อง และให้กำลังใจพระสงฆ์ผู้ประกอบคุณงามความดีและส่งเสริมให้ทำงานช่วยพระศาสนาและสังคม จึงสมควรมีการควบคุมและตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของพระสงฆ์ผู้ได้รับสมณศักดิ์ เพื่อให้มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อสมณศักดิ์ที่ได้รับนั้นและได้สร้างผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาและสังคมสมเจตนาธรรม การมีสมณศักดิ์ซึ่งหากสร้างระบบและกลไกการควบคุมและตรวจสอบพฤติกรรม และการทำงานของพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาได้ ก็จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดสมณศักดิ์ได้อีกส่วนหนึ่งด้วยหากมีการควบคุมตรวจสอบที่ดี พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ก็จะมีภาระมรดกวิ้งไม่ประพุดิสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมการวิ้งเต้นหรือกลั่นแกล้งกัน เพื่อให้ได้สมณศักดิ์ที่สูงยิ่งขึ้นก็จะเกิดได้ยากขึ้น การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินความเหมาะสมก็จะมีน้อยลง เพราะหากถูกจับได้ก็จะถูกลงโทษหรือมีผลต่อสมณศักดิ์ของตนเอง นอกจากนี้การศึกษาพระธรรมวินัยและการปฏิบัติธรรม ก็จะมีมากขึ้นผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น การเผยแผ่และสาธารณูปการก็จะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพราะการควบคุมและตรวจสอบจะคอยกระตุ้นให้ต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับตำแหน่งสมณศักดิ์รวมทั้งตำแหน่งบริหารที่มีอยู่อันที่จริงไม่แต่เพียงตำแหน่งบริหารเท่านั้น

ดังนั้น การพิจารณาสมณศักดิ์ในทางปฏิบัติก็ควรให้เป็นอิสระจากอิทธิพลของรัฐด้วยหรือลดบทบาทของรัฐลงไปทางเลือกหนึ่งก็คือให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่พิจารณาสมณศักดิ์โดยเฉพาะให้ประกอบด้วยตัวแทนจากบุคคลในวงการต่างๆ ซึ่งแต่งตั้งจากรัฐเป็นการตั้งอำนาจในการพิจารณาสมณศักดิ์ออกจากมือของพระและลดอิทธิพลของรัฐ แต่เป็นการเพิ่มบทบาทของสังคมขึ้นแทนอันเป็นการสอดคล้องกับธรรมเนียมเดิมที่ให้ชาวบ้านเป็นคนแต่งตั้งสมณศักดิ์ แก่พระมิใช่ให้พระแต่งตั้งกันหรือบรรยายคุณสมบัติของตน เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับพิจารณาอย่างปัจจุบันวิธีนี้รัฐจะยังคงมีบทบาทในเรื่องสมณศักดิ์อยู่เพราะมติของคณะกรรมการ ดังกล่าวจะนำไปสู่การประกาศแต่งตั้งสมณศักดิ์ โดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ เท่ากับว่าธรรมเนียมแต่งตั้งสมณศักดิ์โดยพระมหากษัตริย์ยังไม่สูญหายไป หากแต่ปรับให้เข้ากับยุคสมัยองค์กรของสังคมระดับจังหวัด ก็น่าจะมีส่วนในการเสนอชื่อพระสงฆ์ในจังหวัดที่มีวัตรปฏิบัติและผลงาน ควรแก่การยกย่องโดยประสานงานกับฝ่ายคณะสงฆ์ทุกระดับและองค์กรของสังคมระดับต่างๆ โดยมีกรรมการระดับชาติ เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาและเสนอให้รัฐเป็นผู้แต่งตั้งอย่าง เป็นทางการวิธีนี้จะทำให้สมณศักดิ์เป็นเครื่องหมายของเกียรติยศที่ทรงคุณค่าอีกครั้งหนึ่ง เพราะมาจากคุณงามความดีและความสามารถที่ประจักษ์แก่สังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง มิใช่เกิดจากการวิ้งเต้นและตดสินกันโดยคำนึงถึงเส้นสายและผลประโยชน์ในวงแคบ ๆ เท่านั้น

5.3 กระบวนการพิจารณากิจกรรมคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เพื่อความเป็นธรรม

กระบวนการพิจารณาสมณศักดิ์พระสงฆ์เป็นไป ตามการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ไว้ที่ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคมในการพิจารณาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กล่าวถึงพระสงฆ์ที่ควรได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ไว้ว่า “พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยพระสังฆาธิการที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ต้องจัดทำประวัติตนเองโดยละเอียดตามฟอร์มที่ทางคณะสงฆ์กำหนดไว้” (แสง อุดมศรี, 2534, น. 47) สาเหตุนี้เองที่จะนำมาซึ่งปัญหาผูกขาดพระสงฆ์ที่จะได้เลื่อนสมณศักดิ์ไว้ที่พระสังฆาธิการคือ ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้นไปจนถึงเจ้าคณะหนใหญ่ตามลำดับลักษณะของการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ เป็นการนำสมณศักดิ์ไปผูกขาดสำหรับพระที่มีตำแหน่งทางการปกครองเท่านั้น ทำให้ขาดการให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์รูปอื่น ๆ ที่เป็นพระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านการเทศน์ การบรรยายธรรม การเขียนหนังสือ การนำชาวบ้านปฏิบัติธรรมแต่ไม่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ สำหรับเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ที่ดำรงสมณศักดิ์เท่านั้น จะเป็นผู้มีคุณสมบัติที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะปกครองตามลำดับชั้นพระ ก. พระ ข. ก็ไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะปกครองในตำแหน่งสูง ๆ ได้ (สุเขาว์ พลอยชุม, 2548, น. 76)

สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ นั้นว่าต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นเป็นพระสังฆาธิการนั้นเป็นการนำสมณศักดิ์ไปผูกโยงกับการปกครองอย่างชัดเจน เพราะตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าพระสังฆาธิการนั้น คือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์กล่าวคือตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไปซึ่งก็ถือว่าเป็นพระสงฆ์สายปกครองแล้ว การที่สมณศักดิ์ถูกให้คุณค่าและความสำคัญต่อพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งการปกครองสงฆ์หรือพระสังฆาธิการมากกว่า และพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญหรือทำงานเผยแผ่พุทธศาสนาในด้านอื่น ๆ นั้นอาจจะพัฒนามาจากการตีความที่ว่าสมณศักดิ์นั้นมีส่วนสัมพันธ์กับการปกครองคณะสงฆ์บริหารคณะสงฆ์ เช่น การตั้งพระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวกเบื้องต้นและดำรงตำแหน่งพระธรรมเสนาบดี ก็เพื่อดูแลปกครองพระสงฆ์ด้านทิศทักษิณและการตั้งพระโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย ก็เพื่อดูแลพระสงฆ์ด้านทิศอุดร ดังที่ พระมหาวิเชียร สายศรี, (2543) กล่าวว่า การขอสมณศักดิ์ด้วยจำนวนเงิน การสร้างศาสนวัตถุสาเหตุต่อมาที่มีส่วนทำให้พระสงฆ์เกิดปัญหายึดติดในสมณศักดิ์ จนทำให้ไม่มีเวลามากพอในการทำหน้าที่ตามพุทธบัญญัติทำให้พระสงฆ์ ต้องให้ความสนใจและเน้นหนักในการสร้างถาวรวัตถุแต่คุณภาพของพระสงฆ์ทั้งคุณธรรม

และปัญญากลับต่ำลงเมื่อเทียบกับความเจริญทางอารยวัตถุและศาสนสถานสาเหตุดังกล่าวนั้น มาจากการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ไว้ที่จำนวนเงินมากน้อยตามภาค และเขตการปกครอง จำนวนเงินนั้นพิจารณาจากการได้นำไปสร้างอารยวัตถุว่าใช้จำนวนเงินเท่าไรในการสร้าง เช่น ในเขตปกครองส่วนกลางต้องมีจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์แล้วตั้งแต่ 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาท) ขึ้นไป สำหรับพิจารณาแต่งตั้งใหม่ และตั้งแต่ 500,000.00 บาท ห้าแสนบาท ขึ้นไป สำหรับพิจารณาเลื่อน) ในเขตปกครองหนเหนือหนตะวันออก และหนใต้ต้องมีจำนวนเงินที่ได้ใช้จ่ายในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์แล้วตั้งแต่ 150,000.00 บาท หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ขึ้นไปและ ต้องมีจำนวนเงินตั้งแต่ 500,000.00 บาท (ห้าแสนบาท) ขึ้นไปโดยให้เริ่มนับตั้งแต่เป็นผู้รักษาการหรือดำรงตำแหน่งปกครองนั้นเป็นต้นมาทั้งนี้ ไม่นับผลงานที่เป็นประธานในการก่อสร้างโรงเรียนของรัฐบาล หรือการก่อสร้างวัดอื่นถ้าจำนวนเงินไม่ครบตามหลักเกณฑ์ ให้พิจารณางานพิเศษเข้าประกอบด้วย (แสง อุดมศรี, 2534, น. 86-87)

ดังนั้น การพิจารณาผลงานพระสงฆ์ที่จะได้รับการพิจารณาสมณศักดิ์ จะต้องมียผลงานต่าง ๆ โดยเฉพาะผลงานด้านสาธารณูปการคือ การก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานหรืออารยวัตถุมาประกอบการพิจารณาด้วย โดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ซึ่งมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ในเขตปกครองหนกลางต้องมีจำนวนเงิน ตั้งแต่ 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาท) ขึ้นไป ในเขตปกครองหนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ต้องมีจำนวนเงินตั้งแต่ 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท) ขึ้นไปเฉพาะในเขตปกครองคณะสงฆ์ ต้องมีจำนวนเงินตั้งแต่ 500,000 บาท (ห้าแสนบาท) ขึ้นไปการพิจารณาแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์จึงมีหลักเกณฑ์ที่ต้องการกระตุ้นให้พระสงฆ์พยายามศึกษาเล่าพระปริยัติธรรมรวมทั้ง ความรู้ทางโลกหรือวิทยาการสมัยใหม่และสร้างผลงานต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา สังคม และประเทศชาติ โดยส่วนรวม โดยเป็นหลักเกณฑ์ที่มีลักษณะยืดหยุ่นให้สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับกรณีต่าง ๆ ดังที่จะเห็นได้จากการมีการยกเว้นเป็นกรณีพิเศษในหลักเกณฑ์เรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีข้อดีคือทำให้พระสงฆ์ที่มีผลงานดีเด่นแต่ไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดสามารถได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นกรณีพิเศษสมกับผลงานที่ได้สร้างแต่ก็มีข้อเสียคือ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติให้ที่ไม่เป็นความเป็นธรรมเกิดไม่มีการจัดการที่ดี จากคำให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“การได้สนับสนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีสำนักเรียนที่ได้มีการส่งเสริมด้านการศึกษาคณะพระสงฆ์ โดยเฉพาะมีผู้ที่สอบผ่านบาลีเป็นจำนวนหลายรูปก็ถือเป็นผลงานด้านการศึกษา เวลาขอเลื่อนสมณศักดิ์ก็จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเพราะอย่างหนึ่งก็จะเข้าสู่ตามหลักเกณฑ์ ที่ได้มีการดำเนินการขอเลื่อนสมณศักดิ์หรือการเป็นเจ้าของคุณที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาของพระสงฆ์ ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.114, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2562)

รวมทั้งพระสงฆ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนมีผลงานด้านการสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือสังคมก็สามารถขอสมณศักดิ์พัตยศตามคุณสมบัติที่กำหนด ตามระเบียบหลักเกณฑ์คุณสมบัติว่าด้วยการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พัตยศที่กำหนดขึ้นถือเป็นกรอบการปฏิบัติให้เป็นไป ในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ทั้งหมด ของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535) และ (ตรากฎหมายคณะสงฆ์เพิ่มเติม พ.ศ.2560) (ตรากฎหมายคณะสงฆ์เพิ่มเติม พ.ศ. 2561) ในกระบวนการสมณศักดิ์พระสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวไว้

“การส่งเสริมกิจกรรมหรือการพัฒนาชุมชนพระสงฆ์ถือเป็นสิ่งสำคัญถือเป็นองค์ประกอบในการที่นำมาสู่กระบวนการขอผลงานหรือเลื่อนตำแหน่งยศสมณศักดิ์พระสงฆ์ได้ กรณีปัจจุบันก็มีเจ้าหลายรูปที่ได้จากการช่วยเหลือญาติโยม ในการมีจิตอาสาพัฒนาชุมชนจนมีชื่อเสียงด้านสังคมสงเคราะห์ ส่วนมากก็จะเป็นการให้ความเมตตาช่วยเหลือกันอยู่แล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.115, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2562)

การเสนอเพื่อพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ต้องกำหนดเป็นไป ตามคุณสมบัติผลงานประกอบเพื่อพิจารณา พระสงฆ์ที่มีผลงานโดดเด่น จะเป็นการส่งเสริมด้านศีลธรรม เป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีพุทธสามารถนำมาประกอบเพื่อพิจารณา ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การเสนอชื่อเพื่อพิจารณาสมณศักดิ์พัตยศ ต้องมีผลงานประกอบเพื่อพิจารณาคุณสมบัติด้านอื่น ๆ กรณีมีผลงานด้านการเผยพระพุทศศาสนาการส่งเสริมชุมชนบ้านหมู่ศีลธรรมการจัดโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม การส่งเสริมการศึกษาพระบาลีปัจจุบันมีกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาเพื่อเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาออกเหนือจากที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์แล้ว เพราะการที่พระสังฆาธิการตั้งระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปอย่างน้อย ๆ ก็ต้องมีการพัฒนาวัดหรือการได้รับเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างระดับจังหวัดหรือประเทศ ก็มีหลายวัดที่เจ้าอาวาสมีบทบาทต่อชุมชนท้องถิ่นในการนำพาชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน บางวัดอาจจะมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น เหล่านี้ก็สามารถนำมาประกอบเพื่อเสนอสมณศักดิ์ได้ ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.116, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2562)

การแต่งตั้งสมณศักดิ์อย่างเหมาะสมก็ไม่มีปัญหาสมณศักดิ์ เกิดการจากการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ที่ไม่เหมาะสมคือ แต่งตั้งพระสงฆ์ที่ไม่มีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิที่เหมาะสม มีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิอย่างใดอย่างหนึ่งเหมาะสม ก็ไม่มีปัญหาแต่ถ้าอ่อนทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิแล้วจะปกครองกันได้อย่างไรปัญหาเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการเอาสมณศักดิ์ไปผูกโยงอยู่กับตำแหน่งปกครองทำให้โอกาสได้รับการแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ค่อนข้างจำกัดผู้ที่ได้สมณศักดิ์ จึงต้องวังแต่น อื่นๆ การที่พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยมีท่านพุทธทาสเป็นต้น ไม่ได้ให้ความสนใจหรือยึดติดสมณศักดิ์เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็น

เห็นว่าไม่ใช่พระสงฆ์ทุกรูป จะเป็นเช่นนั้นหรือถึงจะเป็นบ้างก็คงไม่มากขนาดนั้นคงมีเป็นส่วนน้อยที่เป็นมากถึงขนาดนั้นดังนั้น แม้ปัญหานี้จะมีความเป็นจริงอยู่บ้างแต่ก็ไม่รุนแรงอย่างที่วิจารณ์กันเพราะพระสงฆ์ส่วนมากไม่ได้เป็นเช่นนั้น และยังพอมีทางแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาได้กระบวนการแต่งตั้งสมณศักดิ์ชั้นพระครูสัญญาบัตร หรือระดับพระราชกณะชั้นสามัญพระราชกณะชั้นราชขึ้นไป ก็ใช้ระเบียบหลักเกณฑ์ที่คณะสงฆ์กำหนดขึ้นและอันเป็นกรอบการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ดังที่ท่านกล่าว

“กระบวนพิจารณายศสมณศักดิ์พระสังฆาธิการทุกระดับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจนถึงระดับชั้นสมเด็จที่มีการแต่งตั้งใหม่และเลื่อนสมณศักดิ์ยศให้สูงขึ้น โดยหลักการก็ยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้งแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ 2535 ที่ใช้มาโดยตลอดระยะเวลา 15 ปีกว่า ก็ได้มีการพูดถึงหลักเกณฑ์การขอสมณศักดิ์ให้แก่พระสังฆาธิการทุกปีจะมีการอบรมพระสังฆาธิการ ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ คณะเจ้าจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะหน ตามมติมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการวัดการจัดกิจกรรมส่งเสริม ทั้ง 6 ด้านตามภาระงานหรือหน้าที่ของเจ้าอาวาสพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องถือปฏิบัติ และการที่จะนำกิจกรรมของพระสังฆาธิการที่จะเสนเพื่อพิจารณาก็ต้องมีมติจากคณะสงฆ์ชั้นต้นระดับเขตการปกครองพื้นที่ก่อน จึงสามารถส่งมายังเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะหน การขอระดับเจ้าคณะชั้นสามัญหรือเลื่อนระดับรองสมเด็จ ระดับสมเด็จก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนอยู่แล้ว เช่น สมณศักดิ์เกี่ยวกับความรู้ คือ สมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง ถวายพระภิกษุรวมทั้งสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรมตั้ง แต่ 3 ถึง 9 ประโยค โดยแต่ละประโยคมีพดยศกำกับ ส่วนสมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน คือ สมณศักดิ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากการพิจารณาผลงานด้านต่าง ๆ มีสาธารณูปการและการศึกษา เป็นต้น ได้แก่ สมณศักดิ์ชั้นพระครูประทวน พระฐานานุกรม พระครูสัญญาบัตร และพระราชกณะ ก็ต้องมีผลงานเข้ามาเพื่อพิจารณาแต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่งก็คือ พระสังฆาธิการโดยตำแหน่งก็ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกี่ยว ทั้ง 6 ด้านอยู่แล้ว ถ้าเป็นกรณีการขอสมณศักดิ์ระดับชั้นพระราชกณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ และพระราชกณะชั้นราชฝ่ายวิปัสสนาธุระ พระราชกณะชั้นธรรมฝ่ายวิปัสสนาธุระเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายวิปัสสนาธุระ จัดตั้งสำนักปฏิบัติภาวนาสมาถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนด้วยตนเอง มีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสเข้ารับการศึกษาอบรมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก สมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษให้เป็นพระราชกณะชั้นสามัญ พระราชกณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือพระราชกณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ ตามควรแก่กรณี”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.120, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2562)

ปัจจุบันได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560), (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561) เพื่อแก้ไขคุณสมบัติการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และคณะกรรมการมหาเถรสมาคมตราคุณสมบัติการขอสมณศักดิ์กรณีปกติและกรณีพิเศษอำนาจอยู่ที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ทรงพิจารณาผลงานพระสงฆ์เพื่อสามารถขอพระราชทานเพื่อโปรดเกล้าฯ สมณศักดิ์ พัตยศในสภาพปัจจุบัน และการระบุเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์นั้นเพื่อยกระดับวิทยฐานะตำแหน่งยศสมณศักดิ์เหนือกว่าตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ปัจจุบันพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้มีการแก้ไข จำนวน 4 ครั้ง ครั้งที่ 3 ก็แก้ไขคุณสมบัติการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช เพื่อทรงอำนาจการตัดสินพระทัยหรือให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจการสถาปนาแทนคณะรัฐบาลหรือไม่ต้องผ่านคณะกรรมการมหาเถรสมาคม โดยไม่ต้องถืออาวสุพรชารวมถึงตำแหน่งส่วนพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ 2561 นั้นก็นำมาซึ่งการแต่งตั้งสมณศักดิ์กรณีปกติและกรณีพิเศษที่ได้มีการเลื่อนเจ้าคุณ 3 รูปไปก่อนหน้านั้น ซึ่งได้มีการแก้ไขคุณสมบัติของพระสงฆ์หรือไม่ต้องมีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ก็สามารถเลื่อนสมณศักดิ์ระดับสามัญได้ และไม่ต้องรอให้ครบ 5 ปี เหมือนกรณีปกติที่พระสังฆาธิการได้ถือปฏิบัติเพื่อแต่งตั้งทุกระดับหลังมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ ฉบับ พ.ศ. 2560 และฉบับ พ.ศ. 2561 ถือว่าเป็นมิติใหม่การขอเลื่อนสมณศักดิ์โดยความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์ที่จะโปรดเกล้าฯ ทรงแต่งตั้งหรือเลื่อนก็ได้โดยไม่ต้องรอวันครบรอบ 28 กรกฎาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษาเหมือนรัชสมัย ร.9 ครั้งอดีตที่ผ่านมาปัจจุบันสามารถโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งได้ตลอดระยะเวลา”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.121, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2562)

“การกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์นั้น ว่าต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นเป็นพระสังฆาธิการนั้นเป็นการนำสมณศักดิ์ไปผูกโยงกับการปกครองอย่างชัดเจนเพราะตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าพระสังฆาธิการนั้นคือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์กล่าวคือ ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไปซึ่งก็ถือว่าเป็นพระสงฆ์สายปกครองแล้ว การที่สมณศักดิ์ถูกให้คุณค่าและความสำคัญต่อพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งการปกครองสงฆ์หรือพระสังฆาธิการมากกว่า พระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญหรือทำงานเผยแผ่พุทธศาสนาในด้านอื่น ๆ”

โดยหลักการการพิจารณาให้สมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์ได้ดำเนินการพิจารณาเป็นไปตามกระบวนการพิจารณาโดยเฉพาะทั้ง 6 ด้าน ส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดความโดดเด่นด้านศึกษาคณะสงฆ์พระปริยัติธรรมสามัญ ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกนักธรรม-บาลี หรือสร้างโรงเรียนการกุศล นอกเหนือก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ดังที่ท่านกล่าวว่า

“หลักเกณฑ์การพิจารณาที่เน้นจำนวนเงิน ซึ่งใช้จ่ายไปในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุดังกล่าวนี้ ทำให้ความโดดเด่นของพระสังฆาธิการอยู่ในวงแคบ งานสร้างสรรค์ อีกหลายด้าน

เช่น การศึกษา การเผยแพร่ เป็นต้น จึงอ่อนตัวลงไปอย่างน่าเสียดาย ทั้งนี้ เพราะพระสังฆาธิการรูปใดก็ตามที่มีใจรักงานด้านการศึกษาและเผยแพร่ ไม่อาจทุ่มเท ความรู้ความสามารถให้แก่งานที่ตนถนัดได้อย่างเต็มที่ เมื่อเป็นเช่นนั้นงานของคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษา เช่น การจัดส่งเสริมและการศึกษา การสอน การเขียนหรือเรียบเรียง หนังสือประกอบการเรียนการสอนใหม่ ๆ จึงไม่เกิดขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ หลักเกณฑ์การพิจารณาตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ยังอยู่ในวงแคบ เน้นเฉพาะผลงานด้านก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุดังกล่าวนั่นเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก.126, สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2562)

การพิจารณาสมณศักดิ์พระสงฆ์สภาพปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนไปตามคุณสมบัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและคณะกรรมการที่แต่งตั้งเพื่อพิจารณาพระสงฆ์ผู้ขอเลื่อนสมณศักดิ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมตั้งแต่การดำเนินการกระบวนการขอสมณศักดิ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การพิจารณาสมณศักดิ์พระสงฆ์ปัจจุบัน ก็ยึดตามหลักกระบวนการขอสมณศักดิ์อยู่แล้วเพราะเกณฑ์การขอแต่งตั้งเลื่อนสมณศักดิ์ก็ต้องไปเป็นตามที่เสนอเข้ามาพิจารณา เท่าที่พบเห็นหรือเกิดจากประสบการณ์ในการพิจารณา ส่วนใหญ่ก็เสนอเข้ามามีการแต่งตั้งคณะกรรมการมาจากพระชั้นผู้ปกครองที่มีตำแหน่งเพื่อคัดกรองคุณสมบัติ ถ้ารูปไหนเสนอเข้ามาแล้วไม่ถือเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2535) ก็จะแก้ไขเพื่อเสนอเข้ามาพิจารณาอีกครั้ง ส่วนจะให้ความเป็นธรรมนั้น ก็ให้ความเป็นธรรมช่วยเหลือในลักษณะการให้คำแนะนำส่วนจะมีการใช้อำนาจอิทธิพลที่มีตำแหน่งการปกครองนั้น ก็ยังไม่พบเจอด้วยตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะพิจารณากันที่ผลงานประกอบด้วยการสร้างคุณงามความดีต่อสังคม และช่วยเหลือชุมชนเป็นพระนักพัฒนาหรือพระนักเทศน์ จึงมองว่าการเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นธรรมเพราะการแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์นั้นก็ต้องพิจารณาให้ดีถ้วนด้วยทุกประการ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก 102, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2562)

การให้สมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องระบุคุณสมบัติด้านการปกครองคณะสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องการที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ ถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์เพื่อยกย่องให้เกิดคุณประโยชน์แก่พระสงฆ์รูปนั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และตราแก้ไข ฉบับ พ.ศ. 2535 ระบุหลักการคุณสมบัติการขอสมณศักดิ์พัดยศ โดยเกี่ยวโยงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ โดยตรงส่งผลเกิดปัญหาระบบโครงสร้างอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ รวมศูนย์อำนาจไว้ที่คณะกรรมการมหาเถรสมาคมคอยออกคำสั่งพิจารณาตอบสนองนโยบาย จากรัฐเพื่อให้เกิดเบ็ดเสร็จการทำงาน ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ในความเห็นจริง ๆ ต้องขอทำความเข้าใจร่วมกันก่อนว่า สมณศักดิ์พัดยศเป็นราชสักการะที่พระราชอาถรรพณ์แต่พระสงฆ์ที่พระองค์ทรงพระศรัทธาเลื่อมใส เพราะมีผลงานดีในแง่การปฏิบัติปฏิบัติชอบหรือเป็นที่เคารพศรัทธาน่าเลื่อมใสของชาวบ้านส่วนใหญ่ ก็ถวายไปพร้อมกับการแต่งตั้งตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์หรือการเป็นเจ้าของอาวาสหรือผู้นำหมู่พระสงฆ์ แต่ในยุคสมัยปัจจุบันได้มีการแก้ไข หลักเกณฑ์กระบวนการวิธีการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบหลักเกณฑ์การขอเสนอชื่อเพื่อพิจารณาสมณศักดิ์ โดยต้องเป็นพระสังฆาธิการตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป ถึงจะสามารถขอสมณศักดิ์ได้นี้ถือว่าเป็นการสร้างกฎเกณฑ์ให้แก่พระสังฆาธิการที่สามารถขอสมณศักดิ์พัดยศ หลังจากได้ดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระสงฆ์สังฆาธิการนั้น ก็มีอยู่ในระเบียบหลักเกณฑ์การขออาจจะยกกรณีพิเศษพระสายวิปัสสนาธุระหรือสายวัดป่า ก็จะทรงพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พัดยศให้ตามระดับชั้น สำหรับขั้นตอนการพิจารณาเพื่อเสนอชื่อปัจจุบัน ก็มอบหมายให้คณะสงฆ์พระผู้ปกครองที่มีตำแหน่งการปกครองเข้ามาพิจารณา เสร็จแล้วค่อยเสนอขึ้นไปยังหน่วยเหนือขึ้นไป ตามลำดับชั้นการที่จะให้ความเป็นธรรมการพิจารณาของคณะกรรมการนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นไป เป็นชั้นรองสมเด็จหรือสมเด็จเจ้าพระราชาคณะอาจจะมีการขึ้นอยู่ที่จะมีอคติธรรมอย่างรุนแรงหรือไม่เน่ ก็คงจะอยู่กับความพอใจของเจ้าคณะผู้ปกครองระดับชั้นต่าง ๆ ที่จะพิจารณาให้ใครก็ได้ ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก107, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2562)

พระสงฆ์ในหลายระดับที่ทั้งเป็นผู้ที่มีอำนาจมีอิทธิพล และผู้มีทั้งอำนาจและอิทธิพลในคราวเดียวกันด้วย ทั้งที่เป็นเจ้าคณะปกครองและไม่ได้เป็นเจ้าคณะปกครองการตัดสินใจผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลในทางคณะสงฆ์นั้น กระทำโดยขาดหลักการหรือขาดความชอบธรรมโดยฝ่ายเดียว และกรณีเจ้าคณะปกครองพระเถระผู้ใหญ่ใช้ดุลยพินิจมาพิจารณาตามระเบียบหลักเกณฑ์การพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์นั้นไม่ได้ครอบคลุมเพียงคุณลักษณะพฤติกรรมพระสงฆ์ผู้ขอรับการแต่งตั้ง เป็นสิ่งที่จะเอื้อประโยชน์คณะสงฆ์โดยรวมกล่าวคือ นอกจากคุณสมบัติพระสงฆ์ผู้ขอสมณศักดิ์ครบถ้วนบริบูรณ์ต้องมีพฤติกรรมวิสัยที่ถูกต้องตั้งตามพระธรรมวินัย และสนองงานคณะสงฆ์หมู่ใหญ่การใช้อิทธิพลอำนาจพระสงฆ์ผู้ใหญ่เจ้าคณะปกครอง ไม่ใช่เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายใด ต้องสามารถคานอำนาจสร้างความเป็นธรรมพระสงฆ์ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาเพื่อเสนอ การพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์เพื่อประโยชน์ต้องมีกระบวนการคัดกรองบุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถร่วมทำงานกับคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปทิศทางที่ดีขึ้นปราศจากการถูกครอบงำอำนาจรัฐ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ การเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ปัจจุบันนี้มีความเป็นธรรมบ้างและไม่เป็นธรรมบ้าง เพราะการขอสมณศักดิ์พัดยศแล้วมักจะมีข้อโต้แย้งเสมอสำหรับพระบางรูปที่ไม่สามารถขอเลื่อนสมณศักดิ์

พัตยศตนเองได้ หรือพระบางรูปก็ครบระยะเวลาการขอเลื่อนสมณศักดิ์แล้วแต่กลับถูกพระผู้ใหญ่บางรูปไม่เห็นชอบ ถ้าเป็นพระที่ไม่มีตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ยิ่งแล้วใหญ่เลยพระบางรูปมีผลงานที่ประจักษ์แต่ไม่ใช่พระสังฆาธิการก็ยิ่งยาก เพราะการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ที่เน้นเป็นพระสังฆาธิการเท่านั้น พระที่เป็นนักเผยแผ่พัฒนาสังคมที่มีผลงานหรือพระสายวิชาการก็ไม่มีสิทธิ์ในการเสนอชื่อเพื่อพิจารณาหรือเว้นแต่กรณีพิเศษโดยพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้า ฯ เสนอเพื่อพิจารณาให้สมณศักดิ์เท่านั้น เพราะสมณศักดิ์ยังผูกโยงกับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ไทยอยู่”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก113, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2562)

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาให้ชั้นสมณศักดิ์พระราชกณะจะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดสำหรับตำแหน่งสมณศักดิ์ระดับต่าง ๆ เช่น พระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นพระราชกณะชั้นสามัญพระสังฆาธิการ ผู้มีวิทยฐานะเป็นเปรียญเอก (ป.ธ.7-8-9) ให้เป็นพระราชกณะชั้นสามัญพระสังฆาธิการผู้มีวิทยฐานะเป็นเปรียญธรรม 5-6 ประโยค ให้เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก ทุกตำแหน่ง สำเร็จปริญญาตรี พธ.บ., ศน.บ., ศษ.บ. หรือปริญญาโท ให้เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษเฉพาะตำแหน่งที่มีชั้น พิเศษ และพระสังฆาธิการผู้มีวิทยฐานะเป็นเปรียญธรรม 3-4 ประโยค ให้เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโท สำเร็จปริญญาตรี พธ.บ., ศน.บ., ศษ.บ. หรือปริญญาโท ให้เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก ทุกตำแหน่งสำเร็จปริญญาเอก ให้เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษเฉพาะตำแหน่งที่มีชั้นพิเศษ และพระสงฆ์ส่งเสริมด้านฝ่ายคัมภีร์จัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีมีนักเรียนศึกษาเล่าเรียน และสอบได้ในสนามหลวงจำนวนมากเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายวิปัสสนาธุระ จัดตั้งสำนักปฏิบัติภาวนาสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนด้วยตนเองมีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสเข้ารับการศึกษาอบรมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก รวมถึงเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ได้ดำเนินการก่อสร้างสถานศึกษาเล่าเรียนสำหรับเยาวชนของชาติ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ แต่อาศัยการบริจาคของประชาชนผู้เลื่อมใส และได้เสียสละสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ช่วยทุกวิถีทางจนสถานศึกษาเล่าเรียนเจริญรุ่งเรือง อำนวยประโยชน์แก่เยาวชนจำนวนมากจนเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องของประชาชนทั่วไป และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ได้ดำเนินการก่อสร้างสาธารณสถานอันเป็นสถานที่อำนวยประโยชน์แก่ประชาชนทั้งหลายทั่วไป เช่น การก่อสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ แต่อาศัยการบริจาคของประชาชนทั้งหลายผู้ศรัทธาเลื่อมใส และฝ่ายสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์โดยเป็นช่างออกแบบการก่อสร้าง และได้ทำการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา มีผลงานปรากฏดีเด่นเป็นที่ยอมรับยกย่องในวงการคณะสงฆ์เป็นอย่างดีพระสังฆาธิการผู้มีผลงานดีเด่น 5 ประเภทนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างสมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษ ให้เป็นพระราชกณะชั้นสามัญ

พระราชอาณาเขตชั้นสามัญเปรียญหรือพระราชอาณาเขตชั้นสามัญยกตามควรแก่กรณี และกระบวนการขั้นตอนการขอเพื่อเสนอชื่อพระสงฆ์ที่มีผลงานประกอบใช้พิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ จึงมีหลักเกณฑ์ที่ต้องการกระตุ้นให้พระสงฆ์พยายามศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมรวมทั้งความรู้ทางโลกหรือวิทยาการสมัยใหม่และสร้างผลงานต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา สังคม และประเทศชาติโดยส่วนรวม โดยเป็นหลักเกณฑ์ที่มีลักษณะยืดหยุ่นให้สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับกรณีต่าง ๆ ดังที่จะเห็นได้จากการมีการยกเว้นเป็นกรณีพิเศษในหลักเกณฑ์เรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีข้อดีคือทำให้พระสงฆ์ที่มีผลงานดีเด่นแต่ไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดสามารถได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นกรณีพิเศษสมกับผลงานที่ได้สร้าง แต่ก็ยังมีข้อเสียคือทำให้มีการเล่นพวกได้ถ้าไม่มีการจัดการที่ดีสมณศักดิ์เกิดจากเจตนาารมณ์ความที่ตีมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่พระสงฆ์ พระพุทธศาสนา และประเทศชาติ ในหลายด้าน

หากพิจารณาการแต่งตั้งสมณศักดิ์อย่างเหมาะสมก็ไม่มีปัญหาอะไรปัญหาของสมณศักดิ์เกิดจากการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ที่ไม่เหมาะสม คือแต่งตั้งพระสงฆ์ที่ไม่มีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิที่เหมาะสมถ้ามีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิอย่างใดอย่างหนึ่งเหมาะสม ก็ไม่มีปัญหาแต่ถ้าอ่อนทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิแล้วจะปกครองกันได้อย่างไรปัญหาเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการเอาสมณศักดิ์ไปผูกโยงอยู่กับตำแหน่งปกครองทำให้โอกาสได้รับการแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ค่อนข้างจำกัดผู้ที่อยากได้สมณศักดิ์จึงต้องวิ่งเต้น อนึ่งการที่พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยมีท่านพุทธทาสเป็นต้นไม่ได้ให้ความสนใจหรือยึดติดสมณศักดิ์เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่พระสงฆ์ทุกรูป จะเป็นเช่นนั้นหรือถึงจะเป็นบ้างก็คงไม่มากนักขนาดนั้นคงมีเป็นส่วนน้อยที่เป็นมากถึงขนาดนั้นดังนั้น แม้ปัญหานี้จะมีความเป็นจริงอยู่บ้างแต่ก็ไม่รุนแรงอย่างที่วิจารณ์กันเพราะพระสงฆ์ส่วนมากไม่ได้เป็นเช่นนั้น และยังพอมีทางแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาได้กระบวนการแต่งตั้งสมณศักดิ์ชั้นพระครูสัญญาบัตร หรือระดับพระราชอาณาเขตชั้นสามัญพระราชอาณาเขตชั้นราชขึ้นไป ก็ใช้ระเบียบหลักเกณฑ์ที่คณะสงฆ์กำหนดขึ้นและอันเป็นกรอบการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ทั้งหมดของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) และ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560) (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561) ในกระบวนการและวิธีการดำเนินการแต่งตั้งจะมีเจ้าคณะผู้ปกครองระดับอำเภอเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สุด สำหรับการพิจารณาการแต่งตั้งให้พระสังฆาธิการรูปใดรูปหนึ่งผ่านการพิจารณาเพื่อแต่งตั้งเป็นพระราชอาณาเขตชั้นสามัญขึ้นไป อันเป็นอำนาจตามกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์โดยเฉพาะอันมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ตรวจสอบและมอบหมายไปยังเจ้าคณะอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับพระสังฆาธิการที่จะสามารถเห็นพฤติกรรมและผลงานที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดโครงสร้างทางอำนาจ และการใช้อำนาจผ่านข้อกำหนดกฎหมายในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ เพื่อส่งเสริมระบอบเผด็จการภายใต้โลกแห่งความเป็นประชาธิปไตยเช่นปัจจุบัน ซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้นในองค์กรสงฆ์จากโครงสร้างทางอำนาจในทางปกครอง

คณะสงฆ์ต่อการใช้อำนาจผ่านระบบสมณศักดิ์ และถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งเสริมอำนาจเผด็จการที่ระบบเปิดช่องว่างให้อำนาจแก่เจ้าคณะปกครองใช้ดุลยพินิจมากเกินไป จนทำให้กลายเป็นเครื่องสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าคณะปกครองในการคัดสรรพระสังฆาธิการที่จะแต่งตั้งเป็นตั้งแต่พระครูสัญญาบัตรพระราชคณะชั้นสามัญชั้นราชขึ้นไปเท่านั้น ทำให้ผู้เสนอขอพยายามหาช่องทางให้เกิดความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจผ่านรูปแบบต่างๆ หรือลักษณะการวิ่งกระซิบความสัมพันธ์ให้เกิดความใกล้ชิดและได้รับการอุปถัมภ์จากผู้มีอำนาจ และเป็นประเด็นทางการเมืองในการแทรกแซงการทำงานตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์ทุกระดับ

ดังนั้น อำนาจและอิทธิพลดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและนักศึกษาหลักทางการปกครองหรือประชาชนมองข้าม แต่ผู้ที่มีอำนาจในทางปกครองทางสังคมก็มีความมองเห็นประโยชน์จากอำนาจและอิทธิพลได้ และมีหน้าซำหากกล่าวถึงอิทธิพลและอำนาจคนส่วนใหญ่จะมองไปในทางที่ไม่ดีไม่ถูกต้องเป็นหลัก แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้มีค่าเป็นกลางจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอยู่ที่การนำไปใช้ว่าจะกำหนดให้ไปในทิศทางใดเพื่อเหตุอันใดเท่านั้นเอง เช่น การนำมาใช้ในองค์คณะสงฆ์ของพระเถรผู้ใหญ่ที่จะสามารถสอดส่องดูแลเอาใจใส่การบริหารของฝ่ายปกครอง คณะสงฆ์ต่อการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์ว่ามีทำที่ในทิศทางใดแต่หากไม่มีความถูกต้องหรือไม่เป็นธรรมอำนาจและอิทธิพลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะทำงานไปในฐานะตำแหน่งผู้ผิดความเป็นธรรม จะเห็นได้ว่าการเมืองเรื่องการแต่งตั้งสมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์นั้น เป็นเรื่องของการนำมา ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นการต่อสู้ขององค์คณะสงฆ์กับความไม่เป็นธรรมที่แฝงอยู่ในระบบการทำงานของคณะสงฆ์

อนึ่ง ในส่วนที่สมณศักดิ์ไปเกี่ยวข้องกับรัฐจนทำให้ถูกมองว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์ไปรับใช้รัฐก็เป็นเรื่องธรรมดาเพราะรัฐเป็นคนสร้างสมณศักดิ์ขึ้น มาโดยให้เกี่ยวข้องกับระบบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยเพื่อต้องการให้พระสงฆ์ช่วยงานพระศาสนาและประเทศชาติและง่ายต่อการปกครองดูแล แม้บางกรณีอาจไม่ถูกต้องหรือถูกวิจารณ์ได้ แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นงานที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมนอกจากนั้น การกล่าวหาว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์ไปรับใช้รัฐก็ดูจะมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่า แม้ไม่มีสมณศักดิ์ รัฐก็สามารถทำให้พระสงฆ์ต้องรับใช้รัฐได้เพราะพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์รวมทั้งพระพุทธศาสนาในภาพรวมอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของรัฐ หากรัฐต้องการให้พระสงฆ์ช่วยเหลืองานบางอย่างก็ยากที่พระสงฆ์จะขัดขืนได้

5.4. กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ส่งผลต่อการได้รับแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

สมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์เป็นคนรับใช้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐการที่ระบบสมณศักดิ์ถูกตั้งขึ้นโดยรัฐเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองด้วย จึงถูกวิจารณ์ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นคนรับใช้ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครองที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายศักดินามอบผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ศาสนาหรือวัดก็เพื่อใช้ประโยชน์ตามความปรารถนาของศักดินา หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะ “สมประโยชน์กัน” ซึ่งพระสงฆ์ไทยอยู่เหนือการเมืองเพราะพระสงฆ์ไทยไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองนั้น แม้แต่สมเด็จพระสังฆราชสามารถรับนิมนต์จากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนำพระสงฆ์ผ่านกองทัพยึดอำนาจที่ล้อมวัง เข้าไปทำสังฆกรรมผูกสีมา และอุปสมบทข้าราชการผู้ใหญ่แล้วนำพระสงฆ์ใหม่อดีตขุนนางมาอยู่ในวัดอย่างปลอดภัยโดยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองที่เขายึดอำนาจกัน (นิธิ อียวศรีวงศ์, 2543, น. 82-85) พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีอำนาจทางการเมืองจริงการที่พระสงฆ์รับสมณศักดิ์และนิตยภัตคือ เงินเดือนที่ถวายแก่พระสงฆ์ที่ทรงสมณศักดิ์เท่ากับ เป็นการลดศักดิ์ศรีและสถานภาพที่สูง ส่งให้ต่ำลงกลายเป็นเพียงคนรับใช้หรือเป็นเหมือนคฤหัสถ์ที่อยู่ใต้อำนาจผู้มีอำนาจในการปกครอง ซึ่งขัดกับสถานภาพของความเป็นทายาทของพระพุทธเจ้า ซึ่งตามพระธรรมวินัยไม่ใช่คนรับใช้ของคฤหัสถ์แต่เป็นผู้ทรงศีลและคุณธรรมอันเป็นปูชนียบุคคลของคฤหัสถ์ทุกคนรวมถึงรัฐในสมัยรัชกาลที่ 5 พระราชอำนาจในการพระราชทานสมณศักดิ์ ได้ถูกนำมาใช้อย่างมากในการเสริมสร้างรัฐชาติ โดยการทำให้พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรยอมรับการปกครองแบบใหม่ที่รวบอำนาจสู่ส่วนกลาง เนื่องจากตอนเริ่มใช้การปกครองแบบใหม่ พระสงฆ์ท้องถิ่นจำนวนมากพากันต่อต้าน สาเหตุสำคัญก็คือไม่พอใจที่พระสงฆ์จากกรุงเทพฯ มาปกครองทั้งที่ในท้องถิ่นก็มีพระสงฆ์ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่นับถือของพระสงฆ์และชาวบ้านอยู่แล้วแต่กลับถูกมองข้ามจากส่วนกลาง ทำให้ในเวลาต่อมาได้มีการแต่งตั้งพระสงฆ์รูปสำคัญ ๆ ในท้องถิ่นให้เป็นเจ้าคณะเสียเองพร้อมกันนั้น ก็ใช้สมณศักดิ์เป็นเครื่องจูงใจให้พระสงฆ์ท้องถิ่นยอมรับการปกครองจากส่วนกลาง (พระไพศาล วิสาโล, 2546, น. 62-63) สมณศักดิ์ได้รับความสำคัญจากพระสงฆ์ จนกลายเป็นค่านิยมที่ฝังแน่นในสังฆมณฑลทำให้พระสงฆ์ที่ต้องการสมณศักดิ์ตอบสนองนโยบายของรัฐมากกว่า ที่จะสนใจปัญหาหรือความต้องการของชุมชนรอบวัดส่วนพระสงฆ์ที่ไม่ตอบสนองนโยบายของรัฐ นอกจากจะไม่ได้รับหรือไม่ได้เลื่อนสมณศักดิ์แล้วยังอาจถูกถอดโดยผู้ปกครองได้อย่างไรก็ตาม การมองแบบในลักษณะดังกล่าวมานี้แม้ว่าจะเป็นจริงอยู่บ้างในกรณีพระสงฆ์บางรูปที่หวังผลประโยชน์จากรัฐแล้วทำตัวดูคนรับใช้ของรัฐ แต่โดยทั่วไปการที่พระสงฆ์

ยอมรับสมณศักดิ์และนิตยภัตไม่ได้มีความคิดหรือจุดมุ่งหมายเช่นนั้น เพราะพระสงฆ์เหล่านั้นไม่ได้คิดจะรับใช้และได้รับผลประโยชน์จากรัฐ แต่ยอมรับเพราะเห็นว่าสมณศักดิ์แม้เป็นสิ่งที่รัฐสร้างขึ้นมาและหวังประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง แต่ก็ไม่ได้ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างรุนแรงอีกทั้งมีประโยชน์ต่อพระศาสนา และเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องอยู่ใต้ระเบียบการปกครองอันเดียวกัน การมองว่าการยอมรับสมณศักดิ์เท่ากับการยอมรับคนรับใช้ของรัฐเป็นการกล่าวหาที่รุนแรงเกินไปและไม่ค่อยเป็นธรรมแก่พระสงฆ์จำนวนมากที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น

คณะสงฆ์หรือศาสนจักรเป็นส่วนหนึ่งของรัฐที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองของรัฐ รัฐจึงสามารถขอความร่วมมือหรือใช้อำนาจสั่งการให้คณะสงฆ์ช่วยเหลืองานของรัฐได้แม้ไม่มีสมณศักดิ์ ปัญหาข้อนี้จึงอาจรุนแรงเกินความเป็นจริงเพราะมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าไม่ว่ายุคสมัยใดหรือในระบอบการปกครองแบบใดศาสนาก็ต้องเป็นเครื่องมือของรัฐหรือต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองการที่ศาสนาหรือคณะสงฆ์ตกเป็นเครื่องมือของการเมือง จะเห็นได้ชัดในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะทำในรูปแบบง่ายๆ เช่น เมื่อคนไทยถูกครอบงำด้วยลัทธิประชาธิปไตยก็พยายามจะเปลี่ยนแปลงการปกครองสงฆ์ให้เป็นรูปแบบองค์กรประชาธิปไตย พยายามสร้างระบบความคิดที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตย นักการเมืองเมื่อจะหาเสียงก็ใช้วัดเป็นฐานยิ่งไปกว่านั้นสมณศักดิ์และนิตยภัตที่ถูกมองว่าทำให้พระสงฆ์เป็นเหมือนคนรับใช้ของรัฐ อาจมองในมุมอื่นว่าช่วยให้พระสงฆ์อยู่ช่วยงานพระศาสนาก็ได้ในยุคปัจจุบันต้องส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้สูง ๆ รวมถึงไปเรียนหรือไปเที่ยวต่างประเทศ และวิธีป้องกันภาวะสมองไหลของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ที่มีความรู้ลาสิกขาออกไปทำงานประการหนึ่ง คือ การเพิ่มนิตยภัตเพื่อเป็นกำลังใจให้พระสงฆ์รู้สึกว่ายังมีคนต้องการให้อยู่เป็นพระอย่างน้อยก็รัฐบาลไทยไม่ใช่เป็นกำลังใจให้พระสงฆ์อยู่เพราะความโลภ ซึ่งแสดงว่าพระสงฆ์ควรมีการปรับตัวให้เข้ากับสมัยใหม่ การใช้สิ่งที่มีส่งเสริมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถแม้อาจดูคลาดเคลื่อนไปจากพระธรรมวินัยบ้างก็อาจจะอนุญาตให้ทำได้ เนื่องจากสมณศักดิ์เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ จึงอาจมองได้ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นเครื่องมือของรัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่รัฐเป็นผู้สร้างขึ้นระบบสมณศักดิ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการปกครองหรือในการหาผลประโยชน์ของรัฐบาลมากกว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของพระศาสนา

ด้านนโยบายของรัฐปัจจุบันที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัดหรือพระพุทธศาสนา จะกันไปในลักษณะของการส่งเสริมการปรับปรุงองค์กรและกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนามีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อสังคมของเราจะได้เป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุขปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างกัน อย่างเช่น นโยบาย

การส่งเสริมการนาหลักธรรมมาเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชาติ และนโยบายการเร่งรัดในการออกกฎหมายในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา การส่งเสริมนโยบายการฟื้นฟูบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน และราชการให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และนโยบายการส่งเสริมบทบาทและงบประมาณในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเทศนาอบรมธรรมะให้แก่ประชาชน และนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล จะสำเร็จได้ต้องอาศัยกลไกของระบบราชการเป็นตัวขับเคลื่อนระบบราชการในที่นี่ คือ หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสองงานคณะสงฆ์และรัฐโดยการทานุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนาสมบัติพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา

ดังนั้น ภายใต้โครงสร้างรัฐอุปถัมภ์ศาสนาแบบที่เป็นมาและเป็นอยู่ นอกจากองค์กรศาสนาจะอยู่ในเครือข่ายระบบอำนาจนิยมชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยม ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมสนับสนุนอุดมการณ์อนุรักษนิยมแล้ว พุทธศาสนาไทยภายใต้โครงสร้างเช่นนี้ยังผลิตนักคิด ปราชญ์ นักวิชาการ ผู้รู้ทั้งพระและฆราวาส พระสงฆ์ในศาสนาพุทธที่เก่งในเรื่องสร้างแนวคิดและประดิษฐ์วาทกรรมทางศีลธรรมสนับสนุนอุดมการณ์อนุรักษนิยมเสมอมา อีกทั้งระบบการศึกษาของรัฐที่บังคับเรียนพุทธศาสนาควบคู่กับหน้าพลเมืองที่ยึดอุดมการณ์อนุรักษนิยมสูงสุด ย่อมผลิตพลเมืองดีที่มีหน้าที่ค้ำอุดมการณ์อนุรักษนิยมบวกกับการใช้อัตวิสัยทางศีลธรรมของคนดี แบบพุทธเหนือการเคารพหลักการสาธารณะในระบอบประชาธิปไตยเสมอไปรัฐสมัยใหม่นั้นหาได้สนใจศาสนาไม่ แม้ศาสนาจะเป็นอุดมการณ์หนึ่งของชาติแต่การอุปถัมภ์ศาสนานั้นก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง รัฐนั้นเป็นประหนึ่งเครื่องจักรที่ดำรงอยู่เพื่อตัวมันเอง รัฐไม่ใช่ตัวบุคคลที่จะสำนึกถึงการสร้างบุญกุศลหรือมุ่งนิพพานแม้ผู้ปกครองในรัฐนั้นจะใส่ใจในเรื่องนี้ แต่ก็เป็นเพียงกลไกหนึ่งของเครื่องจักรอันกว้างใหญ่ที่ไร้สภาพบุคคล และการที่รัฐเข้ามาครอบงำกำกับคณะสงฆ์ จึงยากจะหวังได้ว่าเป็นไปเพื่อทานุบำรุงศาสนาแต่เพื่อประโยชน์ของรัฐเองยิ่งกว่าอะไรอื่น โดยที่ทั้งคณะสงฆ์และศาสนาก็จะอ่อนแอเรียวลงด้วยจึงจำเป็นที่คณะสงฆ์จะต้องวางระยะห่างจากรัฐมากขึ้น โดยพึ่งพึ่งรัฐน้อยลงการมองเช่นนั้นอาจเป็นการมองในแง่ลบมากเกินไปเพราะแม้รัฐ จะใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แก่รัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ตนเองตั้งขึ้น แต่รัฐก็ให้ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระศาสนารวมถึงประเทศชาติและประชาชนผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้น ด้วยเช่นกันเพราะแม้แต่การทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวเองบางอย่างก็เป็นประโยชน์ของประเทศชาติ และพระศาสนาด้วย เช่น การทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีจริยธรรมมากขึ้นเพื่อที่จะได้เกิดความสุขในสังคมโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐหรือรัฐบาลชุดนั้น ๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้นกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้า แม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำ

ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและพระศาสนาด้วย และรัฐคงไม่ได้ใช้พระสงฆ์เพื่อเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ส่วนตัวเช่นนั้น ตลอดเวลาหรือในทุกเรื่องการเมืองดังกล่าวซึ่งเหมือนกับการมองว่าพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะเช่นนั้น ตลอดเวลาจึงไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความเป็นธรรมแก่รัฐและโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่รวมถึงสมณศักดิ์ด้วยอย่างที่เราจะเป็น จากคำสัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า

“การที่รัฐใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาจมีทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ชอบธรรมก็ได้ ไม่ชอบธรรมก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐ ในขณะที่ดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมปิฎกได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การที่นักปกครองพยายามทำให้ประชาชนปกครองได้ง่าย ปกครองให้ได้ผลดีจะได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนนั่นเอง จะได้เกิดความถูกต้องความชอบธรรม เป็นต้น เป็นเรื่องที่ดีงามเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่ถ้าปกครองให้ง่ายเพื่อตัวเอง คือผู้ปกครองจะได้เสวยผลประโยชน์ได้สะดวกสบาย ถ้าอย่างนี้เป็นไปเพื่อความมุ่งหมายส่วนตัว เป็นไปเพื่อเห็นแก่ตนก็เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบ การปกครองให้ง่ายโดยอาศัยพระพุทธานุศาสนาก็เช่นกัน ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนก็เป็นการชอบธรรม แต่ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวก็ไม่ชอบธรรม จึงมีความต่างกันระหว่างการเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์กับการเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกประโยชน์สุข พระพรหมคุณาภรณ์กล่าวว่า การที่ว่าเป็นสิ่งเกื้อกูลในการปกครองไม่จำเป็นต้องถือว่าเป็นเจตนาร้ายที่จะใช้เป็นเครื่องมือเสมอไป”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก101, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2562)

การรับใช้ด้านการจัดกิจกรรมบางอย่างตามแนวนโยบายรัฐ ได้เสนอให้คณะสงฆ์ช่วยเหลือ การขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่เพื่ออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจของรัฐโดยให้ประชาชนเข้าร่วมอบรมหรือ ใช้คณะสงฆ์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองสร้างความเชื่อถือเห็นว่าคณะสงฆ์ มีประชาชนศรัทธาสามารถเป็นฐานเสียง ให้นักการเมืองหรือจัดตั้งเป็นหน่วยอบรมเพื่อสนองนโยบายภาครัฐ ให้เกิดประโยชน์ตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์และการเสนอชื่อขอสมณศักดิ์พัชยศด้านผลงานตอบสนองนโยบายรัฐ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ภารกิจบางอย่างที่รัฐขอให้พระสงฆ์ช่วยเหลือ ดังเช่นเรื่องการจัดการศึกษาในสมัยก่อน แต่ถ้าถูกใช้เป็นเครื่องมือในด้านเสียหายหรือเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวของนักการเมือง แน่แน่นอนว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมสำหรับสมณะผู้หลีกเลี่ยงเรื่องทางโลก แต่ก็มีความผิดเฉพาะบุคคลสำหรับพระสงฆ์ที่ทำตัวเช่นนั้น และไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบสมณศักดิ์ในภาพรวม เพราะพระสงฆ์แม้ไม่มีสมณศักดิ์ก็ทำได้เนื่องจากเป็นที่นับถือของชาวบ้านในท้องถิ่น หรือถึงจะเกี่ยวกับสมณศักดิ์ เช่น พระสงฆ์รับใช้นักการเมืองเพราะหวังได้สมณศักดิ์ ก็เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ไม่ได้เป็นทุกรูป เป้าหมาย

ดั้งเดิมหรือเป้าหมายที่แท้จริงของระบบสมณศักดิ์ไม่ได้ต้องการให้พระสงฆ์มารับใช้ในเรื่องที่ผิด พระธรรมวินัยเหล่านั้น ”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก110, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2562)

รัฐสร้างข้อแลกเปลี่ยนข้อกำหนดให้คณะสงฆ์อยู่ภายใต้อำนาจรัฐเรื่อยมา การมอบคุณประโยชน์ผ่านนโยบายสร้างชาติพัฒนาสังคมสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐ เพื่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ผ่านความเป็นศิลาธรรมความน่าเชื่อถือเคารพศรัทธา รัฐใช้นโยบายผ่านหน่วยงานภาครัฐสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติศูนย์กลางเชื่อมความสัมพันธ์กับคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือ โดยให้สมณศักดิ์พัตยศเป็นเครื่องสัการะถวายตอบแทน ตามผลงานที่ได้สร้างให้เกิดคุณค่าต่อรัฐและคณะสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“รัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น ที่กลายเป็นของรัฐ แม้กระทั่งพระในฐานปัจเจกบุคคลก็มีความพยายามทำให้เป็นของรัฐยิ่งกว่าเป็นของชุมชนทั้งนี้ โดยอาศัยสมณศักดิ์และตำแหน่งในคณะสงฆ์เป็นอุปกรณ์สำคัญ ถ้าหากการลงโทษตามกฎหมายเป็นไม้แข็งการให้สมณศักดิ์ก็เป็นไม้ نرمที่ใช้ดึงพระให้มาขึ้นหรือสยบยอมต่อรัฐหรือตอบสนองนโยบายของผู้ปกครองสงฆ์ที่ส่วนกลาง”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก118, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2562)

จากการที่กล่าวมาจะเห็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจรัฐอุปถัมภ์คณะสงฆ์ให้อยู่ภายใต้อำนาจรัฐโดยรัฐสามารถรับรองสถานะสมณศักดิ์พัตยศเปิดช่องทาง พระสงฆ์สร้างความสัมพันธ์ร่วมกับรัฐโดยการรับสนองตอบนโยบายสำคัญการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศีลธรรม และเพื่อสร้างผลงานให้เกิดการยอมรับเชิดชูวิทยฐานะที่จะได้รับสมณศักดิ์พัตยศ แม้จะมีเฉพาะบางกลุ่มพระสงฆ์ต้องการวิทยฐานะสมณศักดิ์ที่อยู่เหนือพระสงฆ์ตำแหน่งการปกครองเดียวกัน แต่ยังมีกลุ่มพระสงฆ์ที่ไม่ต้องการแสวงหาสมณศักดิ์พัตยศ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การมองแบบในลักษณะดังกล่าวมานี้แม้อาจเป็นจริงอยู่บ้างในกรณีพระสงฆ์บางรูปที่หวังผลประโยชน์จากรัฐแล้วทำตัวดูจนรับใช้ของรัฐ แต่โดยทั่วไปการที่พระสงฆ์ยอมรับสมณศักดิ์และนิยัตินั้นไม่ได้มีความคิดหรือจุดมุ่งหมายเช่นนั้น เพราะพระสงฆ์เหล่านั้น ไม่ได้คิดจะรับใช้และได้รับผลประโยชน์จากรัฐแต่ยอมรับเพราะเห็นว่าสมณศักดิ์มีความสำคัญกวิทยฐานะพระสงฆ์ขึ้นเหนือกว่าพระรูปอื่นๆ แม้เป็นสิ่งที่รัฐสร้างขึ้น มาและหวังประโยชน์ทางการเมืองการปกครองแต่ก็ไม่ได้ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างรุนแรงอีกทั้ง มีประโยชน์ต่อพระศาสนาและเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องอยู่ใต้ระเบียบการปกครองอันเดียวกัน การมองว่าการยอมรับสมณศักดิ์เท่ากับการยอม

เป็นคนรับใช้ของรัฐเป็นการกล่าวหาที่รุนแรงเกินไปและไม่ค่อยเป็นธรรมแก่พระสงฆ์จำนวนมากที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ก119, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2562)

จะเห็นได้ว่า คณะสงฆ์อยู่ภายใต้อำนาจรัฐมาอย่างยาวนาน รัฐสามารถเข้ามาครอบงำมีอำนาจเหนือการปกครองคณะสงฆ์โดยรัฐได้ใช้อำนาจการปกครองแบบฆราวาสเข้ามาเป็นตัวแทนควบคุมการทำงานคณะสงฆ์อยู่ภายใต้การดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คอยประสานงานให้เกิดความสัมพันธ์ทุกรูปแบบรัฐสร้างระบบกลไกการทำงาน แม้กระทั่งอำนาจตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์รัฐได้ใช้อำนาจเข้ามาแทรกแซงการทำงานคณะสงฆ์อีกระดับชั้นหนึ่ง การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อกิจการด้านบริหารงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ตามที่รัฐสรรงงบประมาณอุปถัมภ์เพื่อหาผลงานให้คณะสงฆ์ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐอย่างถาวร และมีความเกี่ยวโยงผลประโยชน์เพื่อสนองตอบความสัมพันธ์กับรัฐมากขึ้น สำหรับพระสงฆ์ที่ต้องการถือผลงานด้านกิจกรรมคณะสงฆ์ได้ตอบสนองนโยบายของรัฐทำคุณประโยชน์แก่สังคมตามนโยบายจะได้รับการพิจารณาสมณศักดิ์พัดยศ แต่ส่วนใหญ่นโยบายรัฐจะถูกเสนอผ่านระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ ตามลำดับชั้นบังคับบัญชา ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การที่พระสงฆ์ต้องตกเป็นเครื่องมือของรัฐหรือการที่รัฐเข้ามาครอบงำมีอำนาจเหนือคณะสงฆ์เป็นเรื่องเลวร้ายเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะเป็นเรื่องดีก็ได้ กล่าวอีกอย่างคือมีทั้ง ข้อดีและข้อเสีย ไม่ใช่มีแต่ข้อเสียเพียงอย่างเดียว ว่าข้อที่การเมืองเข้าไปครอบงำศาสนาแล้วทำให้ศาสนาเป็นไปในแบบที่การเมืองต้องการนั้นจริง แต่ไม่แน่ว่าจะต้องเป็นความเสียหายพระพุทธศาสนาถ้าไม่มีบุคคลเช่นพระเจ้าอโศกมหาราช หรือพระเจ้าลิไท พระพุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อม การที่การเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาทำให้ฝ่ายศาสนาโทษการเมืองได้เมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งความเสียหายนั้น บางทีก็ไม่จำเป็นจะต้องมาจากการเมือง การเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาก็มีส่วนทำให้ศาสนาดีบ้างเสียบ้าง ศาสนาเป็นอิสระจากการเมืองก็คงจะดีบ้างเสียบ้างไม่แน่ว่าจะดีไปเสียทั้งหมด ดังนั้น ไม่ว่าศาสนาจะเกี่ยวข้องหรือเป็นอิสระจากการเมืองก็ต้องพิจารณาทั้งข้อดีข้อเสียด้วย การที่รัฐเข้ามาอาศัยพระสงฆ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบการเมืองส่งเสริมด้านศีลธรรมหรือการจัดตั้งโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ถ้ามองเป็นกลไกการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐ ก็สามารถมองได้ในมิตินี้โดยเฉพาะด้านงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อนำมาจัดโครงการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการนโยบายของรัฐ การที่จะเกิดความสัมพันธ์กับภาครัฐสำหรับพระสงฆ์ที่ต้องการถือผลงานด้านกิจกรรมของพระสงฆ์ที่สนองนโยบายแก่รัฐ ส่วนใหญ่ก็มีไม่มากเพราะเท่าที่เห็นได้ก็คือ นโยบายจากภาครัฐจะส่งมาสู่พระผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่อำนาจการปกครองเป็นส่วนใหญ่ แล้วค่อยแจ้งหนังสือไปยังพระ

ผู้น้อยที่อยู่ภายใต้การปกครองคณะสงฆ์เพื่อตอบสนองปฏิบัติต่อบนนโยบายของรัฐ การที่จะใช้เพื่ออ้างขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ประเด็นนี้ก็สามารถทำได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการอยู่แล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข127, สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2562)

ระบบศักดิ์พระสงฆ์ได้สืบทอดมรดกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างยาวนานอยู่ในระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กึ่งระบอบเผด็จการเชิงอำนาจรวมศูนย์อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทุกฉบับให้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครองเข้าสู่ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ต้องสอดคล้องความต้องการอำนาจทางการเมืองรัฐ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ที่...คือ สังคมสงฆ์ ปัจจุบันมีระบบสมณศักดิ์หรือระบบศักดิ์นาพระอันเป็นมรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และ โครงสร้างการปกครองของสงฆ์ปัจจุบันก็เป็นโครงสร้างตามกฎหมายเผด็จการ คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ตราขึ้น ในสมัยเผด็จการจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ฉะนั้น ระบบของสังคมสงฆ์ปัจจุบัน จึงเป็นมรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์บวกระบบเผด็จการที่เป็นมรดกยุคสฤษดิ์ ซึ่งระบบเช่นนี้ขัดแย้งโดยพื้นฐานกับโครงสร้างสังคมสงฆ์ที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้นตามพระธรรมวินัย...สังคมสงฆ์แบบพุทธกาลไม่มีฐานันดร (จะว่าไปพระพุทธเจ้าคือผู้ละฐานันดรมาเป็นสามัญชน แต่พระสงฆ์ปัจจุบัน มีพื้นเพมาจากชนชั้นล่าง แต่พยายามไต่เต้าขึ้นไปสู่ความมีฐานันดร) การแสดงความเคารพต่อกันถืออาวุโสทางพรรษา (บวชก่อน-หลัง) แต่การยกย่องให้มีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นพระอัครสาวก เป็นเอตทัคคะ (เป็นเลิศ) ในด้านต่าง ๆ พิจารณาจากความสามารถ ไม่ได้พิจารณาจากลำดับอาวุโส เช่น พระสารีบุตร กับพระโมคคัลลานะ บวชทีหลังพระปัญจวัคคีย์ แต่ได้รับแต่งตั้ง เป็นอัครสาวกชาย-ขวา ตามความสามารถของท่านทั้งสอง เป็นต้นแต่โครงสร้างการปกครองสงฆ์ปัจจุบันการขึ้นสู่ตำแหน่งการปกครองสงฆ์ระดับสูง เช่น เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม หรือเป็นพระสังฆราช ต้องเป็นไปตามลำดับอาวุโสด้านสมณศักดิ์ ทำให้พระหนุ่ม ๆ ที่มีความรู้ความสามารถไม่มีโอกาสเข้ามาบริหารงานคณะสงฆ์ อีกทั้ง โครงสร้างของมหาเถรสมาคมก็เป็นโครงสร้างการบริหารแบบรวบอำนาจ หรือเป็นเผด็จการตามพระราชบัญญัติที่ออกในยุคสฤษดิ์ดังกล่าวแล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข128, สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2562)

จุดประสงค์การสร้างสมณศักดิ์พัดยศพระสงฆ์ในระบบศักดิ์นาสังคมสงฆ์นั้น พระมหากษัตริย์ต้องการยกเชิดชูพระสงฆ์ผู้ประกอบกิจศรัทธาประพฤติปฏิบัติส่งเสริมสังคมชุมชนให้เกิดสันติสุขหรือเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์และภาครัฐ เพื่อคอยอบรมสั่งสอนเรื่องศีลธรรมแก่ชุมชนสังคมในพื้นที่ละเว้นก่อปัญหาสร้างความเดือน ดังนั้นสมณศักดิ์ถูกสร้างขึ้นมาย่อยก่องพระสงฆ์ที่เป็น

แบบอย่างหรือเป็นตัวแทนแห่งรัฐสามารถสร้างความศรัทธาให้แก่สาธุชนเคารพบูชา เกิดความสัมพันธ
 รักับคณะสงฆ์โดยชอบสร้างคุณธรรมให้แก่รัฐสามารถพัฒนาหลากหลายความอยู่ในชุมชน
 พระสงฆ์จึงถูกใช้เป็นตัวแทนเชิงพื้นที่คอยรัฐสนองนโยบายด้านส่งเสริมกิจกรรมของรัฐเหมือนกับ
 ข้าราชการที่ตอบสนองงานให้แก่รัฐในการแสวงหาผลประโยชน์สร้างความศรัทธาวิถีสถาบันฐานันดร
 ศักดิ์พระสงฆ์ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การที่ระบบสมณศักดิ์ถูกตั้งขึ้น โดยรัฐเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองด้วย
 จึงถูกวิจารณ์ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นคนรับใช้ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือ
 เป็นเครื่องมือของรัฐในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครองศักดินา ก็แบ่งปันที่ดิน
 ให้แก่ทางศาสนา แบ่งปันข้าทาสให้แก่วัดวาอาราม ยกย่องพวกนักบวชขึ้น เป็นขุนนางมีลำดับยศ
 มีเครื่องประดับยศ มีเบี้ยหวัดเงินปี และแม่เงินเดือน... เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว ศาสนาก็มีหน้าที่อบรมสั่งสอน
 ให้ผู้คนเคารพยำเกรงกษัตริย์ พวกนักบวชทั้งหลายกลายเป็นครูอาจารย์ที่ให้การศึกษากับกุลบุตร
 กุลธิดาซึ่งแน่นอนแนวทางการศึกษาย่อมเป็นไปตามความปรารถนาของศักดินายิ่งพระภิกษุทรง
 สมณฐานันดรสูงเท่าไรหรือสยบยอมอย่างใกล้ชิดกับรัฐมากเท่าไร ยิ่งถวายอภิสิทธิ์มากเท่านั้น
 ยิ่งภายหลังแปรนิตยภัตเป็นตั้งเงินเดือนข้าราชการ และจ่ายกันอย่างพระเป็นลูกจ้างของรัฐด้วยแล้ว
 ไม่เห็นกันดอกหรือว่าเป็นการทำลายเนื้อหาสาระของพระธรรมวินัย ให้พุทธชินโรสกลายเป็นคนรับ
 ใช้ของรัฐฐาธิปไตย”

(ผู้ให้ข้อมูลรหัส ข 131, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2562)

จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลว่า การสร้างกระบวนการเพื่อให้เกิดความสัมพันธใน
 รูปแบบนโยบายส่งเสริมกิจกรรมถือเป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาครัฐนั้น ส่วนหนึ่งได้รับการ
 ตอบสนองจากภาครัฐที่เป็นด้านนโยบาย และคณะสงฆ์ส่วนกลางได้ตอบสนองนโยบายภาครัฐเพื่อ
 นำมาสู่การขับเคลื่อนหลายโครงการที่รัฐจัดขึ้น ทำให้ความสัมพันธระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปใน
 รูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาณัติทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ชอบ
 ธรรมก็ได้ไม่ชอบธรรมก็ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งการปกครองพยายามทำให้
 ประชาชนปกครองได้ง่าย ปกครองให้ได้ผลดีจะได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนนั่นเองจะได้
 เกิดความถูกต้องความชอบธรรมเป็นเรื่องที่ต้งามเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่ถ้าปกครองให้ง่ายเพื่อ
 ตัวเอง คือผู้ปกครองจะได้เสวยผลประโยชน์ได้สะดวกสบาย ถ้าอย่างนี้เป็นไปเพื่อความมุ่งหมาย
 ส่วนตัวเป็นไปเพื่อเห็นแก่ตน ก็เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบการปกครองให้ง่ายโดยอาศัยพระพุทธศาสนา
 ก็เช่นกัน ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนก็เป็นการชอบธรรม แต่ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วน
 ตนก็ไม่ชอบธรรม จึงมีความต่างกันระหว่างการเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์กับการเป็นเครื่องมือ
 อำนาจประโยชน์สุข พระพรหมคุณาภรณ์กล่าวว่า “การที่ว่าเป็นสิ่งเกื้อกูลในการปกครองไม่จำเป็นต้อง

ถือว่าเป็นเจตนาร้ายที่จะใช้เป็นเครื่องมือเสมอไปภารกิจบางอย่างที่รัฐขอให้พระสงฆ์ช่วยเหลือ ดังเช่น เรื่องการจัดการศึกษาในสมัยก่อน แต่ถ้าถูกใช้เป็นเครื่องมือในด้านเสียหายหรือเพื่อหาผลประโยชน์ ส่วนตัวของนักการเมือง แน่แน่นอนว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมสำหรับสมณะผู้หลักหนึ่เรื่องทางโลก แต่ก็ เป็นความผิดเฉพาะบุคคลสำหรับพระสงฆ์ที่ตัวเช่นนั้น และไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบสมณ ศักดิ์ในภาพรวม เพราะพระสงฆ์แม้ไม่มีสมณศักดิ์ก็ทำได้เนื่องจากเป็นที่นับถือของชาวบ้านในท้องถิ่น หรือถึงจะเกี่ยวกับสมณศักดิ์ เช่น พระสงฆ์รับใช้นักการเมืองเพราะหวังได้สมณศักดิ์ ก็เป็นเรื่องเฉพาะ บุคคล ไม่ได้เป็นทุกรูป เป้าหมายดั้งเดิมหรือเป้าหมายที่แท้จริงของระบบสมณศักดิ์ไม่ได้ต้องการให้ พระสงฆ์มารับใช้ในเรื่องที่ผิดพระธรรมวินัยเหล่านั้น

รัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและ ตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น ที่กลายเป็นของรัฐ แม้กระทั่งพระใน ฐานะปัจเจกบุคคลก็มีความพยายามทำให้เป็นของรัฐยิ่งกว่าเป็นของชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัยสมณศักดิ์และ ตำแหน่งในคณะสงฆ์เป็นอุปกรณ์สำคัญ ถ้าหากการลงโทษตามกฎหมายเป็นไม้แข็งการให้สมณศักดิ์ก็ เป็นไม้ نرمที่ใช้ดึงพระให้มาขึ้น สยบยอมต่อรัฐหรือตอบสนองนโยบายของผู้ปกครองสงฆ์ที่ส่วนกลาง การที่พระสงฆ์ต้องตกเป็นเครื่องมือของรัฐหรือการที่รัฐเข้ามาครอบงำมีอำนาจเหนือคณะสงฆ์เป็น เรื่องเลวร้ายเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เป็นความจริงเพราะเป็นเรื่องที่ได้อีกอย่างคือมีทั้ง ข้อดีและ ข้อเสีย ไม่ใช่มีแต่ข้อเสียเพียงอย่างเดียว ว่าข้อที่การเมืองเข้าไปครอบงำศาสนาแล้วทำให้ศาสนา เป็นไปในแบบที่การเมืองต้องการนั้นมีจริง แต่ไม่แน่ว่าจะต้องเป็นความเสียหายพระพุทธศาสนาถ้าไม่ มีบุคคล เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชหรือพระเจ้าลิไท พระพุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อม การที่ การเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาทำให้ฝ่ายศาสนาโทษการเมืองได้เมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งความ เสียหายนั้น บางทีก็ไม่จำเป็นต้องมาจากการเมือง การเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาก็ควรมีส่วนทำ ให้ศาสนาดีบ้างเสียบ้าง ศาสนาเป็นอิสระจากการเมืองก็คงจะดีบ้างเสียบ้างไม่แน่ว่าจะดีไปเสียทั้งหมด ดั้งนั้น ไม่ว่าจะศาสนาจะเกี่ยวข้องหรือเป็นอิสระจากการเมืองก็ต้องพิจารณาทั้ง ข้อดีข้อเสียด้วย การที่ รัฐเข้ามาอาศัยพระสงฆ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบการเมืองส่งเสริมด้านศีลธรรมหรือการ จัดตั้งโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ถ้ามองเป็นกลไกการขับเคลื่อนเพื่อสร้าง ความชอบธรรมให้แก่รัฐ ก็สามารถมองได้ในมิตินี้โดยเฉพาะด้านงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรผ่าน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อนำมาจัดโครงการต่างๆเพื่อสนองความต้องการนโยบายของรัฐ การที่จะเกิดความสัมพันธ์กับภาครัฐสำหรับพระสงฆ์ที่ต้องการถือผลงานด้านกิจกรรมของพระสงฆ์ที่ สนองนโยบายแก่รัฐ ส่วนใหญ่ก็มีไม่มากเพราะเท่าที่เห็นได้ก็คือ นโยบายจากภาครัฐจะส่งมาสู่ พระผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่อำนาจการปกครองเป็นส่วนใหญ่ แล้วค่อยแจ้งหนังสือไปยังพระผู้น้อยที่อยู่ภายใต้ การปกครองคณะสงฆ์เพื่อตอบสนองปฏิบัติตอบนโยบายของรัฐ การที่จะใช้เพื่ออ้างขอสมณศักดิ์ พระสงฆ์ประเด็นนี้ก็สามารถทำได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการอยู่ยิ่งพระสงฆ์กลายเป็นคนรับใช้

ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง การปกครองศักดินาก็แบ่งปันที่ดินให้แก่ทางศาสนา แบ่งปันข้าทาสให้แก่หัวหน้าครอบครัว นักบวชชั้น เป็นขุนนางมีลำดับยศมีเครื่องประดับยศมีเบี้ยหวัดเงินปี และแม่เงินเดือนเมื่อถึงขั้นนี้แล้ว ศาสนาก็มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้คนเคารพยำเกรงกษัตริย์ พวกนักบวชทั้งหลายกลายเป็นครูอาจารย์ ที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ซึ่งแน่นอนแนวทางของการศึกษาย่อมเป็นไปตามความปรารถนาของ ศักดินายิ่งพระภิกษุทรงสมณฐานันดรสูง เท่าไรหรือสยบยอมอย่างใกล้ชิดกับรัฐมากเท่าไร ยิ่งถวาย อภิลิขณ์มากเท่านั้น ยิ่งภายหลังแปรนิตยภัตเป็นตังเงินเดือนข้าราชการ และจ่ายกันอย่างพระเป็น ลูกจ้างของรัฐด้วยแล้ว

อย่างไรก็ตาม การมองเช่นนั้นอาจเป็นการมองในแง่ลบมากเกินไปเพราะแม้รัฐจะใช้ พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แก่รัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่ตนเองตั้งขึ้นแต่รัฐก็ ให้ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระศาสนารวมถึงประเทศชาติ และประชาชนผ่านโครงสร้างการ ปกครองคณะสงฆ์นั้นด้วย เช่นกันเพราะแม้แต่การทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวเองบางอย่างก็เป็นประโยชน์ ของประเทศชาติและพระศาสนาด้วย เช่น การทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและมีจริยธรรมมาก ขึ้นเพื่อที่จะได้เกิดความสงบสุขในสังคม โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐ หรือรัฐบาลชุดนั้น ๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้นกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้า แม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และพระศาสนาด้วย และรัฐคงไม่ได้ใช้พระสงฆ์เพื่อเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ส่วนตัวเช่นนั้น ตลอดเวลาหรือในทุกเรื่อง การมองดังกล่าวซึ่งเหมือนกับการมองว่าพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะเช่นนั้น ตลอดเวลาจึง ไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความเป็นธรรมแก่รัฐ และโครงสร้างการปกครองคณะ สงฆ์ที่รวมถึงสมณศักดิ์ด้วยอย่างที่ควรจะเป็นยิ่งไปกว่านั้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การคล้อยตามบ้านเมืองครอบคลุมถึงภารกิจบางอย่างที่รัฐ ขอให้พระสงฆ์ช่วยเหลือ ดังเช่นเรื่องการจัดการศึกษาในสมัยก่อน แต่ถ้าถูกใช้เป็นเครื่องมือในด้าน เสียหายหรือเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวของนักการเมือง แน่แน่นอนว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมสำหรับ สมณะผู้หลักหนึ่เรื่องทางโลก แต่ก็เป็นความผิดเฉพาะบุคคลสำหรับพระสงฆ์ที่ทำตัวเช่นนั้น และไม่ จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบสมณศักดิ์ในภาพรวม เพราะพระสงฆ์แม้ไม่มีสมณศักดิ์ก็ทำได้เนื่องจาก เป็นที่นับถือของชาวบ้านในท้องถิ่น หรือถึงจะเกี่ยวกับสมณศักดิ์ เช่น พระสงฆ์รับใช้นักการเมือง เพราะหวังได้สมณศักดิ์ก็เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลไม่ได้เป็นทุกรูปเป้าหมายดั้งเดิม หรือเป้าหมายที่แท้จริง ของระบบสมณศักดิ์ไม่ได้ต้องการให้พระสงฆ์มารับใช้ในเรื่องที่ผิดพระธรรมวินัยเหล่านั้น การที่รัฐใช้ พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาจมีทั้งที่ดีและไม่ดีเป็นเรื่องที่ขอบธรรมก็ได้ไม่ ขอบธรรมก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐ การที่นักปกครองพยายามทำให้ประชาชนปกครองได้ง่าย ปกครองให้ได้ผลดี จะได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนนั่นเอง จะเกิดความถูกต้องความชอบธรรม

และเป็นเรื่องที่ตั้งาเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องแต่ถ้าปกครองให้ง่ายเพื่อตัวเอง คือผู้ปกครองจะได้สวย ผลประโยชน์ได้สะดวกสบายถ้าอย่างนี้เป็นไปเพื่อความมุ่งหมายส่วนตัวเป็นไปเพื่อเห็นแก่ตน ก็เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบการปกครองให้ง่ายโดยอาศัยพระพุทธศาสนาที่เช่นกัน ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนก็เป็นการชอบธรรมแต่ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนก็ไม่ชอบธรรม จึงมีความต่างกัน ระหว่างการเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์กับการเป็นเครื่องมืออำนวยประโยชน์สุข การที่ว่าเป็นสิ่ง เกื้อกูลในการปกครองไม่จำเป็นต้องถือว่าเป็นเจตนาร้ายที่จะใช้เป็นเครื่องมือเสมอไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539, น. 23-25) การมองว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นเครื่องมือของรัฐ จึงเป็นการมองที่สุดโต่งหรือมองข้ามความเป็นจริงที่ว่า การเป็นเครื่องมือของรัฐส่วนมาก จะเป็นสิ่งที่มี ประโยชน์ต่อ พระศาสนาหรือหรือประเทศชาติอีกทั้ง การจะตัดสินว่ารัฐใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือหา ผลประโยชน์ส่วนตัวต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเพราะไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแยกแยะสิ่งที่กระทำ นั้นเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนรวม การมองสมณศักดิ์พระสงฆ์กลายเป็นเครื่องมือ ภายใต้อำนาจรัฐ จึงต้องพิจารณาให้ความเป็นธรรมอย่างรอบคอบเช่นกัน เพราะพระสงฆ์สามารถแยก อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ได้เพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรศาสนจักรเป็นส่วนหนึ่ง แต่รัฐต้องการให้อยู่ได้ กำกับอำนาจการปกครองของรัฐ เพื่อรัฐสามารถขอความร่วมมือหรือใช้อำนาจสั่งการผ่านคณะสงฆ์ สนองนโยบายช่วยเหลืองานของรัฐได้แม้ไม่มีสมณศักดิ์ ปัญหาข้อนี้จึงอาจรุนแรงเกินความเป็นจริง เพราะมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าไม่ว่ายุคสมัยใด หรือในระบอบการปกครองแบบใดศาสนาก็ต้องเป็น เครื่องมือของรัฐหรือต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองสงฆ์ตกเป็นเครื่องมือของการเมือง จะเห็นได้ชัดในสมัย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะทำในรูปแบบง่าย ๆ เช่น เมื่อคนไทยถูกรอบงำด้วยลัทธิ ประชาธิปไตย ก็พยายามจะเปลี่ยนแปลงการปกครองสงฆ์ให้เป็นรูปแบบองค์กรประชาธิปไตย พยายามสร้างระบบความคิดที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตย นักการเมืองเมื่อจะหาเสียงก็ใช้วัด เป็นฐานยิ่งไปกว่านั้น สมณศักดิ์และนิยัตินี้ที่ถูกมองว่าทำให้พระสงฆ์เป็นเหมือนคนรับใช้ของรัฐอาจ มองในมุมอื่นว่าช่วยให้พระสงฆ์อยู่ช่วยงานพระศาสนาก็ได้ ในยุคปัจจุบันต้องส่งเสริมให้พระสงฆ์มี ความรู้สูง ๆ รวมถึงไปเรียนหรือไปเที่ยวต่างประเทศ และวิธีป้องกันภาวะสมองไหลของคณะสงฆ์ที่ พระสงฆ์ที่มีความรู้ลาสิกขาออกไปทำงานประการหนึ่งคือการเพิ่มนิยัตินี้เพื่อเป็นกำลังใจให้พระสงฆ์ รู้สึกว่ายังมีคนต้องการให้อยู่เป็นพระสงฆ์อย่างน้อยก็รัฐบาลไทย ไม่ใช่เป็นกำลังใจให้พระสงฆ์อยู่ เพราะความโลภ

เนื่องจากสมณศักดิ์เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างและระบบการปกครองคณะสงฆ์ จึงอาจมองได้ ว่า สมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นเครื่องมือของรัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รัฐเป็นผู้ สร้างขึ้นโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สร้างขึ้น นั่นที่จริงก็คือการ เปิดโอกาสให้รัฐเข้าไปควบคุมคณะสงฆ์ได้อย่างเต็มที่ ที่โดยผ่านองค์กรปกครองซึ่งรัฐเป็นผู้ตั้งขึ้นเอง จึง เท่ากับการทำให้คณะสงฆ์เป็นเครื่องมือของรัฐ และด้วยเหตุดังนั้นโครงสร้างเช่นนี้จึงถูกกลับมาใช้ใหม่

ในสมัยเผด็จการสฤชต์ ณะรัชต์ นับตั้งแต่นั้นมารัฐก็ประสบความสำเร็จในการระดมเอาพระสงฆ์ไปหนุนนโยบายพัฒนาที่ลำเอียงของรัฐ และในเวลาต่อมาก็อาจจะดมไปใช้ต่อสู้กับการต่อต้านรัฐโดยกลุ่มฝ่ายค้านทั้งในป่า และในเมืองอย่างได้ผลด้วยโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารรัฐอย่างมาก แต่เราจะไว้วางใจรัฐได้เพียงใดยังเป็นปัญหาที่ต้องคิดให้ถี่ ๆ ระบบสมณศักดิ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการปกครองหรือในการหาผลประโยชน์ของรัฐบาลมากกว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของพระศาสนาศาสนา

กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และสังคมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองไทยย่อมจะมีผลกระทบต่อศาสนาและ ในทำนองเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางศาสนาก็มีผลกระทบต่อทางการเมืองเช่นเดียวกัน ถ้าหากพิจารณาผ่านทางโครงสร้างและหน้าที่ อาจจะกล่าวได้ว่าศาสนามีหน้าที่ ประการที่หนึ่ง ทำหน้าที่ในการให้คำอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์ว่าเราเกิดมาทำไมจึงมีทั้งคนรวยและคนจน ทำไมทุกคนจึงมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน ศาสนาจะทำหน้าที่ตอบคำถามเหล่านี้ได้ ประการที่สอง หน้าที่ในการสนับสนุนสถาบันพื้นฐานทางสังคม เช่น สถาบันทางการเมือง สถาบันทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางวัฒนธรรมหรืออีกนัยยะหนึ่งศาสนาเป็นพื้นฐานทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ที่อธิบายคุณค่าของมนุษย์ ความชอบธรรมของผู้ปกครอง ประการที่สาม หน้าที่ของบุคลลธรรมดาศาสนาทำหน้าที่ในการเติมพลังแก่ปัจเจกชนหรือบุคลลธรรมดาในกรณีเกิดภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เรารัก อาจจะบอกเพียงว่าเหตุการณ์เหล่านี้คือ อุบัติเหตุ อาจจะไม่ใช่เพื่อสำหรับจิตใจมนุษย์บุคลลธรรมดา ศาสนาจะสามารถมาอธิบายแทนได้ ประการสุดท้าย หน้าที่ในการทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นคือ ทำให้ชนธรรมนิยมประเพณีระบบความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นระบบความเชื่อย่อยในสังคมให้รวมกันเป็นหนึ่งเดียว (สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2527, น. 3-4) ดังนั้นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาเป็นไปในเชิงอุปถัมภ์นำมาซึ่งความผูกพันที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ “ความภักดี” ของพระสงฆ์ต่อรัฐซึ่งมีการแสดงออกโดยการให้ความร่วมมือ และสนับสนุนรัฐความรุ่งเรืองของทั้งสองฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน ดังนั้นเมื่อสถาบันพระพุทธศาสนาหย่อนยานไม่ว่าจะเป็นด้านวัตรปฏิบัติหรือความคลาดเคลื่อนของหลักคำสอน ฝ่ายรัฐที่นำโดยกษัตริย์ย่อมไม่อาจจะเพิกเฉยได้ แต่จะรีบจัดสิ่งทีเห็นว่าหากปล่อยไว้จะเป็นภัยต่อความบริสุทธิ์ ความศรัทธา และความเจริญรุ่งเรืองของฝ่ายพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าภายใต้ความสัมพันธ์ “ต่างตอบแทน” ในระบบความสัมพันธ์ที่เรียกว่ารัฐกับศาสนาในอดีตตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมการเมืองของสงฆ์คือตำแหน่งของผู้สอนศีลธรรมซึ่งมีบทบาทสนับสนุนการปกครองโดยธรรม ตามอุดมการณ์แห่งศาสนา สังคมการเมืองของพุทธศาสนานั้นเองไปสู่ “รัฐ” (กษัตริย์) อย่างชัดเจน ด้วยการตีความทางพุทธศาสนาสนับสนุนความเป็นธรรมราชา พุทธราชา ด้วยเหตุแห่งการกล่าวในเบื้องต้นความเป็นธรรมราชา พุทธราชาของการปกครองนี้เองคือสิ่งที่บ่งบอกความเป็น “รัฐพุทธศาสนา” เป็นรูปแบบการปกครองในอดีตที่สะท้อนออกมาในรูปแบบ แนวคิดที่พระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างการปกครองแบบที่กำหนด

ขึ้นโดยอำนาจรัฐ ตาม พระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้พระสงฆ์มีตำแหน่งปกครองมีสถานะเป็น “เจ้าพนักงานของรัฐ” ตามกฎหมายให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมที่ตกทอดมาสู่ปัจจุบันที่การเมืองสนับสนุนอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองแนวอุดมการณ์อนุรักษนิยมที่บทบาทพระสงฆ์มีบทบาทพิเศษในการ “ผลิตศีลธรรมสนับสนุนอุดมการณ์อนุรักษนิยม” ในการสร้างกำหนดมาตรฐานที่มองผ่านหลักธรรม “การเมืองในแนวพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเมืองสมัยใหม่ในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในประเทศไทย

5.5 บทสรุปผลการวิจัย

การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ มุ่งเน้นศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์เพื่อใช้เป็นแนวทางการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และกระบวนการวิธีสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวมีผลต่อการขอสมณศักดิ์ตามความเหมาะสม รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์วิงวอนหรือหาช่องทางอื่นที่จะขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบัน เพื่อเป็นไปตามธรรมเนียมถือปฏิบัติของคณะสงฆ์ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ และเพื่อสนองตามนโยบายกลไกของรัฐการให้ยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่ภิกษุผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศ เพื่อเป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา และรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคตการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ไทย กระบวนการวิธีสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ และสถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์เสนอข้อพิจารณาสมณศักดิ์ และช่องทางเพื่อขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ในกระบวนการพิจารณากิจกรรมคณะสงฆ์ที่ส่งผลกระทบต่อแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ รวมถึงกระบวนการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์สมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบันมีความเป็นธรรม และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์รัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมส่งผลกระทบต่อสมณศักดิ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.5.1 กระบวนการวิธีสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์

การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้การปกครองเพื่อต้องการขอสมณศักดิ์นั้น ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็นศิษย์สำนักเรียนพระปริยัติธรรมและมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียนด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดันให้การ

สนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไปถือเป็นช่องทางหนึ่ง และอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการขอสมณศักดิ์และทำให้พระสงฆ์เกิดการแก่งแย่ง หรือวิว่งตันผู้มีอำนาจเหนือพระผู้ปกครองของตนขึ้นไปเพื่อให้ได้สมณศักดิ์เกิดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้ง เช่นเดียวกับสังคมคฤหัสถ์ก่อให้เกิดปัญหาความลักลั่นและ อยุติธรรมในสังคมสงฆ์เกียรติยศ และลากลัษการะที่ได้มาจากการมีสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์บางรูปที่ยังไม่มีสมณศักดิ์อยากได้สมณศักดิ์เพื่อจะได้เกียรติยศ และลากลัษการะเหล่านั้น

5.5.2 สถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์เสนอชื่อพิจารณาสมณศักดิ์ และช่องทางเพื่อขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

ปัจจุบันกระบวนการดำเนินการเสนอชื่อพระสังฆาธิการทุกระดับที่สามารถเสนอชื่อเพื่อพิจารณาขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พิศยศ เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องสมณศักดิ์ มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากสมณศักดิ์ และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ที่สูงจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ควบคู่ไปกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ด้วย รวมถึงหลักเกณฑ์ในปัจจุบันสำหรับพระเถระตามกฎหมายของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 และโดยเฉพาะฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 การที่พระเถระที่จะเลื่อนขึ้นไปเป็นสมเด็จพะสังฆราชก็ไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์อาวุโสโดยสมณศักดิ์ และพระสงฆ์บางรูปอาจจะใช้ความสัมพันธ์ทางการปกครองคณะสงฆ์มาใช้เพื่อการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ และอาจมีผลต่อการได้รับอำนาจหน้าที่ในทางการปกครอง และในการขอการเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นวิธีการช่องทางการตักตวงหาผลประโยชน์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจไปสู่การวิว่งตันเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์ โดยสภาพในปัจจุบันจะยังคงผูกโยงกับการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีอำนาจการปกครอง กล่าวคือพระสังฆาธิการเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่าสมณศักดิ์ถูกผูกโยงกับโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการสร้างความผูกขาดการได้มาซึ่งสมณศักดิ์มากเกินไปจนทำให้พระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านอื่น ๆ

5.5.3 กระบวนการพิจารณากิจกรมคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เพื่อความเป็นธรรม

กระบวนการพิจารณายศสมณศักดิ์พระสังฆาธิการทุกระดับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจนถึงระดับชั้นสมเด็จที่มีการแต่งตั้งใหม่และเลื่อนสมณศักดิ์ยศให้สูงขึ้น โดยหลักการก็ยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้งแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ 2535 ที่ใช้มาโดยตลอดระยะเวลา 15 ปีกว่าก็ได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์การขอสมณศักดิ์ให้แก่พระสังฆาธิการทุกระดับจะมีการอบรมพระสังฆาธิการระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ คณะเจ้าจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะหน ตามมติมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการวัดการจัตกิจกรม

ส่งเสริม ทั้ง 6 ด้านตามภาระงานหรือหน้าที่ของเจ้าอาวาสพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องถือปฏิบัติ และการที่จะนำกิจกรรมของพระสังฆาธิการที่จะเสนอเพื่อพิจารณา ก็ต้องมีมติจากคณะสงฆ์ชั้นต้น ระดับเขตการปกครองพื้นที่ก่อน จึงสามารถส่งมายังเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะหนการขอระดับ เจ้าคณะชั้นสามัญ หรือเลื่อนระดับรองสมเด็จพระสังฆราช ระดับสมเด็จพระสังฆราชต้องดำเนินการตามขั้นตอนอยู่แล้ว เช่น สมณศักดิ์เกี่ยวกับความรู้ คือ สมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งถวายพระภิกษุรวมทั้ง สามเณรผู้สอบ ได้เปรียญธรรมตั้ง แต่ 3 ถึง 9 ประโยค โดยแต่ละประโยคมีพดยศกำกับส่วนสมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน คือ สมณศักดิ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากการพิจารณาผลงานด้านต่าง ๆ มีสาธารณูปการและการศึกษา

การแต่งตั้งสมณศักดิ์อย่างเหมาะสมก็ไม่มีปัญหาอะไรปัญหาของสมณศักดิ์เกิดการจากการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ที่ไม่เหมาะสม คือแต่งตั้งพระสงฆ์ที่ไม่มีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิที่เหมาะสม ถ้ามีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิอย่างใดอย่างหนึ่งเหมาะสม ก็ไม่มีปัญหาแต่ถ้าอ่อนทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิแล้วจะปกครองกันได้อย่างไรปัญหาเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการเอาสมณศักดิ์ไปผูกโยงอยู่กับตำแหน่ง ปกครองทำให้โอกาสได้รับการแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ค่อนข้างจำกัดผู้ที่อยากได้สมณศักดิ์จึงต้องวิ่งเต้น อนึ่ง การที่พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยมีท่านพุทธทาสเป็นต้นไม่ได้ให้ความสนใจหรือยึดติดสมณศักดิ์เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่พระสงฆ์ทุกรูป และสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญหาและนำไปสู่ความก้าวหน้าของระบบสมณศักดิ์พระสงฆ์ขึ้นอยู่กับอำนาจและอิทธิพล เพราะทั้งสองประเด็นนี้เป็นดั่งเงาที่ฝังอยู่ภายในระบบการแต่งตั้งสมณศักดิ์แต่งตั้งระดับพระครูสัญญาบัตร พระราชาคณะ ชั้นสามัญ ชั้นราช จนยากจะสามารถแยกออกได้ว่าส่วนไหนคืออิทธิพลและส่วนไหนหรืออำนาจ ซึ่งทั้งสองส่วนนั้นก็ล้วนสามารถกำหนดทิศทางของสมณศักดิ์ให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองได้อย่างง่ายดาย และขอบธรรมด้วยระเบียบหลักเกณฑ์ที่เปิดช่องว่างในการใช้ดุลยพินิจมาพิจารณาอีกด้วย สำหรับในองค์กรคณะสงฆ์ต่อการดำเนินการเรื่องการแต่งตั้งสมณศักดิ์นั้น มีพระสงฆ์ในหลายระดับที่ทั้งเป็นผู้ที่มีอำนาจมีอิทธิพล และผู้มีทั้งอำนาจและอิทธิพลในคราวเดียวกันด้วย

5.5.4 กระบวนการสร้างความสัมพันธ์รัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ส่งผลต่อการได้รับแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

สมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์เป็นนครรับใช้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐการที่ระบบสมณศักดิ์ถูกตั้งขึ้นโดยรัฐเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองด้วย จึงถูกวิจารณ์ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นนครรับใช้ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครองที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายศักดินามอบผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ศาสนาหรือวัดก็เพื่อใช้ประโยชน์ตามความปรารถนาของศักดินา หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะสมประโยชน์กัน ซึ่งพระสงฆ์ไทยอยู่เหนือการเมืองเพราะพระสงฆ์ไทยไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองนั้นด้านนโยบายของรัฐปัจจุบันที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัดหรือพระพุทธรูปศาสนา จะเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมการปรับปรุงองค์กรและกลไก

ที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนามีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อสังคมของเราจะได้เป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุขปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างกัน อย่างเช่น นโยบายการส่งเสริมการนำหลักธรรมมาเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชาติ และนโยบายการเร่งรัดในการออกกฎหมายในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา การส่งเสริม นโยบายการฟื้นฟูบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน และราชการให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และนโยบายการส่งเสริมบทบาทและงบประมาณในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเทศนาอบรมธรรมะให้แก่ประชาชน และนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล และการสร้างกระบวนการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบนโยบายส่งเสริมกิจกรรมถือเป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาครัฐนั้น ส่วนหนึ่งได้รับการตอบสนองจากภาครัฐที่เป็นด้านนโยบาย และคณะสงฆ์ส่วนกลางได้ตอบสนองนโยบายภาครัฐเพื่อนำมาสู่การขับเคลื่อนหลายโครงการที่รัฐจัดขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปในรูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาณัติทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ชอบธรรมก็ได้ไม่ชอบธรรมก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐรัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น ที่กลายเป็นของรัฐ แม้กระทั่งพระสงฆ์ในฐานะปัจเจกบุคคลก็มีความพยายามทำให้เป็นของรัฐยิ่งกว่าเป็นของชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัยสมณศักดิ์ และตำแหน่งในคณะสงฆ์เป็นอุปกรณ์สำคัญรัฐจะใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แก่รัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่ตนเองตั้งขึ้นแต่รัฐก็ให้ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระศาสนารวมถึงประเทศชาติ และประชาชนผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้นเพราะแม้แต่การทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวเองบางอย่าง ก็เป็นประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาด้วยการทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและมีจริยธรรมมากขึ้น เพื่อที่จะได้เกิดความสงบสุขในสังคม โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนขอพรหรือรัฐบาลชุดนั้น ๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้น กลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้าแม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และพระศาสนา รัฐคงไม่ได้ใช้พระสงฆ์เพื่อเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ส่วนตัว ตลอดเวลาหรือในทุกเรื่องการเมืองดังกล่าวซึ่งเหมือนกับการมองว่าพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะ จึงไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความเป็นธรรมแก่รัฐ และโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รวมถึงสมณศักดิ์ด้วยอย่างที่ควรจะเป็นยิ่งไปกว่านั้น

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยระเบียบวิธีการวิจัยสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

6.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

6.1.1 เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ไทย

6.1.2 เพื่อศึกษาระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

6.2 สรุปผลการวิจัย

6.2.1 ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และการขอสมณศักดิ์

ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ยังล้าหลัง และไม่สามารถที่จะปฏิรูปปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ โดยระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยยังเป็นปัญหาตั้งแต่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 จนกระทั่งแก้ไขฉบับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่ยังไม่ได้มีการปรับโครงสร้างการปกครองให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย เพราะอำนาจสงฆ์ยังรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางยากต่อการที่จะกระจายอำนาจให้กับพระสังฆาธิการที่อยู่ต่างจังหวัดได้ ระบบโครงสร้างการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจทางการปกครองสงฆ์และปัจจุบัน เรียกร้องให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้เป็นรูปแบบประชาธิปไตยโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การปรับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ยังรวมศูนย์อำนาจคณะกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นผู้ใช้อำนาจต่อคณะสงฆ์ต่างจังหวัดแทบจะไม่มีคามสำคัญหรือออกความเห็นได้ เพราะอำนาจสงฆ์บนลงล่างไม่เคยรับฟังข้อปัญหาจากพระสงฆ์ที่อยู่ต่างจังหวัดด้วยซ้ำ การปกครองคณะสงฆ์ตามทีระบบโครงสร้างอำนาจหน้าที่และตำแหน่งการปกครอง ต่อมาก็พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เห็นว่าได้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตราเพิ่มเติมฉบับ พ.ศ. 2560 และตราเพิ่มเติมฉบับ พ.ศ. 2561 ทั้ง 2 ฉบับนี้ พบว่า การแก้ไขคุณสมบัติคณะกรรมการมหาเถรสมาคมและการมอบพระราชอำนาจให้แก่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้ง

พระสังฆราช ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงการแต่งตั้งคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ระบุสัดส่วนพระสงฆ์ไม่มีสมณศักดิ์ โดยภาพรวมแล้วยังไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงแต่ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เรื่องการสถาปนาพระสังฆราชและคณะกรรมการมหาเถรสมาคม รวมถึงการแต่งตั้งสมณศักดิ์กรณีพิเศษ การให้สมณศักดิ์พระผู้สร้างประโยชน์แก่สังคมสถาบันสงฆ์เป็นเครื่องมือรัฐมาโดยตลอดยุคการเกิดขึ้น เพราะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ถึงปัจจุบัน ปัญหาโดยเฉพาะระบบโครงสร้างการปกครองสงฆ์ มีความล้าสมัยเห็นได้ว่าการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชฝ่ายรัฐแทรกแซงการทำงานคณะสงฆ์ โดยพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ยินยอมให้รัฐเข้าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวระบบการปกครองคณะสงฆ์เป็นไป เพื่อประโยชน์ของรัฐมากกว่าประโยชน์คณะสงฆ์

ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน ยังรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางจะส่งผลกระทบต่อให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แบบเร่งด่วนของคณะสงฆ์ให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ โดยการทำงานคณะสงฆ์เป็นลักษณะทำงานเหมือนระบบราชการ รอคำสั่งเบื้องบน จึงไม่มีความเหมาะสมต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ด้วยความล้าสมัยในรูปแบบโครงการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงสังคมไทยเกิดความอ่อนแอระบบการปกครองคณะสงฆ์ภายในโครงสร้างที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัยการปกครองแบบประชาธิปไตยไทย ไม่มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์ควรปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับทั้งคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคดังกล่าวที่จะนำไปเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย

6.2.1.1 ปัญหาโครงสร้างการปกครอง

การแก้ไขปัญหาในระบบโครงสร้างคณะสงฆ์โดยเฉพาะการใช้อำนาจในการควบคุมในระเบียบแบบแผนเป็นการใช้แนวคิดเชิงอำนาจหากวิธีคิดแนวพุทธนั้นเพื่อเอื้อให้เกิดการศึกษาหน้าที่ผู้ปกครองไม่ใช่เพื่อควบคุมการส่งเสริมการศึกษาให้องกามในธรรมะนั้น หากเริ่มต้นด้วยการใช้อำนาจก็เริ่มกลับเข้าไปสู่การใช้อำนาจนิยมแทนที่จะเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาโครงสร้างภายในองค์กรคณะสงฆ์ ควรมีระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จะช่วยให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและการกระจายอำนาจจากมหาเถรสมาคมควรกระจายอำนาจส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคคณะสงฆ์มากขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยต้องปฏิรูปโดยแยกศาสนาออกจากรัฐให้มีความชัดเจนหรือเป็นไปตามแบบรัฐโลกวิสัยเหมือนในหลายประเทศ หากแยกไม่ได้ โครงสร้างสงฆ์ถือเป็นโครงสร้างทางการเมืองทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจรวมศูนย์ รวมถึงถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง การกดขี่ ตลอดจนกระบวนการล่าม่มตรวมถึงองค์กรสงฆ์ที่อาศัยอำนาจรัฐหรือต้องขึ้นต่อผู้มีอำนาจรัฐ เมื่อรัฐเป็นผู้ตั้งยศให้พระสงฆ์เดินตามลำดับจนถึงตำแหน่งพระสังฆราชตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้ คณะสงฆ์ตกอยู่ในวงล้อม

สภาพปัญหาต่าง ๆ ตามโครงสร้างศาสนาจำเป็นต้องปฏิรูปโดยแยกศาสนาออกจากอำนาจรัฐเพื่อจัดตั้งในรูปแบบของคณาธิปไตยหรือเอกชนมีการตรวจสอบเป็นมาตรฐาน ไม่นำศาสนายุ่งเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาหรืองานพระราชพิธีต่าง ๆ โดยปรับให้ศาสนายุคสมัยใหม่ต้องปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะความพยายามในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐตามความเหมาะสมแก่ผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนถ่วงดุลทั้งสองฝ่ายอยู่

6.2.1.2 ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ควรปรับปรุงโครงสร้างเดิมและเพิ่มเติมใหม่

การปรับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ภายในโดยเน้นการกระจายอำนาจเริ่มตั้งแต่การปรับอำนาจ และลดภาระงานมหาเถรสมาคมเหลือเพียงหน้าที่ในการให้คำปรึกษายังคงอำนาจเพียงเล็กน้อยสำหรับหน้าที่เพียงอนุมัติสมณศักดิ์เท่านั้น มหาเถรสมาคมในข้อเสนอนี้ จึงไม่ได้มีหน้าที่ในการคัดกรองในการคัดเลือกพระสงฆ์ที่จะได้สมณศักดิ์แต่อย่างใด และมีการกระจายอำนาจโดยให้มีสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือสภาส่วนกลาง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทางการบริหารระดับสูงหรือระดับนโยบาย และมีการกระจายอำนาจไปในส่วนของภาค และสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับภาค มีอำนาจหน้าที่บริหารคณะสงฆ์ระดับภาค มีการจัดแบ่งภาคการปกครองใหม่แต่ละภาคมีสภาเป็นของตนเอง โดยมีการเชื่อมโยงกับสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์กับสภาส่วนกลางโดยกฎหมายระเบียบวินัยนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการแก้ไขเบื้องต้นในการหาทางออกร่วมกันระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์มาการแก้ไขปัญหานี้ในระดับเชิงโครงสร้างจัดการกับปัญหาการขาดเอกภาพของคณะสงฆ์นั้น และการขาดเอกภาพของคณะสงฆ์ทำให้ฝ่ายรัฐเกิดความงุนงงว่าจะอย่างไรเพราะแทนที่รัฐจะฟังมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นเสาหลักในการดูแลเรื่องเอกภาพของคณะสงฆ์ แต่พอในทางปฏิบัติคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้รัฐไม่ได้ฟังเฉพาะมหาเถรสมาคมแต่รัฐต้องฟังพระสงฆ์จากหลายกลุ่มด้วย ฉะนั้นให้คณะสงฆ์มีความชัดเจนว่าจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาโครงสร้างการปกครอง ที่เสนอจากคณะสงฆ์แม้คณะสงฆ์อาจจะขาดเอกภาพตามที่เห็น ก็ตามแต่สิ่งสำคัญคณะสงฆ์ต้องหาวิธีจัดการกับการขาดเอกภาพนั้นว่าจะมีวิธีจัดการทำความเข้าใจในความหลากหลายนั้น ได้กล่าวถึงนั้นไม่ได้เสนอโครงสร้างหรือรูปแบบแก้ไขโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนนัก แต่สิ่งที่สำคัญการนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้เชิงโครงสร้างคณะสงฆ์ต้องมีความชัดเจนในการทำความเข้าใจกับองค์กรและก่อนที่จะมานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เชิงโครงสร้างแต่การที่คณะสงฆ์ขาดเอกภาพนั้น แต่ความพยายามการทำให้คณะสงฆ์เป็นเอกภาพจนมองว่าคณะสงฆ์และปฏิกริยาผลสะท้อนปัญหาการรวมศูนย์อำนาจที่ปฏิเสธการรวมศูนย์อำนาจของคณะสงฆ์ ในส่วนความสามารถของคณะสงฆ์เองในการเสนอแนวทางการแก้ไขหรือกระทั่งมีความพยายามมาจากคณะสงฆ์ที่ปรากฏในทางประวัติศาสตร์ก็สะท้อนให้เห็นว่าคณะสงฆ์โดยพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ในทางการปกครองคณะสงฆ์นั้น

6.2.1.3 การปกครองคณะสงฆ์และการขอสมณศักดิ์

การปกครองคณะสงฆ์ไทย สมณศักดิ์เป็นองค์ประกอบบรรดาศักดิ์ยศเครื่องสักการะของพระมหากษัตริย์ ที่ได้โปรดพระราชทานแก่พระสงฆ์ผู้มีคุณูปการต่อพระศาสนาความประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงคงมั่นในสมณเพศ เพื่อเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและเพื่อการปกครองสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้งเป็นราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชทินนามเป็นสมณศักดิ์ถวายพระสงฆ์สมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยตั้งแต่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 จนถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ล้วนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการรวมคณะสงฆ์ทั้งประเทศไว้ด้วยกันการใช้ระบบยศหรือสมณศักดิ์เป็นเครื่องจูงใจในลักษณะระบบราชการ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจมหาเถรสมาคมเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเลื่อนสมณศักดิ์ซึ่งพระสงฆ์จะต้องรายงานประวัติสถานะเดิม รวมทั้งประวัติทางสงฆ์กับการทำหน้าที่ ในขณะที่ครองสมณเพศและต้องมีผลงาน 6 ด้าน ที่เป็นไปตามที่มหาเถรสมาคมได้บัญญัติไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคมให้ถือเป็นพันธกิจของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติตาม การพิจารณาสมณศักดิ์ในด้านต่าง ๆ อีกหลายด้านด้วยกันทั้งวิญญู อาวุโสพรชชา คุณวุฒิ ความรู้ทางธรรมวินัยและผลงานทั้ง 6 ด้านที่มหาเถรสมาคมได้บัญญัติไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคมซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นด้านสาธารณูปการ เช่น การก่อสร้างหรือการบูรณะปฏิสังขรณ์รวมทั้งการพัฒนาวัดด้วยการจัดระเบียบวัดให้สวยงามให้เป็นรมณีสถาน เป็นต้นตั้งแต่พระราชกณณะจนถึงพระครูชั้นประทวนพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้พิจารณาและเลื่อนสมณศักดิ์ด้วยพระองค์เอง แต่ในปัจจุบันต้องผ่านการกลั่นกรองจากพระผู้ใหญ่ตามลำดับชั้นการปกครองตั้งแต่เจ้าคณะตำบล,เจ้าคณะอำเภอ,เจ้าคณะจังหวัด,และเจ้าคณะภาคก่อนเสนอไปยังมหาเถรสมาคมให้ความเห็นชอบ เมื่อได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะนำรายนามผู้ที่ผ่านการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ ไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานสมณศักดิ์

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันสมณศักดิ์ลำดับชั้นต่าง ๆ ได้เป็นตัวกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาสายเถรวาท โดยแยกออกเป็น 2 นิกายด้วยกันคือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกายและการได้มาซึ่งสมณศักดิ์และตำแหน่งการปกครองสงฆ์มหาเถรสมาคมจะเป็นผู้พิจารณาตามเงื่อนไขและความเหมาะสม ที่ยังยึดถือจารีตและประเพณีเดิมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 20 ได้กำหนดให้คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ และเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมและในมาตรา 20 ทวิเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อีกทั้งการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ 1-28) และไม่ว่าการตรา

พระราชบัญญัติในแต่ละฉบับจะด้วยเหตุผลใดเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อีกทั้งการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์พิจารณาสมณศักดิ์หรือฐานันดรของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการปกครองคณะสงฆ์เพราะสมณศักดิ์มีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์เนื่องจากผู้มีสมณศักดิ์สูงมักดำรงตำแหน่งปกครองระดับสูงในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ตามสมณศักดิ์หรือในระบบสมณศักดิ์ปัจจุบัน พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงจะมีตำแหน่งปกครองสูงตามไปด้วย พระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัดหากยังเป็นพระมหาเปรียญหรือพระครูสัญญาบัตรอยู่ก็จะได้รับการแต่งตั้ง หรือเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญอย่างรวดเร็วสมณศักดิ์และตำแหน่งบริหารหรือตำแหน่งปกครอง จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีความเกี่ยวพันกันและกันอย่างไรก็ตาม บางกรณี สมณศักดิ์นั้นสามารถหมายรวมถึงทั้งฐานันดรหรือยศและตำแหน่งบริหารของพระสงฆ์ก็ได้เพราะฐานันดรและตำแหน่งบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

6.2.2 การขอแต่งตั้งสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ พ.ศ.2535

การขอแต่งตั้งสมณศักดิ์หรือเลื่อนสมณศักดิ์พัดยศคณะพระสงฆ์ ต้องพิจารณาจากผลงานหรือคุณสมบัติของพระสงฆ์ และการดำรงตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยยึดหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ พ.ศ.2535 นั้น คณะสงฆ์ชั้นปกครองได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเสนอความคิดเห็นในการตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ในปัจจุบันการพิจารณาเสนอเลื่อน และตั้งสมณศักดิ์เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่จะช่วยกันพิจารณาให้ความเห็นชอบตามลำดับขั้นคือให้เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาก่อนตามลำดับ แล้วเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงเสนอเรื่องให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำความขึ้นกราบบูลพระกรุณาขอพระราชทานสมณศักดิ์ตามระเบียบของทางราชการต่อไปหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ไม่ได้มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างตายตัวทั้งหมดแต่วางระเบียบไว้อย่างหลวม ๆ โดยส่วนหนึ่งยึดกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการและอีกส่วนหนึ่งขึ้น อยู่กับดุลยพินิจของผู้มีอำนาจในการพิจารณาความเหมาะสมจึงมีพระราชทานสมณศักดิ์โดยไม่ได้พิจารณาจากกฎระเบียบที่วางไว้ หรือตามหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบบางอย่างในการพิจารณาแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า สมณศักดิ์ในปัจจุบันจะยังคงผูกโยงกับการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระที่มีอำนาจการปกครอง กล่าวคือ พระสังฆาธิการเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่า สมณศักดิ์ถูกผูกโยงกับโครงสร้าง

อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ แต่ก็มีคามจำเป็นที่จะต้องแยกการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ออกจากการตำแหน่งในทางการปกครองสงฆ์เพราะเห็นว่าไม่ควรผูกโยงไว้ที่พระสงฆ์นั้น ที่มีตำแหน่งพระสหายปกครองเท่านั้นดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้ว หากไม่มีการแยกออกจากกันระหว่างสมณศักดิ์กับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ก็เท่ากับเป็นการสร้างความผูกขาดการได้มา ซึ่งสมณศักดิ์มากเกินไปจนทำให้พระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านอื่น ๆ ไม่ถูกยกให้ความสำคัญและขาดการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานด้วยส่งผลให้สมณศักดิ์ จึงตอบสนองเป็นการเฉพาะประโยชน์ของพระสหายปกครองเท่านั้น

6.2.2.1 ขอแต่งตั้งสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ แก้ไขฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แก้ไขฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2561

การแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560 เป็นปีที่ 2 ในรัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ 10) พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งอยู่ในช่วงของการปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ.2559 ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการทำรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ.2557 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือ คสช. โดยมีการตราเพิ่มเติมในหมวดสมเด็จพระสังฆราช มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่งและให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”(พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3), พ.ศ. 2560) สำหรับในการตราเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ครั้งนี้ด้วยเหตุผลที่อ้างว่ายึดตามโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชโดยอ้างถึงมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 และเพื่อบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องเพื่อเป็นการสืบทอด และธำรงรักษาไว้ซึ่งโบราณราชประเพณีจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ และส่วนการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2561 การออกพระราชบัญญัติใหม่ โปรดเกล้าฯ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ เปลี่ยนตั้งกรรมการ มส. มีผลบังคับใช้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคม จำนวน 3 รูปครั้งแรกในฉบับแก้ไข พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2561 ในการแก้ไขครั้งที่สองเปลี่ยนองค์ประกอบกรรมการมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับนี้ ได้เปลี่ยนองค์ประกอบของมหาเถรสมาคมใหม่

ผู้วิจัยเห็นว่า การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นการพัฒนามาจากหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการปกครองควบคู่ไปกับความเจริญเติบโตของสังคมไทย มีกฎหมายบ้านเมือง มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ ที่มาเกื้อหนุนพระธรรมวินัยในด้านรูปแบบของการปกครองคณะสงฆ์ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาจากสมัยก่อนคือ การปกครองคณะสงฆ์ด้วยกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และรูปแบบการบริหารการ

ปกครองมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุดของการปกครองคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รูปแบบการปกครองของมหาเถรสมาคมปกครองเป็นแบบผสมโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ยังมีประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขในหลายสาระประเด็น อาทิ การมีส่วนร่วมในการบริหารวิธีการได้มา และอื่น “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” คณะสงฆ์ประสบปัญหาโครงสร้างการปกครองปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ สาเหตุปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

6.2.3 การขอแต่งตั้งสมณศักดิ์พระเถระกรณีปกติ และการขอแต่งตั้งเลื่อนสมณศักดิ์กรณีพิเศษในปัจจุบัน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมี พระสังฆาธิการระดับพระราชาคณะกรณีปกติและพระราชาคณะกรณีพิเศษ คือ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์การพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะการพิจารณาให้ขึ้นสมณศักดิ์พระราชาคณะสำหรับการพิจารณาพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญพระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญหรือพระราชาคณะชั้นสามัญยกตามควรแก่กรณี และเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายวิปัสสนาธุระ จัดตั้งสำนักปฏิบัติภาวนา สมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนมีพุทธบริษัทรศธาเลื่อมใสเข้ารับการศึกษาอบรมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก สมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญพระราชาคณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือพระราชาคณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระตามควรแก่กรณี ส่วนเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายคันถธุระ จัดตั้งสำนักศาสนศึกษา แผนกบาลีมีนักเรียนศึกษาเล่าเรียนและสอบได้ในสนามหลวงจำนวนมากมีผลงานปรากฏดีเด่นเป็นที่ยอมรับยกย่องในวงการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี และพระสังฆาธิการผู้มีผลงานดีเด่น 5 ประเภทนี้ได้อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างสมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญพระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญหรือพระราชาคณะชั้นสามัญยกตามควรแก่กรณี

ผู้วิจัยเห็นว่า การขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ปัจจุบันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 และ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 ตราระบุคุณสมบัติขอแต่งตั้งสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์ใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามรูปสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเน้นผลงานทั้ง 6 ด้าน ที่พระสงฆ์ชั้นปกครองถือปฏิบัติและพัฒนาสังคมชุมชนอยู่ ส่วนกรณีพิเศษนั้นก็ขึ้นอยู่กับที่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่จะทรงโปรด ฯ ให้สมณศักดิ์พระสงฆ์สายวิปัสสนาธุระคันถธุระหรือด้านการศึกษาบาลีที่เน้นด้านการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมมีความโดดเด่นระดับประเทศ ถือเป็นผลงานที่สามารถขอเลื่อนสมณศักดิ์กรณีพิเศษได้ ก็ขึ้นอยู่กับผลงานไม่

ว่าจะเป็นที่ปฤติหรือกรณีพิเศษ พระสังฆาธิการรูปไหนมีผลงานที่เด่นชัดก็ยอมเป็นที่ยอมรับในการพิจารณาคุณสมบัติของการเลื่อนหรือแต่งตั้งสมณศักดิ์ยศพระสงฆ์รูปนั้น ๆ ที่ผ่านก็จะพิจารณาตามระดับชั้นตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ เพราะส่วนหนึ่งก็มีผลงานในเขตปกครองตามตำแหน่งอยู่แล้ว ถ้าเป็นกรณีพิเศษจริง ๆ ก็จะเป็นพระสายวัดป่าหรือสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงถึงจะได้ตั้งสมณศักดิ์หรือเลื่อนสมณศักดิ์โดยไม่ต้องมีตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ และไม่ต้องมีตำแหน่งการปกครองระดับเจ้าอาวาสก็ได้สำหรับกรณีพิเศษ ส่วนมากสายวัดป่าบางวัดก็เป็นวัดที่ถูกต้องแต่ก็มีกรณีที่ได้เลื่อนสมณศักดิ์โดยมีผลงานด้านการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี ของคณะสงฆ์อย่างวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพฯ มีผู้สอบบาลี ตั้งแต่ ป.ศ.1-2 จนถึง ป.ศ.9 รวมทุกประโยค เป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลา 3 ปี ติดต่อกันนี่คือกรณีที่ได้เลื่อนสมณศักดิ์ในกรณีส่งเสริมด้านการศึกษาพระสงฆ์เป็นต้น

6.2.4 กระบวนการขอสมณศักดิ์คณะสงฆ์ไทยปัจจุบันและอนาคต

กระบวนการและวิธีดำเนินการแต่งตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์ใช้ระเบียบหลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติในการพิจารณาขอพระราชทานสมณศักดิ์ ตามที่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 ได้รวบรวมไว้เพื่อปฏิบัติคณะอนุกรรมการพิจารณาสมณศักดิ์ประจำปี มหาเถรสมาคมความตอนหนึ่งว่าผู้ที่ขอสมณศักดิ์จะต้องเป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคมที่สำคัญคือ จะต้องเป็นพระสังฆาธิการ คือ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส ขึ้นไป และจะต้องดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าวขึ้นตั้งแต่ 5 ปี มีพรรษา ตั้งแต่ 10 พรรษา ขึ้นไป เป็นคุณสมบัติที่จะต้องมียเพื่อเสนอที่จะต้องขอสมณศักดิ์ ซึ่งเป็นระเบียบหลักเกณฑ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเห็นเหมาะสมเจ้าคณะปกครองในพื้นที่ ด้วยการแต่งตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์เป็นพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์ คณะสงฆ์มีเพียงอำนาจพิจารณาและการพิจารณาสร้างหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวขึ้นในส่วนของระเบียบหลักเกณฑ์นั้น จะเป็นหลักเกณฑ์คร่าว ๆ ตามระเบียบหลักเกณฑ์ดังกล่าวมอบอำนาจการตัดสินใจในการแต่งตั้งสมณศักดิ์ไว้ที่เจ้าคณะปกครองเป็นหลักโดยสามารถพิจารณาผู้ที่มีความเหมาะสมที่สังกัดในเขตปกครองของตน ซึ่งเป็นดำเนินการแบบเบ็ดเสร็จได้ทันที ให้กับเจ้าคณะปกครองในการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ และพระสังฆาธิการผู้ใต้ปกครองดังกล่าว

ผู้วิจัยเห็นว่า หลักเกณฑ์การขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ปัจจุบัน ถือว่ามีความเหมาะสม เพราะแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์นั้นต้องประกอบด้วยผลงาน หรือคุณงามความดีของพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ที่จะขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ระดับชั้นขึ้นไป ส่วนอนาคตในการจะปรับเกณฑ์ส่วนที่เป็นคุณสมบัติการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์นั้น การแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 ปรับเปลี่ยนคุณสมบัติโดยเฉพาะตำแหน่งประมุขของพระสงฆ์อย่างสมเด็จพระสังฆราชให้มีการปรับคุณสมบัติอาวุโสหรือให้พระมหากษัตริย์สถาปนาปัจจุบัน เห็นได้ว่าการขอสมณ

ศักดิ์พระสงฆ์ปัจจุบันต้องมีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพราะการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ แต่ต้องมีคุณสมบัติที่โดดเด่นด้านการศึกษาบางหรือพระสายวิปัสสนาก็มีภูมิลำเนาที่สามารถใช้กรณีพิเศษ ในการขอสมณศักดิ์โดยง่ายเพราะระบบโควตาในการขอกรณีพิเศษ สำหรับพระสายวิปัสสนาจะขอสมณศักดิ์ที่อยู่ตามกระบวนการขอสมณศักดิ์ในปัจจุบันก็ไม่มีอะไรที่ซับซ้อนมากขอให้แสดงผลงานหรือ ครบรอบวาระการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์มาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ส่วนมากก็จะเป็นพระสายปกครองที่ขอตามกรณีปกติที่ถือปฏิบัติกันอยู่แล้ว ส่วนอนาคตกระบวนการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์อาจจะมีการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติเพื่อให้พระสงฆ์ที่ขอนั้นต้องมีกิจกรรมหรือจิตอาสาพัฒนาชุมชน ที่ถือปฏิบัติกันมาส่วนนี้ก็ถือว่าจัดอยู่ในคุณสมบัติเหมือนกันในอนาคตกระบวนการขอสมณศักดิ์ก็ขึ้นอยู่กับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีการแก้ไขบางมาตราเกณฑ์การขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ อาจจะมีรวมถึงการดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ด้วยส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยด้านอื่น ๆ

6.2.5 สมณศักดิ์มีความสำคัญต่อระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน

สมณศักดิ์เป็นตำแหน่งด้านฐานันดรที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์เพราะตำแหน่งบริหารหรือตำแหน่งฝ่ายปกครองที่เรียกว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งสมณศักดิ์การพิจารณาแต่งตั้งตำแหน่งพระสังฆาธิการจะมีเงื่อนไขด้านสมณศักดิ์อยู่ด้วยและผลงานที่นำมาพิจารณาประกอบการแต่งตั้ง ก็นำมาจากผลงานที่พระสงฆ์ขอพระราชทานสมณศักดิ์นั่นเองเพราะการเสนอแต่งตั้ง ตำแหน่งพระสังฆาธิการเริ่มจากพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาในสมณศักดิ์และการปกครองคณะสงฆ์ที่มาจากข้อกำหนดของรัฐอาจถูกมองว่าผิดพระวินัยเพราะพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นผู้สร้างขึ้นมา แต่เมื่อเทียบเคียงกับการปกครองในครั้งอดีตและหลักการเรื่องการคล้อยตามพระราชาคือบ้านเมืองอาจกล่าวได้ว่า สมณศักดิ์และการปกครองคณะสงฆ์สมัยใหม่มีความชอบธรรมในระดับหนึ่งอย่างน้อย ก็มีเหตุผลที่พอจะสนับสนุนความจำเป็นของการมีสมณศักดิ์และการปกครองคณะสงฆ์สมัยใหม่ได้

ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบสมณศักดิ์ทำให้ศาสนจักรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐเนื่องจากระบบสมณศักดิ์รวมทั้ง ระบบการปกครองคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่รัฐสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการเข้ามาดูแลและควบคุมให้เกิดความสงบสุขในคณะสงฆ์ และบ้านเมืองโดยระบบสมณศักดิ์จึงทำให้พระสงฆ์หรือศาสนจักรได้รับการสนับสนุนและดูแลจากรัฐและในทางตรงกันข้ามพระสงฆ์ก็มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์หรือรัฐผ่านการทำงานร่วมกันและการพระราชทานสมณศักดิ์ซึ่งต้องดำเนินการร่วมกันด้วย จึงส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนจักรหรือพระสงฆ์กับรัฐ และส่วนใหญ่ก็เห็นว่าสมณศักดิ์เป็นเครื่องผูกพันที่ทำให้สถาบันกษัตริย์ กับสถาบันสงฆ์มีความสัมพันธ์ที่มั่นคงในระบบสมณศักดิ์ดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดีเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นธรรมดาที่อาจจะมีข้อเส้อยู่ด้วยหรืออย่างน้อยคนก็สามารถมองในแง่ลบได้มองว่า การพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์โดยรัฐนั้นมีนัย

ทางการเมืองเป็นวิธีควบคุมศาสนจักรประการหนึ่ง และแสดงให้เห็นไว้ว่าการที่กษัตริย์ยกย่องสนับสนุนศาสนาเป็นระบบการควบคุมแบบหนึ่งผ่านสมณศักดิ์ การเข้ามาควบคุมเช่นนี้ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ก็เป็นเรื่องการปกครองนั่นเอง ทำให้รู้ว่าไม่มีใคร อยู่ที่ไหนสมณศักดิ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากสมณศักดิ์ทำให้คนโดยทั่วไปเห็นว่าพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์นั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีสถานะทางสังคมสูง

6.2.6 กระบวนการวิธีสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ระดับชั้นผู้ปกครองเพื่อใช้การขอสมณศักดิ์และเลื่อนสมณศักดิ์

การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้การปกครองเพื่อต้องการขอสมณศักดิ์นั้น ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็นศิษย์สำนักเรียนพระปริยัติธรรม และมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียนด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดันให้การสนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไปถือเป็นช่องทางหนึ่ง และอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการขอสมณศักดิ์และทำให้พระสงฆ์เกิดการแก่งแย่ง หรือวิ่งเต้นผู้มีอำนาจเหนือพระผู้ปกครองของตนขึ้นไปเพื่อให้ได้สมณศักดิ์เกิดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้ง เช่นเดียวกับสังคมคฤหัสถ์ก่อให้เกิดปัญหาความลักลั่นและอยุติธรรมในสังคมสงฆ์เกียรตินิยม และลากสักการะที่ได้มาจากการมีสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์บางรูปที่ยังไม่มีสมณศักดิ์อยากได้สมณศักดิ์เพื่อจะได้เกียรติยศ และลากสักการะเหล่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า สมณศักดิ์ที่มีการแต่งตั้งและเลื่อนในแต่ละปีมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ที่มีอยู่ทำให้เกิดการแก่งแย่งหรือวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ เกิดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ที่ต้องแย่งสมณศักดิ์กันเนื่องจากอยู่ในกลุ่มที่จะได้รับการพิจารณาในกลุ่มเดียวกันอยู่วัดเดียวกันหรือจังหวัดเดียวกันสิ่งที่ตามมาคือเกิดปัญหาความลักลั่นและความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาให้สมณศักดิ์อันเนื่องมาจากการวิ่งเต้นนั้น ผู้ที่ควรได้อาจไม่ได้เพราะมีผู้อื่นมาวิ่งเต้นได้ไป และทำให้ผู้ได้สมณศักดิ์ได้รับการยกย่องและลากสักการะหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ จนพระสงฆ์บางรูปมีความต้องการอยากได้สมณศักดิ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสมณศักดิ์จึงใช้สมณศักดิ์เป็นช่องทางในการหาผลประโยชน์บางอย่าง

6.2.7 สถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์เสนอชื่อพิจารณาสมณศักดิ์ และช่องทางเพื่อขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

ปัจจุบันกระบวนการดำเนินการเสนอชื่อพระสังฆาธิการทุกระดับที่สามารถเสนอชื่อเพื่อพิจารณาขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พัศยศ เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องสมณศักดิ์ มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองคณะสงฆ์เนื่องจากสมณศักดิ์ และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ที่สูงจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ควบคู่ไปกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ด้วย รวมถึงหลักเกณฑ์ในปัจจุบันสำหรับพระเถระตามกฎหมาย

ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 และโดยเฉพาะฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 การที่พระเถระที่จะเลื่อนขึ้นไปเป็นสมเด็จพระสังฆราชก็ไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์อาวุโสโดยสมณศักดิ์ และพระสงฆ์บางรูปอาจจะใช้ความสัมพันธ์ทางการปกครองคณะสงฆ์มาใช้ในการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ และอาจมีผลต่อการได้รับอำนาจหน้าที่ในทางการปกครอง และในการขอการเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นวิธีการช่องทางการดักตวงหาผลประโยชน์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจไปสู่การวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์ โดยสภาพในปัจจุบันจะยังคงผูกโยงกับการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีอำนาจการปกครอง กล่าวคือพระสังฆาธิการเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่าสมณศักดิ์ถูกผูกโยงกับโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการสร้างความผูกขาดการได้มาซึ่งสมณศักดิ์มากเกินไปจนทำให้พระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านอื่น ๆ

ผู้วิจัยเห็นว่า สมณศักดิ์เกิดขึ้นมาเพื่อยกย่อง และให้กำลังใจพระสงฆ์ผู้ประกอบคุณงามความดี และส่งเสริมให้ทำงานช่วยพระศาสนาและสังคม จึงสมควรมีการควบคุมและตรวจสอบพฤติกรรม และการทำงานของพระสงฆ์ผู้ได้รับสมณศักดิ์เพื่อให้มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อสมณศักดิ์ที่ได้รับนั้น และได้สร้างผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาและสังคมสมเจตนารมณ์ของการมีสมณศักดิ์ซึ่งหากสร้างระบบและกลไกการควบคุม และตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาได้จริงก็จะช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสมณศักดิ์ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย หากมีการควบคุมตรวจสอบที่ดี พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ก็จะมีภาระมรดกธรรมไม่ประพาศสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมการวิ่งเต้นหรือกลั่นแกล้งกันเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ที่สูงยิ่งขึ้นจะเห็นชัดเจน ปัจจุบันการขอสมณศักดิ์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขฉบับ พ.ศ. 2535 ล่าสุดก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมเข้ามาครั้งที่ 3-4 ฉบับ พ.ศ. 2560, 2561 ถึงจะมีการเพิ่มเติมเข้ามาแต่ก็ดูคุณสมบัติพระสงฆ์ที่ต้องการขอสมณศักดิ์ด้วยว่าได้ตามเกณฑ์ไหม ถ้ามามีการวิ่งเต้นหาช่องทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสมณศักดิ์ในปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพิจารณาคณะสมมติกรณีพิเศษสำหรับพระสายวิปัสสนาที่มีผลงานด้านการปฏิบัติธรรมวิปัสสนาการเผยแผ่หลักธรรม หรือการส่งเสริมด้านการศึกษาคณะสงฆ์ที่สามารถเป็นช่องทางในการเสนอชื่อเพื่อพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ในปัจจุบันได้

6.2.8 กระบวนการพิจารณากิจการคณะสงฆ์ที่ส่งผลการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เพื่อความเป็นธรรม

กระบวนการพิจารณายศสมณศักดิ์พระสังฆาธิการทุกระดับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจนถึงระดับชั้นสมเด็จพระสังฆราชที่มีการแต่งตั้งใหม่และเลื่อนสมณศักดิ์ยศให้สูงขึ้น โดยหลักการก็ยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้งแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ พ.ศ. 2535 ที่เข้ามาโดยตลอดระยะเวลา 15 ปีกว่า ก็ได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์การขอสมณศักดิ์ให้แก่พระสังฆาธิการทุกปีจะมีการอบรม

พระสังฆาธิการ ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ คณะเจ้าจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะหน ตามมติมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการวัดการจัดกิจกรรมส่งเสริมทั้ง 6 ด้านตามภาระงานหรือหน้าที่ของเจ้าอาวาสพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องถือปฏิบัติ และการที่จะนำกิจกรรมของพระสังฆาธิการที่จะเสนอเพื่อพิจารณาก็ต้องมีมติจากคณะสงฆ์ ชั้นต้นระดับเขตการปกครองพื้นที่ก่อน จึงสามารถส่งมายังเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะหนการขอระดับเจ้าคณะชั้นสามัญ หรือเลื่อนระดับรองสมเด็จพระสังฆราชระดับสมเด็จพระสังฆราชก็ได้ เช่น สมณศักดิ์เกี่ยวกับความรู้ คือ สมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง ถวายพระภิกษุรวมทั้งสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ 3 ถึง 9 ประโยค โดยแต่ละประโยคมีพดยศกำกับ ส่วนสมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน คือ สมณศักดิ์ที่ได้รับการแต่งตั้ง จากการพิจารณาผลงานด้านต่างๆ มีสาธารณูปการและการศึกษา เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า การพิจารณากิจกรรมคณะสงฆ์แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่งพระสังฆาธิการโดยตำแหน่งก็ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกี่ยวกับทั้ง 6 ด้าน แต่ถ้าเป็นกรณีการขอสมณศักดิ์ระดับชั้นพระราชคณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ และพระราชคณะชั้นราชฝ่ายวิปัสสนาธุระ พระราชาคณะชั้นธรรมฝ่ายวิปัสสนาธุระเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ่ายวิปัสสนาธุระ จัดตั้งสำนักปฏิบัติภาวนาสถาบัน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนด้วยตนเอง มีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสเข้ารับการศึกษาอบรมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก สมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษให้เป็นพระราชคณะชั้นสามัญ พระราชาคณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือพระราชคณะชั้นสามัญยกฝ่ายวิปัสสนาธุระ ตามควรแก่กรณี ส่วนการได้สนับสนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีสำนักเรียนที่ได้มีการส่งเสริมด้านการศึกษาคณะสงฆ์ โดยเฉพาะมีผู้ที่สอบผ่านบาลีเป็นจำนวนหลายรูปก็ถือเป็นผลงานด้านการศึกษา เวลาขอเลื่อนสมณศักดิ์ก็จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเพราะอย่างหนึ่งก็จะเข้าสู่ตามหลักเกณฑ์ ที่ได้มีการดำเนินการขอเลื่อนสมณศักดิ์หรือการเป็นเจ้าคุณที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาของพระสงฆ์ส่งเสริมกิจกรรมหรือการพัฒนาชุมชนพระสงฆ์ถือเป็นสิ่งสำคัญถือเป็นองค์ประกอบในการที่นำมาสู่กระบวนการขอผลงานหรือเลื่อนตำแหน่งยศสมณศักดิ์พระสงฆ์ได้

การแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ยังเป็นปัญหาที่สื่อให้เห็นถึงความบกพร่องของพระสงฆ์ที่ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่พระรูปที่อยู่ภายใต้การปกครองเท่าที่ได้สัมผัสพบเจอกับพระบางรูปที่ถูกพระผู้ใหญ่เอาเปรียบบาง หรือถ้าไม่ใช่พระสนิทสนมกันก็ยากที่จะได้ดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์หรือการเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ ถ้าไม่รู้จักไม่ใช่คนของตนหรือพระที่ตนไม่ชอบก็จะดึงไม่ให้ผ่านพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ตั้งขั้นต้นนี้หมายความว่า ผู้ที่อาจจะได้ก็คงเป็นคนของตนหรือมีผลประโยชน์ต่อกันที่ให้ความอุปถัมภ์ช่วยเหลือ ส่วนพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและส่งเสริมการพัฒนาสังคมก็จะพิจารณาอยู่ในลำดับสุดท้ายหรือเรียกว่าแต่งตั้งสมณศักดิ์หรือเลื่อนสมณศักดิ์กลุ่มของตนหมดแล้วไม่รู้

ค่อยมาให้พระที่ไม่ใช่กลุ่มตนเพื่อเสนอชื่อขอสมณศักดิ์พัตยศ แม้แต่การแต่งตั้งตำแหน่งทางปกครอง คณะสงฆ์ประเด็นก็เป็นปัญหาเบื้องต้นอย่างมากเท่าที่ ได้สัมผัสและได้แลกเปลี่ยนพระผู้น้อยที่อยู่ ภายใต้การปกครองส่วนใหญ่

6.2.9 กระบวนการสร้างความสัมพันธ์รัฐกับคณะสงฆ์เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมที่ส่งผลต่อการได้รับแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

สมณศักดิ์ส่งผลต่อพระสงฆ์ตกเป็นกรับใช้อำนาจรัฐหรือเป็นเครื่องมืออำนาจรัฐ ฐานันดรพระสงฆ์ระบบสมณศักดิ์ถูกสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองของรัฐด้วยสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้สนองนโยบายรัฐคล้ายระบบข้าราชการทำงานให้แก่อำนาจรัฐหรือ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง การที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายศักดินามอบผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ศาสนาหรือวัดก็เพื่อใช้ประโยชน์ตามความปรารถนาของศักดินา หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะสมประโยชน์กัน ซึ่งพระสงฆ์ไทยอยู่เหนือการเมืองเพราะพระสงฆ์ไทยไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองนั้นด้านนโยบายของรัฐปัจจุบันที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัดหรือพระพุทธศาสนา จะเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมการปรับปรุงองค์กรและกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนามีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อสังคมของเราจะได้เป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุขปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างกัน อย่างเช่น นโยบายการส่งเสริมการนำหลักธรรมมาเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชาติ และนโยบายการเร่งรัดในการออกกฎหมายในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา การส่งเสริม นโยบายการฟื้นฟูบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน และราชการให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และนโยบายการส่งเสริมบทบาทและงบประมาณในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเทศนาอบรมธรรมะให้แก่ประชาชน และนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล

ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างกระบวนการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบนโยบายส่งเสริมกิจกรรม ถือเป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาครัฐนั้น ส่วนหนึ่งได้รับการตอบสนองจากภาครัฐที่เป็นด้านนโยบาย และคณะสงฆ์ส่วนกลางได้ตอบสนองนโยบายภาครัฐเพื่อนำมาสู่การขับเคลื่อนหลายโครงการที่รัฐจัดขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปในรูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาจมีทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ชอบธรรมก็ได้ไม่ชอบธรรมก็ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐรัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น ที่กลายเป็นของรัฐ แม้กระทั่งพระสงฆ์ในฐานะปัจเจกบุคคลก็มีความพยายามทำให้เป็นของรัฐยิ่งกว่าเป็นของชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัย

สมณศักดิ์ และตำแหน่งในคณะสงฆ์เป็นอุปการณสำคัญรัฐจะใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์แก่รัฐผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ที่ตนเองตั้งขึ้นแต่รัฐก็ให้ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระศาสนา รวมถึงประเทศชาติ และประชาชนผ่านโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้นเพราะแม้แต่การทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวเองบางอย่าง ก็เป็นประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาด้วยการทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและมีจริยธรรมมากขึ้น เพื่อที่จะได้เกิดความสุขในสังคม โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐหรือรัฐบาลชุดนั้น ๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้น กลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้าแม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และพระศาสนา รัฐคงไม่ได้ใช้พระสงฆ์เพื่อเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ส่วนตัว ตลอดเวลาหรือในทุกเรื่องการเมืองดังกล่าวซึ่งเหมือนกับการมองว่าพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในลักษณะ จึงไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความเป็นธรรมแก่รัฐ และโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รวมถึงสมณศักดิ์ด้วยอย่างที่ควรจะเป็นยิ่งไปกว่านั้น

6.3 อภิปรายผล

การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ ซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ไทย และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษา การเมืองเรื่องสมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์ภายใต้ระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และฉบับแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2535, ฉบับแก้ไข 2560, ฉบับแก้ไข 2561 ทำให้ทราบถึงระบบโครงสร้างอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์และการดำรงตำแหน่งของพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ รวมถึงการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์คณะสงฆ์ในปัจจุบัน ตามกระบวนการระเบียบวิธีการคุณสมบัติพระสงฆ์ที่ต้องขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ทั้งกรณีปกติและกรณีพิเศษ หรือการอาศัยอำนาจความสัมพันธ์ที่สามารถทำให้แต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ โดยใช้วิธีการที่เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ที่สามารถใช้เพื่อขอสมณศักดิ์พัตยศพระสงฆ์ในปัจจุบัน

ตามระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั้น แบ่งการปกครองออกเป็นสองระดับคือการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคโดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดและมีเจ้าคณะใหญ่ซึ่งมี 5 เจ้าคณะเป็นผู้ควบคุมดูแลเขตปกครองสงฆ์แต่ละคณะ ส่วนในภูมิภาคนั้นแบ่งเขตปกครองออกเป็น 18 ภาค มีเจ้าคณะภาคแต่ละภาคเป็นผู้รับผิดชอบ

และมีส่วนที่รับผิดชอบอยู่ภายใต้อีก 3 ชั้นคือ จังหวัด อำเภอ และตำบล โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ เช่นนี้ จึงเป็นการจัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ในรูปแบบขององค์กรตามระบบราชการ โดยมีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองสูงสุดอยู่ที่มหาเถรสมาคม มีเจ้าคณะผู้ปกครองหรือเรียกว่า พระสังฆาธิการซึ่งทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ตามระดับชั้นเป็นลักษณะการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบันตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 สำหรับปัญหาสำคัญภายใต้โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์แบบนี้คือ มหาเถรสมาคมมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจในลักษณะอำนาจนิยม สำคัญ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยชาญณรงค์ บุญหนุน (2541) ได้ศึกษาเรื่อง“แนวคิดและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย”พบว่ามี การหยิบยก 3 ทรรศนะของนักวิชาการที่ให้ทรรศนะในด้านรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย โดยนักวิชาการทั้งสามท่านพยายามจะเสนอว่ารูปแบบการปกครองที่ตื้นนั้นควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยความคิดเรื่องประวัติศาสตร์พุทธศาสนาเป็น “กรอบความคิด” นักวิชาการทั้งสามท่านได้แก่ สุนทร ฌ รังสี แสวง อุดมศรีและนิธิ เอียวศรีวงศ์โดย สุนทร ฌ รังสีได้เสนอรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในรูปของมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2505 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับ การปกครองภายใต้พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก 121 (พ.ศ. 2445) และการปกครอง ร.ศ. 121 ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ราชอาณาจักรไทย ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เขียนขึ้นมาโดยเลียนแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของฝ่ายบ้านเมือง ตามทรรศนะของสุนทร ฌ รังสีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ไม่เหมาะสมสำหรับใช้ปกครองคณะสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีสังฆสภาเป็นผู้ที่มีอำนาจบัญญัติกฎระเบียบสังฆาณัติต่าง ๆ อย่างไม่รู้ก็ตาม สุนทร ฌ รังสี ยังมองว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังมีจุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงงานในระดับปฏิบัติการ ส่วน แสวง อุดมศรี นั้นไม่ได้ชื่นชมการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นักเพราะเป็นรูปแบบที่ขัดต่อหลักประชาธิปไตยและส่วนนิติ เอียวศรีวงศ์ คิดว่าการปกครองสงฆ์ต้องเป็นรูปแบบที่ทำให้พระสงฆ์สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นสำคัญซึ่งต้องการให้มีการจัดวางอำนาจคณะสงฆ์ อำนาจรัฐและอำนาจของสังคมไว้ในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องเพื่อพระสงฆ์จะได้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างเหมาะสม ในประเด็นสำคัญอย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เสนอว่าพระสงฆ์ ยังมีทางเลือกอื่นอีกที่จะเสนอถึงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ไม่ถูกจำกัดด้วยระบบที่สร้างขึ้นโดยพระราชบัญญัติ 3 ฉบับที่ผ่านมาสิ่งที่ควรชัดเจนก่อนอื่นได้ในที่นี้ คือ ความคิดที่ว่าภายในรัฐประชาธิปไตยอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาคควรมีขอบเขตอย่างไร สถาบันสงฆ์จักต้องรักษาการปกครองของตนเอง (Autonomy) ไว้โดยไม่จำเป็นต้องผูกขาดอำนาจทางการบริหารคณะสงฆ์ไว้ส่วนกลางหรือให้รัฐมาจัดการแทบทุกเรื่อง และมีการทำงานที่ล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์การรวมศูนย์อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไว้ที่มหาเถรสมาคมถึงแม้ว่าองค์กรการปกครองคณะสงฆ์

จะมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน แต่เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นองค์กรที่ใหญ่ และมีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมากแต่อำนาจการบริหารก็ยังคงมีการรวมศูนย์อย่างเช่นเดิมด้วยอำนาจ ดังกล่าวที่รวมศูนย์อยู่ที่กรรมการมหาเถรสมาคมเพียงไม่กี่รูปทั้ง ๆ ที่หน่วยงานที่มีพื้นที่ทำงานจะขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ และปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีอย่างมากมายในหลายฝ่ายด้วยกันไม่ว่าจะเป็นจากฝ่ายพระสงฆ์ และฝ่ายรัฐบาลซึ่งล่าสุดในชุดของคณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีในปัจจุบัน (พ.ศ. 2557-2559) แต่อย่างไรก็ตามความพยายามและข้อเสนอเหล่านั้น ฝ่ายผู้ถูกระทบในการเป็นผู้ถูกแก้ไขฝ่ายของสถาบันสงฆ์การนำเสนอแนวทางเหล่านั้น

คณะสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครองระบบโครงสร้างปัจจุบัน ยังรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยการทำหน้าที่บริหารคณะกรรมการมหาเถรสมาคมมากเกินไป ส่งผลกระทบการดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ตลอดมาทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัย สายธาร อินทวดี (2533) ได้ศึกษาพบว่า บทบาทของมหาเถรสมาคมในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ไทยเท่าที่ผ่านมากถูกวิพากษ์วิจารณ์ จากนักวิชาการสื่อมวลชน และพุทธศาสนิกชนว่าเป็นองค์กรที่อ่อนแอ เฉื่อยชา ขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานการที่มหาเถรสมาคมถูกวิจารณ์นั้น ส่วนใหญ่มีส่วนที่เป็นจริงก็คือตัวสภาพปัญหาที่ปรากฏขึ้นมาและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในส่วนที่ไม่เป็นจริงสภาพปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากมหาเถรสมาคมทั้งหมด โดยเฉพาะการทำงานของคณะสงฆ์มีลักษณะการทำงานเหมือนระบบราชการที่รอคำสั่งจากเบื้องบน จึงไม่เหมาะสมต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงด้วยความล้ำสมัยในรูปแบบโครงการปกครองคณะสงฆ์ ที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทำให้เกิดความอ่อนแอของการปกครองคณะสงฆ์นั้น ซึ่งสอดคล้อง ชาญณรงค์ บุญหนุน (2541) กล่าวไว้ว่าที่เกิดจากระบบโครงสร้างที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัยการปกครองแบบประชาธิปไตยไทย หรือการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ไม่ได้มาจากสถาบันหรือหน่วยงานที่ฝักใฝ่กรมผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนใหญ่เกิดจากการแต่งตั้งจากเจ้าคณะชั้นผู้ใหญ่ในระดับใดระดับหนึ่ง โดยไม่มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบอย่างจริงจังยากต่อการคาดหวังด้านต่าง ๆ คณะสงฆ์ที่ควรจะเป็นความพยายามในการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในระดับย่อยลงมาจากระดับประเทศในปัจจุบัน

เพื่อแก้ปัญหาระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยต้องปฏิรูปโดยแยกศาสนาออกจากรัฐ ให้มีความชัดเจนหรือเป็นไปตามแบบรัฐโลกวิสัยเหมือนในหลายประเทศ หากแยกไม่ได้โครงสร้างสงฆ์ยังถือเป็นโครงสร้างทางการเมือง โดยตัวเองและทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยยังรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป รวมถึงถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง การกดขี่

ตลอดจนกระบวนการล่าแม่มด รวมถึงองค์กรสงฆ์ที่อาศัยอำนาจรัฐหรือต้องขึ้นต่อผู้มีอำนาจรัฐ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัย พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร (2550) ศึกษาพบว่า โครงสร้างและการจัดองค์การบริหารคณะสงฆ์ไทย เป็นสิ่งที่มีการสืบทอดมาอย่างเป็นระบบมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ส่วนสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการจัดองค์การบริหาร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองตามยุคสมัยสำหรับผลกระทบและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ยังพบว่า การบริหารคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคนั้นจะมีการรวมศูนย์อำนาจที่เจ้าคณะภาคหรือเจ้าคณะจังหวัด รับผิดชอบภารกิจทั้งหลายในพื้นที่แต่เพียงผู้เดียวไม่มีรูปแบบคณะกรรมการในการทำงาน เนื่องจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับดังกล่าวไม่เอื้อให้เกิดการบริหารเป็นรูปแบบคณะทำงานหรือองค์กรทางคณะสงฆ์แต่อย่างใดจึงทำให้งานขาดความต่อเนื่อง จะต้องปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์โดยส่วนใหญ่กล่าวถึง และเป็นไปในลักษณะของความพยายามในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์

โดยระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ควรปรับปรุงโครงสร้างเดิมและเพิ่มเติมใหม่การปรับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ภายในโดยเน้นการกระจายอำนาจโดยเริ่มตั้งแต่การปรับอำนาจ และลดภาระงานของมหาเถรสมาคมให้เหลือเพียงหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแต่ยังคงอำนาจเพียงเล็กน้อยโดยเหลือไว้ และสำหรับการมีหน้าที่เพียงอนุมัติสมณศักดิ์เท่านั้นมหาเถรสมาคมในข้อเสนอนี้ จึงไม่ได้มีหน้าที่ในการคัดกรองในการคัดเลือกพระสงฆ์ที่จะได้สมณศักดิ์แต่อย่างใด และมีการกระจายอำนาจโดยให้มีสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือสภาส่วนกลาง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทางการบริหารระดับสูงหรือระดับนโยบาย และมีการกระจายอำนาจไปในส่วนของภาค และสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับภาค มีอำนาจหน้าที่บริหารคณะสงฆ์ระดับภาค มีการจัดแบ่งภาคการปกครองใหม่แต่ละภาคมีสภาเป็นของตนเอง มีการเชื่อมโยงกับสภาพบริหารกิจการคณะสงฆ์กับสภาส่วนกลางโดยกฎหมายระเบียบวินัยนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น

รวมถึงการปกครองคณะสงฆ์ของไทยสมณศักดิ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ ถือได้ว่าเป็นบรรดาศักดิ์หรือยศที่เป็นเครื่องสักการะของพระมหากษัตริย์ ที่ได้โปรดพระราชทานแก่พระสงฆ์ผู้มีคุณูปการต่อพระศาสนา มีความประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงคงมั่นในสมณเพศ เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และเพื่อการปกครองสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้งเป็นราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชทินนามเป็นสมณศักดิ์ถวายพระสงฆ์สมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยตั้งแต่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 จนถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งสอดคล้องแนวคิด (พระราชวิสุทธิเมธี (ประจวบ ปาสาธิโก), 2550) กล่าวไว้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 1-28) และไม่ว่าการตราพระราชบัญญัติในแต่ละฉบับจะด้วยเหตุผลใดก็ตามล้วนแต่มิ้นยยะสำคัญคือ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ ซึ่งรัฐเองก็ต้องการใช้คณะสงฆ์

ให้ช่วยพัฒนาชุมชนบ้านวัดโรงเรียน และไม่ว่าการตราพระราชบัญญัติในแต่ละฉบับจะด้วยเหตุผลใด เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อีกทั้งการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์พิจารณาสมณศักดิ์หรือฐานันดรของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการปกครองคณะสงฆ์เพราะสมณศักดิ์มีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์เนื่องจากผู้มีสมณศักดิ์สูงมักดำรงตำแหน่งปกครองระดับสูงในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ตามสมณศักดิ์หรือในระบบสมณศักดิ์คณะสงฆ์ปัจจุบัน

เพื่อการขอแต่งตั้งสมณศักดิ์หรือเลื่อนสมณศักดิ์พัดยศคณะพระสงฆ์ ต้องพิจารณาจากผลงานหรือคุณสมบัติของพระสงฆ์ และการดำรงตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยยึดหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ พ.ศ.2535 นั้น คณะสงฆ์ชั้นปกครองได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเสนอความคิดเห็นในการตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ในปัจจุบันการพิจารณาเสนอเลื่อน และตั้งสมณศักดิ์เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่จะช่วยกันพิจารณาให้ความเห็นชอบตามลำดับขั้น ซึ่งสอดคล้องแนวคิด พระทศพล มาบัณฑิตย (2556) ได้อธิบายว่า โดยพิจารณาจากคุณสมบัติหรือผลงานของพระสงฆ์ ตามหลักเกณฑ์คุณสมบัติในการพิจารณาแต่งตั้งพระราชกณะโดยภาพรวมแล้วมี 2 อย่าง ด้านปริยัติ ด้านบริหาร ยกเว้นพระราชกณะสมณะหรือเทียบได้กับพระราชกณะยกฝ่ายวิปัสสนา และการปกครองคณะสงฆ์เพราะสมณศักดิ์มีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์เนื่องจากผู้มีสมณศักดิ์สูงมักดำรงตำแหน่งปกครองระดับสูงในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ตามสมณศักดิ์หรือในระบบสมณศักดิ์ปัจจุบัน

รวมทั้งการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 เป็นปีที่ 2 ในรัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ 10) พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งอยู่ในช่วงของการปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2559 ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการทำรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2557 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือ คสช. โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิก สนช.3 วาระรอดในหมวดสมเด็จพระสังฆราช มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่งและให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ” (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3), 2560) (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4), 2561) (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561., 2561) สำหรับในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รูปแบบการปกครองของมหาเถรสมาคมปกครองเป็นแบบผสมโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ยังมีประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขในหลายสาระประเด็น อาทิ การมีส่วนร่วมในการบริหารวิธีการได้มา และอื่น “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ในการ

ปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” คณะสงฆ์ประสบปัญหาโครงสร้างการปกครองปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้งของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์

จะเห็นว่าหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้ง และเลื่อนสมณศักดิ์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมี พระสังฆาธิการระดับพระราชาคณะกรณีปกติและพระราชาคณะกรณีพิเศษ คือ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสผู้สมควรได้รับการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ต้องประกอบด้วย คุณสมบัติการพิจารณาให้ขึ้นสมณศักดิ์ พระราชาคณะสำหรับการพิจารณาพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญพระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญหรือพระราชาคณะชั้นสามัญยกตามควรแก่กรณี ซึ่งสอดคล้องแนวคิด แสง อุดมศรี (2534) ได้อธิบายว่า ปัญหาผูกขาดพระสงฆ์ที่จะได้เลื่อนสมณศักดิ์ไว้ที่พระสังฆาธิการ ตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นต้นไปจนถึงเจ้าคณะหนใหญ่ตามลำดับ ลักษณะของการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้เป็นการนำสมณศักดิ์ไปผูกขาดสำหรับพระที่มีตำแหน่งทางการปกครองเท่านั้น (สุขาว พลอยชุม, 2548) ทำให้ขาดการให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์รูปอื่น ๆ ที่เป็นพระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านการเทศน์ การบรรยายธรรม การเขียนหนังสือ การนำชาวบ้านปฏิบัติธรรมแต่ไม่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ และการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 จนถึงปัจจุบัน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2561 ที่มีการแก้ไขคุณสมบัติผู้ขอแต่งตั้งสมณศักดิ์ใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามรูปสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเน้นผลงานทั้ง 6 ด้าน ที่พระสงฆ์ชั้นปกครองถือปฏิบัติและพัฒนาสังคมชุมชนอยู่ ส่วนกรณีพิเศษนั้นก็ขึ้นอยู่กับที่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่จะทรงโปรด ฯ ให้สมณศักดิ์พระสงฆ์สายวิปัสสนาธุระคณฤหระหรือด้านการศึกษาบาลีที่เน้นด้านการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมมีความโดดเด่นระดับประเทศ ถือเป็นผลงานที่สามารถขอเลื่อนสมณศักดิ์กรณีพิเศษได้ ก็ขึ้นอยู่กับผลงานไม่ว่าจะเป็นกรณีปกติหรือกรณีพิเศษ พระสังฆาธิการรูปไหนมีผลงานที่เด่นชัดก็ย่อมเป็นที่ยอมรับในการพิจารณาคุณสมบัติของการเลื่อนหรือแต่งตั้งสมณศักดิ์ยศพระสงฆ์รูปนั้น ๆ

ดังนั้น หลักเกณฑ์การขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ปัจจุบัน ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์นั้นต้องประกอบด้วยผลงาน หรือคุณงามความดีของพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ที่จะขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ระดับขั้นขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องแนวคิด วัชร งามจิตรเจริญ, (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ควรแยกสมณศักดิ์ออกจากตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์จะช่วยให้ได้พระสงฆ์ที่มีความสามารถหลากหลายเข้าไปร่วมสนองงานให้กับคณะสงฆ์มากขึ้น และยังเป็นการช่วยให้เป็นการส่งเสริมยกย่องพระดีที่มีความสามารถหลากหลายให้มีสมณศักดิ์ไปด้วยแม้ว่าสมณศักดิ์ในปัจจุบันจะยังคงผูกโยงกับการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระสังฆาธิการที่มีอำนาจการปกครองเท่านั้น

แต่ก็ที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่า สมณศักดิ์ถูกผูกโยงกับโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องแยกการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ออกจากการตำแหน่งในทางการปกครองสงฆ์ เพราะเห็นว่าไม่ควรผูกโยงไว้ที่พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งพระสายปกครองเท่านั้น ส่วนอนาคตในการจะปรับเกณฑ์ส่วนที่เป็นคุณสมบัติการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์นั้น ก็ได้เห็นการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเข้ามาอย่างฉบับแก้ไข พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2561 ก็ได้ปรับเปลี่ยนคุณสมบัติโดยเฉพาะตำแหน่งประมุขของพระสงฆ์อย่างสมเด็จพระสังฆราชก็มีการปรับคุณสมบัติอาวุโสหรือให้พระมหากษัตริย์สถาปนาปัจจุบัน และการขอสมณศักดิ์พระสงฆ์ปัจจุบันต้องมีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพราะการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ แต่ต้องมีคุณสมบัติที่โดดเด่นด้านการศึกษาบางหรือพระสายวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สามารถใช้ขอยกสมณศักดิ์กรณีพิเศษได้

นอกจากนั้น สมณศักดิ์เป็นตำแหน่งด้านฐานันดรที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์เพราะตำแหน่งบริหารหรือตำแหน่งฝ่ายปกครองที่เรียกว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งสมณศักดิ์การพิจารณาแต่งตั้งตำแหน่งพระสังฆาธิการจะมีเงื่อนไขด้านสมณศักดิ์อยู่ด้วยและผลงานที่นำมาพิจารณาประกอบการแต่งตั้งก็นำมาจากผลงานที่พระสงฆ์ขอพระราชทานสมณศักดิ์นั่นเองเพราะการเสนอแต่งตั้ง ตำแหน่งพระสังฆาธิการเริ่มจากพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาในสมณศักดิ์และการปกครองคณะสงฆ์ระบบการปกครองคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่รัฐสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการเข้ามาดูแลและควบคุมให้เกิดความสงบสุขในคณะสงฆ์ และบ้านเมืองโดยระบบสมณศักดิ์จึงทำให้พระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนและดูแลจากรัฐ และในทางตรงกันข้ามพระสงฆ์ก็มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์หรือรัฐผ่านการทำงานร่วมกันและการพระราชทานสมณศักดิ์ ซึ่งต้องดำเนินการร่วมกันด้วยส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนาหรือพระสงฆ์กับรัฐ และส่วนใหญ่เห็นว่าสมณศักดิ์เป็นเครื่องผูกพันเชื่อมโยงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อยกฐานะในตำแหน่งกับสมณศักดิ์ควบคุมกันพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์นั้น เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีสถานะทางสังคมสูง

อย่างไรก็ตาม การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้การปกครองเพื่อต้องการขอสมณศักดิ์นั้น ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ในการปกครองอยู่แล้วหรือการมีความสัมพันธ์ที่เป็นศิษย์สำนักเรียนพระปริยัติธรรมและมีครูบาอาจารย์รูปเดียวกัน รวมถึงเป็นเพื่อนมิตรสหายสมัยเรียนด้วยกันอาจจะส่งเสริมผลักดันให้การสนับสนุนเพื่อดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ที่ยศสูงขึ้นไปถือเป็นช่องทางหนึ่ง และอาจจะส่งผลต่อพระสงฆ์บางรูปที่มีการขอสมณศักดิ์ซึ่งสอดคล้องแนวคิด ฮอลล์ เอ (2545) ได้อธิบายไว้ว่าถ้า 2 ฝ่าย เห็นว่าตนได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์อันนั้นถ้าเผื่อว่าผู้อุปถัมภ์เรียกร้องมากเกินไป ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ก็มีทางเลือกโดยการอพยพไปหาที่ทำการใหม่เพราะในอดีตไทยเรายังมีพื้นที่ว่างเปล่าพอที่จะทำอย่างนั้นได้ ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จึงมี

อภิสิทธิ์ที่จะยุติความสัมพันธ์นั้นเสียด้วยเหตุนี้จึงมีกลไกบางอย่าง ในระบบอุปถัมภ์ซึ่งสร้างดุลยภาพให้กับความพอใจของ 2 ฝ่าย ส่วนแนวคิดสกอตต์ เจ ซี (2545) ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ ที่มีลักษณะไม่ถาวรในสังคมดั้งเดิมส่วนใหญ่ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะถาวรจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะตายไป แต่ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์นั้น ความสัมพันธ์สามารถเปลี่ยนแปลงหรือยุติลงได้เมื่อภาระผูกพันหมด และสอดคล้องอมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์จะเป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนที่ผู้อุปถัมภ์ จะเป็นผู้ได้เปรียบมีฐานอำนาจในการต่อรองสูงกว่าเพราะผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากรมากเพียงพอที่จะจ่ายให้ลูกน้องที่ตนได้รับอุปถัมภ์ผู้อุปถัมภ์ จึงเป็นผู้เลือกกว่าจะให้การอุปถัมภ์แก่ใคร และเป็นผู้กำหนดว่าผู้รับอุปถัมภ์ควรให้บริการอะไรแก่ตนในการตอบแทนโดยคำจำกัดความตามระบบอุปถัมภ์ผู้ได้ประโยชน์มากที่สุดคือผู้อุปถัมภ์ และปัจจุบันการดำเนินการเสนอชื่อพระสังฆาธิการทุกระดับที่สามารถเสนอชื่อเพื่อพิจารณาขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พิद्यศ เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การแต่งตั้งสมณศักดิ์ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องสมณศักดิ์ มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองคณะสงฆ์เนื่องจากสมณศักดิ์ และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ที่สูงจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ควบคู่ไปกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ด้วย รวมถึงหลักเกณฑ์ในปัจจุบันสำหรับพระเถระตามกฎหมาย ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 และโดยเฉพาะฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 การที่พระเถระที่จะเลื่อนขึ้นไปเป็นสมเด็จพระสังฆราชก็ไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์อาวุโสโดยสมณศักดิ์ และพระสงฆ์บางรูปอาจจะใช้ความสัมพันธ์ทางการปกครองคณะสงฆ์มาใช้ในการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งสอดคล้อง แนวคิดพิทยา ว่องกุล (2545) กล่าวว่า เป็นเหมือนระบบบรรดาศักดิ์ในทางโลกที่ทำให้พระสงฆ์เกิดกิเลสตัณหาจนมีการวิ่งเต้นซื้อตำแหน่งและแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันในสมณศักดิ์เป็นเรื่องของกิเลสตัณหาไว้เพื่อแบ่งบารมีกันในทางที่ผิด ก่อเวรก่อภัยแก่ผู้หลงใหล จึงควรที่ชาวพุทธจะพร้อมใจกันเลิกเสียเพื่อมิให้ศาสนาของเรา มีรอยมลทิน และสอดคล้องแนวคิดสุรพศ ทวีศักดิ์ (2554) กล่าวว่า โครงสร้างการปกครองสงฆ์ปัจจุบัน การขึ้นสู่ตำแหน่งการปกครองสงฆ์ระดับสูง เช่น เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม หรือเป็นพระสังฆราช ต้องเป็นไปตามลำดับอาวุโสด้านสมณศักดิ์ทำให้พระหนุ่มๆ ที่มีความรู้ความสามารถไม่มีโอกาสเข้ามาบริหารงานคณะสงฆ์ อีกทั้งโครงสร้างของมหาเถรสมาคมก็เป็นโครงสร้างการบริหารแบบรวบอำนาจ หรือเป็นเผด็จการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ออกในยุคสฤษดิ์ดังกล่าว รวมถึงการวิ่งเต้นเรื่องสมณศักดิ์และการทำงานของพระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ ซึ่งสอดคล้องแนวคิด พระมหาวิเชียร สายศรี (2543) ได้อธิบายไว้ว่า การมีสมณศักดิ์พิद्यศถือเป็นการยกสถานะสูงขึ้นได้รับการยกย่องหรือยอมรับและนำมาซึ่งผลประโยชน์หรือลาภสักการะต่างๆ เป็นอันมากส่งผลให้พระสงฆ์บางรูปเกิดความเพลิดเพลินยินดียึดติดหลงมัวเมา ในตำแหน่งที่ได้รับและลาภสักการะที่เกิดขึ้นซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของการบวชและ

การศึกษาอบรมตามหลักไตรสิกขา ที่มุ่งเน้นขัดเกลากิเลส แสดงให้เห็นว่าสมณศักดิ์ช่วยยื้อให้พระสงฆ์เกิดกิเลสตัณหา มีไว้เพื่อแบ่งบารมีกันในทางที่ผิดเพราะพระสงฆ์ส่วนมากยังเป็นปุถุชนอยู่ทำให้พระสงฆ์เกิดความโลภความมัวเมาในสมณศักดิ์เป็นอย่างมาก และสอดคล้องแนวคิด พระไพศาล วิสาโล (2546) ได้อธิบายไว้ว่า จากการเทียบเคียงกับเหตุการณ์ทำนองเดียวกันกับที่เกิดขึ้นกับคฤหัสถ์ ผู้ได้ยศหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นบางคนก็จะหลงติดกับยศหรือตำแหน่งที่ได้จนเกิดอาการที่เรียกว่า “กึ่งก่าได้ทอง” หรือ “คางคกขึ้นวอ” หรือหลงตัวเองเกิดอาการยกตนเองข่มคนอื่น จะเกิดความโลภ ความหลงในยศหรือตำแหน่งที่ได้ และอาจมีผลต่อการได้รับอำนาจหน้าที่ในทางการปกครองหรือ การขอการเลื่อนสมณศักดิ์ รวมถึงการวิธีการช่องทางการดักตวงหาผลประโยชน์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจ ไปสู่การวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการปกครองสงฆ์ โดยสภาพในปัจจุบัน จะยังคงผูกโยงกับการได้มาซึ่งสมณศักดิ์ว่าต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีอำนาจการปกครอง กล่าวคือ พระสังฆาธิการเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติเบื้องต้นในการขอรับพระราชทานตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และการพิจารณากิจกรมพระสงฆ์แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่ง พระสังฆาธิการโดยตำแหน่งก็ดำเนิน กิจกรมส่งเสริมเกี่ยวกับทั้ง 6 ด้าน แต่ถ้าเป็นกรณีการขอสมณศักดิ์ระดับชั้นพระราชาคณะชั้นสามัญ ยุกฝ้ายวิปัสสนาธุระ และพระราชาคณะชั้นราชฝ้ายวิปัสสนาธุระ พระราชาคณะชั้นธรรมฝ้ายวิปัสสนา ธุระเป็นผู้เอาใจใส่และเป็นกำลังสำคัญในฝ้ายวิปัสสนาธุระ ซึ่งสอดคล้องพระทศพล มาบัณฑิตย (2556) ได้อธิบายไว้ว่า โดยพิจารณาจากคุณสมบัติหรือผลงานของพระสงฆ์ ที่มีความโดดเด่นด้านการพัฒนา สังคมสงเคราะห์ หรือจัดตั้งศูนย์สำนักปฏิบัติธรรมส่งเสริมอบรมภวนาสมถกรรมฐานหรือสาย วิปัสสนากรรมฐาน และเป็นอาจารย์สอนด้วยตนเองมีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสเข้ารับการศึกษา อบรมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก สมควรพิจารณายกย่องเป็นกรณีพิเศษให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ พระราชาคณะชั้นสามัญยุกฝ้ายวิปัสสนาธุระ หรือพระราชาคณะชั้นสามัญยุกฝ้ายวิปัสสนาธุระ ตามควรแก่กรณี ส่วนการได้สนับสนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และบาลีสถาบันนักเรียน ที่ได้มีการส่งเสริมด้านการศึกษาคณะพระสงฆ์ โดยเฉพาะมีผู้ที่สอบผ่านบาลีเป็นจำนวนหลายรูปก็ถือเป็นผลงานด้านการศึกษา เพื่อเสนอขอเลื่อนสมณศักดิ์ก็จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเพราะอย่างหนึ่ง ก็จะเข้าสู่ตามหลักเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องแนวคิด พระมหานิรุตต์ ฐิตสวโร (2551) กล่าวไว้ว่าแต่เดิมมา ประเพณีการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์เป็นพระราชอำนาจ และเป็นพระราชกรณียกิจของ พระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเมื่อทรงเห็นหรือทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณว่า พระภิกษุรูปใด มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในพระไตรปิฎกมีศีลาจารวัตรเป็นที่น่าเลื่อมใส มีความสามารถในการปกครอง หมู่คณะให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งยังเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของมหาชนแล้วก็จะพระราชทาน สมณศักดิ์ให้เพื่อเป็นเกียรติ และกำลังใจหรือการเป็นเจ้าของคณะพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ด้านเผยแผ่ พระพุทธศาสนาตามหลักคำสอน ด้านการศึกษาพระสงฆ์ การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน

พระสงฆ์ถือเป็นสิ่งสำคัญเป็นองค์ประกอบในการที่นำมาสู่กระบวนการขอผลงานหรือเลื่อนตำแหน่งยศสมณศักดิ์พระสงฆ์ได้ปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่าการเสนอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พัทธศพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอย่างเหมาะสมไม่มีปัญหาสมณศักดิ์เกิดจากการพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ที่ไม่เหมาะสมคือ แต่งตั้งพระสงฆ์ที่ไม่มีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิที่เหมาะสม หากมีคุณวุฒิหรือวัยวุฒิอย่างใดอย่างหนึ่งเหมาะสม ก็ไม่มีปัญหา แต่หากอ่อนทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิแล้ว จะปกครองกันได้อย่างไรปัญหาเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งจากการถือสมณศักดิ์พัทธศผูกโยงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เป็นส่วนใหญ่ทำให้โอกาสได้รับการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ค่อนข้างจำกัด พระสงฆ์บางรูปอยากได้สมณศักดิ์ จึงต้องวิ่งเต้น และสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญหาและนำไปสู่ความก้าวหน้าของระบบสมณศักดิ์พระสงฆ์ ขึ้นอยู่กับอำนาจและอิทธิพลเพราะทั้งสองประเด็นนี้ เป็นดั่งเงาที่ฝังอยู่ภายในระบบการแต่งตั้งสมณศักดิ์ระดับพระครูสัญญาบัตร พระราชาคณะชั้นสามัญ ชั้นราช จนยากจะสามารถแยกออกได้ว่าส่วนไหนอิทธิพลและส่วนไหนหรืออำนาจ ซึ่งทั้งสองส่วนนั้นก็ล้วนสามารถกำหนดทิศทางการของสมณศักดิ์ให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองได้อย่างง่ายดาย และขอขอบธรรมด้วยระเบียบหลักเกณฑ์ที่เปิดช่องว่างในการใช้ดุลยพินิจมาพิจารณาอีกด้วยซึ่งสอดคล้องงานวิจัย วัชระ งามจิตรเจริญ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “สมณศักดิ์: ข้อดีและปัญหา” พบว่า สมณศักดิ์นั้นมีข้อดีไม่น้อยไปกว่าข้อเสียปัญหาของสมณศักดิ์ที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่รุนแรงและส่งผลเสียหายจนถึงขนาดนำไปสู่การยกเลิกสมณศักดิ์แต่อย่างใด สมณศักดิ์จึงควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยการปรับปรุงแก้ไขนั้น มีหนทางความเป็นไปได้คือการปรับปรุงวิธีพิจารณาสมณศักดิ์โดยให้พระสงฆ์และคฤหัสถ์มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเพื่อป้องกันการวิ่งเต้น และตามมาด้วยการปรับปรุงเกณฑ์เรื่องคุณสมบัติของผู้ควรได้รับสมณศักดิ์ โดยการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่มีผลงานด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา และการพัฒนาสังคมได้รับสมณศักดิ์ด้วยและตามมาด้วยการปลูกฝังอบรมสร้างค่านิยมที่เหมาะสม และควบคุมการตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของพระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ และสอดคล้องแนวคิด วัชระ งามจิตรเจริญ (2556) กล่าวไว้ว่าพิจารณาให้สมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ที่รู้จักหรือคุ้นเคยส่วนหนึ่งก็มาจากรู้ความสามารถของพระสงฆ์รูปนั้นๆ และรู้อย่างจะไม่ทำให้เกิดปัญหาในการปกครองที่ตนเองดูแลอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่คนในสังคมโดยทั่วไปก็มักจะมีเหตุผลพอยอมรับได้ การลำเอียงหรือความไม่เป็นธรรมที่ยอมรับไม่ได้คือ การช่วยเหลือคนที่รู้จักเพราะเหตุแห่งผลประโยชน์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียวโดยไม่ดูความรู้ความสามารถหรือความเหมาะสม สำหรับในองค์คณะสงฆ์ต่อการดำเนินการเรื่องการแต่งตั้งสมณศักดิ์นั้น มีพระสงฆ์ในหลายระดับที่ทั้งเป็นผู้ที่มีอำนาจมีอิทธิพล และผู้มีทั้งอำนาจและอิทธิพลในคราวเดียวกันด้วย

ดังนั้น สมณศักดิ์พัทธศทำให้พระสงฆ์เป็นคนที่รับใช้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐการที่ระบบสมณศักดิ์ถูกตั้งขึ้น โดยรัฐเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองด้วย จึงถูกวิจารณ์ว่าสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นคนรับใช้ของรัฐคล้ายข้าราชการที่ทำงานให้รัฐหรือเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการ

แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองการปกครองการที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายศักดินามอบผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ศาสนาหรือวัดก็เพื่อใช้ประโยชน์ตามความปรารถนาของศักดินา หากแต่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในลักษณะสมประโยชน์กัน ซึ่งพระสงฆ์ไทยอยู่เหนือการเมืองเพราะพระสงฆ์ไทยไม่มีอำนาจทางการเมือง และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองนั้นด้านนโยบายของรัฐปัจจุบันที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัดหรือพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องแนวคิดนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) กล่าวว่าระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สร้างขึ้นนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐเข้าไปควบคุมคณะสงฆ์ได้อย่างเต็มที่โดยผ่านองค์กรปกครอง ซึ่งรัฐเป็นผู้ตั้งขึ้นทำให้คณะสงฆ์เป็นเครื่องมือของรัฐแต่รัฐใช้สมณศักดิ์พระสงฆ์ รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นส่วนหนึ่งรัฐเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์ โดยรวมเท่านั้นกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐแม้กระทั่งพระสงฆ์ในฐานะปัจเจกบุคคลมีความพยายามทำให้เป็นส่วนหนึ่งรัฐ ยิ่งกว่าเป็นของชุมชนทั้งนี้ โดยอาศัยสมณศักดิ์และตำแหน่งคณะสงฆ์เป็นอุปกรณ์สำคัญ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2537) อธิบายไว้ว่า ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับรัฐ เสรีภาพศาสนา การปกครองและการศึกษาของสงฆ์การนำศีลธรรมพุทธศาสนาพัฒนาและสังคม และเสนอการสอนจริยธรรมพุทธศาสนาในโรงเรียนดีกว่าการสอนจริยธรรมสากล ที่สามารถเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับรัฐ และสอดคล้องแนวคิด (ภิญญาพันธ์ พจนะลาวัฒน์, 2558) พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมและพัฒนาวัดตัวอย่าง และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนาผ่านกรอบคิดโครงสร้างและหน้าที่ความพยายามเสนอแนวทางการปรับปรุงให้ดีขึ้นบนการยอมรับระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธรศาสนาในรูปแบบที่สืบเนื่องมาจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นหลักเนื่องจากเชื่อว่ารัฐสยามไทยกับพุทธศาสนามีความสัมพันธ์และมีบทบาทหน้าที่ในเชิงสนับสนุนกันมาโดยตลอดลักษณะความสัมพันธ์ไม่มีปัญหาในตัวของมันเอง ปัญหาอยู่ที่ว่าจะทำอะไรให้รัฐและคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพในการรักษาระบบวินัยที่ถูกต้องในพระไตรปิฎก รักษาวัตรปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระสงฆ์และส่งเสริมการเผยแผ่พุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมที่มีศีลธรรมเท่านั้น และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างที่รัฐกับคณะสงฆ์เป็นไปในรูปแบบใช้พระสงฆ์หรือพระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองอาจมีทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเรื่องที่ขอบธรรมก็ได้ไม่ขอบธรรมก็ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐรัฐใช้สมณศักดิ์รวมถึงตำแหน่งบริหารเป็นเครื่องมือในการทำให้พระสงฆ์กลายเป็นของรัฐและตอบสนองนโยบายของรัฐไม่เพียงแต่คณะสงฆ์โดยรวมเท่านั้น โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือซึ่งจะทำให้ประชาชนชอบรัฐหรือรัฐบาลชุดนั้น ๆ จะได้เลือกรัฐบาลชุดนั้นกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกในการเลือกตั้งคราวหน้าแม้รัฐจะมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน

6.4 ข้อเสนอแนะ

6.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

6.4.1.1 ในแง่ทฤษฎี เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาที่ให้ให้นักไปที่เรื่องการเมืองเรื่องสมณศักดิ์พระสงฆ์ไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาที่เน้นในเรื่องเรื่อง การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ อาจมีข้อจำกัดในแง่ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ อันมีผลต่อการนำไปสู่การสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) เพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิง ระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์หรือการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น และกระบวนการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์พระสงฆ์ทุกกรณีที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคณะสงฆ์และอำนาจรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในมิติอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไปได้ ดังนั้น จึงควรแสวงหาแนวคิดทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่หรือสังคมวิทยาการสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเรื่องสมณศักดิ์อยู่ภายใต้ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ปัจจุบัน เช่น แนวคิดการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาอำนาจทางการเมืองปกครองคณะสงฆ์มาช่วยเสริม และอธิบายปรากฏการณ์เช่นนี้อันจะทำให้หัวข้อของการศึกษาวิจัยนี้มีความน่าสนใจมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

6.4.1.2 ในแง่ระเบียบวิธีวิจัย จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ที่พัฒนาระบบโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ไทย และการดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์พระสังฆาธิการผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Models) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพร่วมกันในการดำเนินการวิจัย อันจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

6.4.1.3 ในแง่ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่ระบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ยังรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยคณะกรรมการมหาเถรสมาคมเป็นผู้บริหารในระบบบนลงล่างไม่มีการกระจายอำนาจส่วนภูมิภาคตามระบอบการปกครองประชาธิปไตย ทำให้เกิดช่องว่างการใช้อำนาจอิทธิพลพระผู้ใหญ่ที่ดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการพิจารณาขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์พัฒนาระบบที่ที่ต้องการสมณศักดิ์ ส่งผลเกิดความโลภหรือหลงติดมัวเมาในสมณศักดิ์อันกระทำการไม่สมควรการวิงวอนหรือแก่งแย่งสมณศักดิ์ โดยสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เพื่อให้ได้เลื่อนสมณศักดิ์อาจเป็นช่องทางในการหาแสวงผลประโยชน์ทางการเมืองการขอเสนอสมณศักดิ์พัฒนาระบบปัจจุบัน ได้การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2560 และ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2561 ได้กำหนด

6.4.3.2 ควรศึกษาประชากรกลุ่มเป้าหมายที่นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เช่น กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะตำบล กลุ่มพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะอำเภอ กลุ่มพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด กลุ่มประชาชนทั่วไป ที่อยู่ส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเรื่องสมณศักดิ์เพื่อจะได้ทราบว่ามีความสัมพันธ์เชิงอำนาจอยู่ภายใต้การปกครองคณะสงฆ์หรือนโยบายเงื่อนไขการขอแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ ส่งผลต่อการเมืองและสมณศักดิ์กับระบบการปกครองคณะสงฆ์จะช่วยให้เข้าใจปัญหาได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความประพฤติกว้างหรือไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งจะได้แนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบการปกครองคณะสงฆ์ และการสนับสนุนพระสงฆ์ให้ช่วยทำงานพระศาสนาอย่างจริงจังและมีคุณภาพมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). *ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 1*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฎหมายตราสามดวง. (2550). *ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- กระจ่าง นันทโพธิ์. (2528). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยวงศารทวิบูลย์.
- เกษียร เตชะพีระ. (2543). *แบบวิถีอำนาจไทย: ข้อคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เกี่ยวข้องกับ* สาธารณสุขในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2534). *รัฐศาสตร์กับการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ตะเกียง.
- ข่าวสด. (2560). *โปรดเกล้าฯ สถาปนา สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ วัดราชบพิธฯ เป็น พระสังฆราชองค์ที่ 20 แห่งราชวงศ์จักรี*, สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_211382.9 กุมภาพันธ์, 2560.
- ศุภรัตน์ เสงตระกุล. (2552). *การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระสงฆ์ที่อาบัติปาราชิกกรณี* เสพเมถุน. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 2(1).
- คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ. (2558). *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิตประจำปี 2558*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณะสงฆ์จังหวัดสกลนครและศิษยานุศิษย์ของพระราชประสิทธิ์คุณ. (2550). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทจำกัดมหาชน.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณินันต์ จันทบุตร. (2528). *การเคลื่อนไหวของยุวสงฆ์ไทยรุ่นแรก พ.ศ. 2477-2484*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณินันต์ จันทบุตร. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2541). *แนวคิดและรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยพุทธศาสนศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาย โปธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์ แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8) ปรับปรุงใหม่.
กรุงเทพฯ: นักศึกษาและนักวิจัย สังคมศาสตร์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,
- ณรงค์ เส็งประชา. (2544). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- दनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. (2558). รายงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและ
กระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพ
ด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีเอ็นเอ็น. (2016). *ระบุชะลอแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชทำได้*. สืบค้นจาก
https://www.tnnthailand.com/v1/news_detail.php?id=88023&t=news.
- ไทยพีบีเอส. (2559). *ตั้งสมเด็จพระสังฆราชปมขัดแย้งวงการสงฆ์*. สืบค้นจาก
<http://news.thaipbs.or.th/content/259070>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *พระมหามนูวงศ์ สังฆราชองค์ที่ 20*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/853792>.
- ธรรมทานมูลนิธิ. (2541). *พุทธทาสเสนอว่า “ฉีกพระไตรปิฎกทิ้ง 30-60 เปอร์เซ็นต์ ก็ยังได้”*
พุทธทาสภิกขุ, พุทธทาสชีวิต. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดยธรรมทานมูลนิธิ.
- ธรรมะอินเทรนด์. (2555). *พุทธทาสเทศนาเรื่อง “ภาษาคน-ภาษาธรรม”*. กรุงเทพฯ:
ธรรมะอินเทรนด์.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2516). *ตำนานสมเด็จพระวันรัต และสมเด็จพระราชาคณะผู้ทรงสมณศักดิ์สมเด็จพระ*
พระวันรัตในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: ศิวพร.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). *คำถามถึงอนาคตของระบบอุปถัมภ์ไทย*. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.
- นภานาท อนุพงศ์พัฒน์. (2549). *“บทบาทและผลงานของมหาเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). *พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2560). *ระบบอุปถัมภ์ในเมืองไทย*. มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 23-29 มิถุนายน
2560, เผยแพร่ วันพุธที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2560.
- เนชั่นทีวี (2016). *สนช.ผ่าน 3 วาระรวด แก่ไข พระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. สืบค้นจาก
[http://www.nationtv.tv/main/content/378529075/\(สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563\)](http://www.nationtv.tv/main/content/378529075/(สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563)).
- ประสภ ธรรมรักษา และคามฟูโน. (2518). *ขุนนางพระ: ฉบับรับขวัญยุวสงฆ์สถานอโศกและผ้าตัดสมณศักดิ์*.
กรุงเทพฯ: ธรรมบูชา.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2534). *รัฐปรัชญาแนวคิด ตะวันออก-ตะวันตก Political Philosophy*
Eastern and Western Thought. กรุงเทพฯ: ศักติโสภนาการพิมพ์.

- ปรัชญา ตะวันตก. (2560). สืบค้นจาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=548&articlegroup_id=129 (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 60).
- เปรมวิทย์ ช่อแก้ว. (2543). *ประวัติศาสตร์ไทย: ไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2558). *การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระทศพล มาบัณฑิตย์. (2556). *หลักเกณฑ์และขั้นตอนบางประการทางศาสนา: การสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะ พ.ศ. 2420-2532*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระทศพล มาบัณฑิตย์. (2553). *การสถาปนา "สมเด็จพระราชาคณะ" ระหว่าง พ.ศ.2490-2532*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *สถานการณ์พระพุทธศาสนา: พลิกหายนะให้เป็นพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). *ข้อคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการปรับปรุงการปกครองสงฆ์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2537). *รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2537). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *ตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนา เหตุผลที่แท้จริงที่ไหน คนไทยไม่ใจแคบ แต่ให้ระวังไว้: ปัญญาอย่าให้แคบ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2542). *พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองทุนวัฒนธรรม.
- พระมหานิรุตต์ ฐิตสัรวโร. (2551). *คู่มือสมณศักดิ์ พัตยศ ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรม.
- พระมหาประเสริฐ วิริยะกุล. (2543). *การวิเคราะห์ราชทินนามพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร. (2550). *ประวัติการบริหารคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระมหาวรชัย กลิ่งโพธิ์. (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร สายศรี. (2543). *พระพุทธศาสนากับระบบสมณศักดิ์: ศึกษากรณีพิเศษของ นักวิชาการพุทธศาสนาและพระนักศึกษานิสิตในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาศกดิ์ สีลเดโช. (2528). การเคลื่อนไหวของคณะยุวสงฆ์ รุ่นที่ 2 (พ.ศ.2516-2522). *ปาจารย์สาร*, 12(4).
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2). (2535). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 16.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4). (2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 50.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3). (2560). สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/002/1.PDF>.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561. (2561). สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/002/1.PDF>.
- พระราชวิสุทธิเมธี (ประจวบ ปาสาธิโก). (2550). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 1-28*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พิทยา ว่องกุล. (2545). *วิฤตศาสนานายครณาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีธรรม.
- พิฑูร มลิวัลย์ และคณะ. (2527). *ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2549). *รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยาม.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2553). *รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วย อาณาจักร ศาสนจักรและเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2562). ฮาเบอร์มาสกับสังคมแบบหลังฆราวาส (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดย บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2559). *พัฒนาการการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. สืบค้นจาก <http://202.28.117.35/UserFiles/chapter4>.
- โพสต์ทูเดย์. (2562). *ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะพร้อมกัน 4 รูปเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ไทย*. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/dhamma/596206/29/06/62>.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัญญ์. (2558). *กำเนิด “ประเทศไทย” ภายใต้เผด็จการ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัญญ์. (2560). *70 ปี พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2484 อ่านกฎหมายเก่านั่งคุยกับ คณะนิติราษฎร์*. สืบค้นจาก <http://prachatai.com/journal/2011/10/37324>.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉักกนิบาต เล่มที่ 20 ข้อที่ 436*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2525). *พุทธศาสนประวัติสมัยรัตนโกสินทร์ และราชวงศ์จักรี 200 ปี (ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). *ประกาศ เรื่องพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์*. วันที่ 22 กรกฎาคม 2563 เล่ม 137 ตอนที่ 20.
- เริง อรรถวิบูลย์. (2521). *ทำเนียบสมณศักดิ์สมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะในสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร.
- วศิน อินทสระ. (2525). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2556). สมณศักดิ์: ข้อดีและปัญหา. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 21(2).
- วัลลภนา แสงไพศรร์ค. (2559). *การปกครองสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: ศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกรม วิสารทะ. (2535). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2505-2535*. กรุงเทพฯ: หจก. รุ่งเรืองสาส์น การพิมพ์.
- วิจักขณ์ พานิช. (2556). *รัฐธรรมนูญ: พุทธธรรมท่ามกลางความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปลากระโดด.
- วิรัช ธีรพันธ์เมธีและคณะ. (2546). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.
- วิเชียร อากาศฤกษ์ และสุนทร สุกตะโยธิน. (2528). *ประวัติสมณศักดิ์และพัฒนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์.
- เว็ส โทธารามิก. (2557). *รีพับลิก/เพลโต, เว็ส โทธารามิก*. กรุงเทพฯ: โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2548). *ความสัมพันธ์ของคนในสังคม: พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: วิชัยการ.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา*. สืบค้นจาก http://statbbi.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_dept/result_department-th.jsp
- สกอตต์, เจ. ซี. (2545). *การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2545). *ระบบอุปถัมภ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2527). *พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส.ศิริรักษ์. (2530). *ลอกคราบสังคมสงฆ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ยูวิทยา.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). *พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. 2325-2352)*. สำนักพิมพ์ มติชน: กรุงเทพฯ.
- สายธาร อินทวดี. (2533). *บทบาทของมหาเถรสมาคมในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ไทย (พ.ศ.2445-2530)*. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2545). *พุทธศาสนาในอินเดีย*. โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร: กรุงเทพฯ.
- สุชาติ ธาราวาสน์. (2549). *การศึกษาคำและความหมายราชทินนาม จากสมณศักดิ์พระสงฆ์ไทย ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง/
- สุเชาว์ พลอยขุม. (2548). *สมณฐานันดรศักดิ์ วัดบวรนิเวศวิหาร*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รังสี. (2539). การปกครองคณะสงฆ์อดีต ปัจจุบัน อนาคต. *วารสาร พุทธศาสนศึกษา*, 3(3).
- สุพจน์ แจ้งเร็ว. 2558). พระสงฆ์กับการเมืองในอุษาคเนย์. *ศิลปวัฒนธรรม*, 36(6).
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2554). สังคมสงฆ์และพุทธศาสนา: มรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์. สืบค้นจาก <http://prachatai.com/journal/2011/09/37091>
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2561). รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์จำกัด
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2555). *ปรีดี พนมยงค์ กับการตีความพุทธศาสนาสนับสนุนประชาธิปไตย*. สืบค้นจาก <http://prachatai.com/journal/2012/02/39286>.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2535). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- แสวง อุดมศรี. (2533). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสวง อุดมศรี. (2549). *สมณศักดิ์*, 30. กรุงเทพฯ: บริษัท ประยูรวงศ์ จำกัด.
- แสวง อุดมศรี. (2534). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2545). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ อมรินทร์พริ้นติงแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อคิน รพีพัฒน์. (2548). *ระบบอุปถัมภ์กับการพัฒนาสังคม: ด้านหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย (ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดดา.
- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ แนวคิดและคำศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2003). *Qualitative Research of Education: An Introductive to Theories and Methods*. (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Denzin, N. K. (1970). *Sociological Methods: A source Book*. Chicago: Aldine.
- Maxwell, JA. (1992). *Understanding and validity in qualitative research*. In A.M. Huberman & M. B. Miles (Eds.), *The qualitative researcher's companion*, (pp. 37-64). Thousands Oaks, CA: Sage Publications (Reprinted from Harvard Educational Review. 1992, 62, 3; 279-300).
- McMillan, J. H., & Wergin, J. F. (2002). *Understanding and Evaluating Educational Research*(2nd ed.). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- McMillan,J.H. (2004). *Educationl Research: Fundamentals for Consumers*. New York: Pearson Education, Inc.
- Mcmillan, Jame H. and Schumacher, Sally. (1997). *Research in Education*. The United Statesof America: Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
- Meriam,S. B.and et.äl. (2002) *Qualitaive Research in Practice : Examples for discussion and Analysis*. California: Jossey-Bass.
- Neuman, W. L. (2006). *Social Research Methods: Qualitative and Quanfitative Approaches*. (6 edition). Boston: Pearon International Edition.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2 nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง การเมืองเรื่องสมณศักดิ์

คำชี้แจง

1. แนวทางสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การเมืองเรื่องสมณศักดิ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ต้องการรายละเอียดที่เจาะลึก (In-depth interview) และไม่ใช่คำถามที่เหมือนกันหมดกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

2. การตอบแนวทางการสัมภาษณ์ใช้สำหรับหาข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้น คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งสามารถตอบได้อย่างอิสระตามความรู้สึกของตนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ในขอบเขตทางวิชาการเท่านั้น ด้วยเหตุผลนี้ จึงขอความกรุณาให้ผู้สัมภาษณ์ตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อให้สมบูรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและขอขอบคุณในความร่วมมือมา ณ ที่นี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มนตรี รอดแก้ว
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา นามสกุล

ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน

ที่อยู่

คำถามชุดที่ 1 ใช้สำหรับสัมภาษณ์ กลุ่มพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ พระเถระ พระสังฆาธิการหรือ
สังฆเถระ พระราชาคณะ

ระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอ
แต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

คำถามประเด็นที่ 1 แนวทางในการขอสมณศักดิ์เป็นอย่างไร

คำถามประเด็นที่ 2 แนวทางในการขอเลื่อนสมณศักดิ์เป็นอย่างไร

คำถามประเด็นที่ 3 แนวทางในการขอและเลื่อนสมณศักดิ์ เหมาะสมหรือไม่

คำถามประเด็นที่ 4 สมณศักดิ์มีความจำเป็นต่อระบบการปกครองของคณะสงฆ์หรือไม่

คำถามประเด็นที่ 5 ให้ท่านเสนอแนวคิด หรือนโยบายต่อกระบวนการในการขอและเลื่อนสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

คำถามประเด็นที่ 1 พระสงฆ์มีวิธีการสร้างความสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขอสมณศักดิ์หรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คำถามประเด็นที่ 2 วิธีการใดบ้างที่ท่านคิดว่าพระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์

คำถามประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์ส่วนตัวมีผลต่อการขอสมณศักดิ์หรือไม่อย่างไร

คำถามประเด็นที่ 4 ท่านคิดว่า กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ เพื่อขอสมณศักดิ์เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

คำถามชุดที่ 2 ใช้สำหรับสัมภาษณ์ กลุ่มพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ และพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าคณะตำบล

คำถามประเด็นที่ 1 ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งอะไร

คำถามประเด็นที่ 2 ท่านดำรงตำแหน่งนี้มานานเท่าไร

คำถามประเด็นที่ 3 ท่านคิดว่ากิจกรรมไหนที่ท่านทำแล้ว สามารถส่งผลให้ท่านได้รับการแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ที่สูงขึ้น

คำถามประเด็นที่ 4 ท่านคิดว่าสมณศักดิ์มีความสำคัญอย่างไรต่อการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต

คำถามประเด็นที่ 5 ท่านคิดว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันมีพระสงฆ์ที่วิ่งเต้น หรือหาช่องทางที่จะขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์หรือไม่ และด้วยวิธีการไหนบ้าง

คำถามประเด็นที่ 6 ท่านคิดว่าการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีความเป็นธรรมหรือไม่

คำถามประเด็นที่ 7 ขอให้ท่านเสนอแนวคิด หรือนโยบาย และรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต ต่อการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย

คำถามชุดที่ 3 ใช้สำหรับสัมภาษณ์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคม ระบบโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

คำถามประเด็นที่ 1 แนวทางในการขอสมณศักดิ์เป็นอย่างไร

คำถามประเด็นที่ 2 แนวทางในการขอเลื่อนสมณศักดิ์เป็นอย่างไร

คำถามประเด็นที่ 3 แนวทางในการขอและเลื่อนสมณศักดิ์ เหมาะสมหรือไม่

คำถามประเด็นที่ 4 สมณศักดิ์มีความจำเป็นต่อระบบการปกครองของคณะสงฆ์หรือไม่

คำถามประเด็นที่ 5 ให้ท่านเสนอแนวคิด หรือนโยบายต่อกระบวนการในการขอและเลื่อนสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการขอแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์

คำถามประเด็นที่ 1 พระสงฆ์มีวิธีการสร้างความสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขอสมณศักดิ์หรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คำถามประเด็นที่ 2 วิธีการใดบ้างที่ท่านคิดว่าพระสงฆ์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์

คำถามประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์ส่วนตัวมีผลต่อการขอสมณศักดิ์หรือไม่อย่างไร

คำถามประเด็นที่ 4 ท่านคิดว่า กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์ เพื่อขอสมณศักดิ์เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

กลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางรหัสและรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ ข.1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร

วิธีการเก็บข้อมูล	ระดับปัจเจก	ระดับองค์กร			รวม
		สถาบัน การศึกษา	กลุ่ม นักวิชาการ อิสระ	หน่วยงาน ราชการ	
การสัมภาษณ์	20 รูป	4 รูป/คน	4 คน	2 คน	30 รูป/คน
รวม	20 รูป	4 รูป/คน	4 คน	2 คน	30 รูป/คน

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูลในตารางที่ ข.1 ได้แยกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ระดับชั้นพระผู้ปกครอง และระดับองค์กร ได้แก่ สถาบันการศึกษา กลุ่มงานหน่วยภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มนักวิชาการอิสระสามารถสรุปข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้

ตารางที่ ข.2 คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับปัจเจกบุคคล

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
ก101	ชาย	76	พระ ก	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	9 กุมภาพันธ์ 2562
ก102	ชาย	75	พระ ข	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	9 กุมภาพันธ์ 2562
ก103	ชาย	74	พระ ค	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	10 กุมภาพันธ์ 2562
ก104	ชาย	65	พระ ง	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	10 กุมภาพันธ์ 2562
ก105	ชาย	53	พระ จ	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	15 กุมภาพันธ์ 2562
ก106	ชาย	50	พระ ฉ	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการ เลขานุการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	15 กุมภาพันธ์ 2562

(ต่อ)

ตารางที่ ข.2 (ต่อ)

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
ก107	ชาย	43	พระ ช	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเลขานุการ เจ้าคณะผู้ปกครอง	16 กุมภาพันธ์ 2562
ก108	ชาย	70	พระ ช	ป.โท, ป.ธ. 7	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	16 กุมภาพันธ์ 2562
ก109	ชาย	56	พระ ณ	ป.โท, ป.ธ. 8	พระสังฆาธิการเลขานุการเจ้า คณะผู้ปกครอง	19 กุมภาพันธ์ 2562
ก110	ชาย	57	พระ ณ	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	19 กุมภาพันธ์ 2562
ก111	ชาย	67	พระ ฎ	ป.โท, ป.ธ. 7	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	22 กุมภาพันธ์ 2562
ก112	ชาย	69	พระ ฎ	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	22 กุมภาพันธ์ 2562
ก113	ชาย	54	พระ ฐ	ป.โท, ป.ธ. 8	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	24 กุมภาพันธ์ 2562
ก114	ชาย	47	พระ ธ	ป.โท, ป.ธ. 7	พระสังฆาธิการเลขานุการ เจ้าคณะผู้ปกครอง	24 กุมภาพันธ์ 2562
ก115	ชาย	50	พระ ท	ป.โท, ป.ธ. 7	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	27 กุมภาพันธ์ 2562
ก116	ชาย	67	พระ ณ	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	27 กุมภาพันธ์ 2562
ก117	ชาย	63	พระ ด	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	3 มีนาคม 2562
ก118	ชาย	60	พระ น	ป.เอก, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	3 มีนาคม 2562
ก119	ชาย	59	พระ บ	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	4 มีนาคม 2562
ก120	ชาย	48	พระ ป	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเลขานุการ เจ้าคณะผู้ปกครอง	4 มีนาคม 2562

ตารางที่ ข.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลระดับองค์กร

รหัส	เพศ	อายุ	นามสมมุติ	การศึกษา	ความสำคัญของ กลุ่มเป้าหมาย	วันที่สัมภาษณ์
ก121	ชาย	50	พระ ผ	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	10 มีนาคม 2562
ก122	ชาย	45	พระ ฝ	ป.โท, ป.ธ. 9	พระสังฆาธิการเลขการ เจ้าคณะผู้ปกครอง	10 มีนาคม 2562
ข123	ชาย	45	คุณ ก	ป.โท	นักวิชาการมหาวิทยาลัย	27 เมษายน 2562
ข124	ชาย	55	คุณ ข	ป.โท	นักวิชาการมหาวิทยาลัย	3 พฤษภาคม 2562
ข125	ชาย	53	คุณ ค	ป.เอก	นักวิชาการมหาวิทยาลัย	3 พฤษภาคม 2562
ข126	ชาย	49	คุณ ง	ป.เอก	นักวิชาการมหาวิทยาลัย	4 มิถุนายน 2562
ข127	ชาย	48	คุณ จ	ป.โท	ข้าราชการ	4 มิถุนายน 2562
ข128	ชาย	50	คุณ ฉ	ป.เอก	ข้าราชการ	10 มิถุนายน 2562
ข129	ชาย	45	คุณ ช	ป.โท	นักวิชาการอิสระ	10 มิถุนายน 2562
ข130	ชาย	45	คุณ ซ	ป.โท	นักวิชาการอิสระ	16 มิถุนายน 2562

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เลขที่สารบรรณ
สำหรับส่ง ส.ร.ม. พระพุทธศาสนา และบริการสังคม
วันที่ ๐๖/๐๖
ที่ ๐๖ มจร.๒๓๓๖ ๒๕๖๕
เรื่อง ๒๓.๑๖ ม.
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณบดีคณบดีและรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ถนนเมือง จ.มหาสารคาม ๙๑๐๐๐

ที่ รพ.ร. ๐๐๓๘/๒๕๖๕

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรื่อง การนำแนวคิดการพัฒนารูปแบบการ (ชื่อ: การคิดไป ป.อ.ณ) ดง

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๕๒๒๒๑๗๐๑๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษามหาสารคาม หน่วยงานมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมื่อเรื่องสมมติคดี" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณบดีคณบดีและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัย ให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
คณบดีคณบดีและรัฐประศาสนศาสตร์

ดั่งใจความ

คณบดีคณบดีและรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์ โทรสาร ๐-๔๖๒๖๒-๓๖๕๕
โทรสาร ๐-๔๖๒๖๒-๓๖๓๗ P.O. Box

พระพุทธรูปและบริการสังคม
๐๖/๐๖/๒๕๖๕

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน ท่านนงนิตย์การ พระธรรมราชานุวัตร (สัทคันธ์ วรรณกุล ป.ธ.๙)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

13 พ.ค. 64

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน ประธานชมรมศิษย์เก่า คณะศึกษาศาสตร์ (จังหวัด ชลบุรี)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKHON UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน ศาสตราจารย์ ดร. พระมหาฉัตรชัย สุ่มรัมย์โกวิท

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

รองศาสตราจารย์สาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กานดา นิลจันทร์ นระวิทย์พานิชย์ (คน จิตวิทย์)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกลลภิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน กราบหมัดการุ พระเทพปริณัติมุนี (เมธีชัย ฐิตฺตมฺโญ ป.ช.๙) ผศ.ดร.

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โภคกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การเมืองเรื่องสมณศักดิ์” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKARN UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อนงค์ ใจดี
อนงค์ ใจดี
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง“การเมืองเรื่องสมณศักดิ์” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อ.มนตรี รอดแก้ว

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน สศ.ดร. ชำนาญกิจ บุษมาณี

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การเมืองเรื่องสมณศักดิ์” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
รับเลขที่..... 066
วันที่..... 17 พ.ค. 2563
เวลา..... 9.02 น.

ที่ อย ๐๐๓๔/๗/๐๒

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ถนนสายเอเชีย อย ๑๓๐๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง อนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าทดลองเพื่อการวิจัยฯ

เรียน คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

- อ้างถึง ๑. หนังสือคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ที่ รศรป. ๐๐๓๔/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
๒. หนังสือคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ที่ รศรป. ๐๐๓๔/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
แจ้งว่า ขออนุญาตให้ นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก
สาขาวิชารัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เข้าเก็บรวบรวม
ข้อมูลและเข้าทดลองเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การเมืองเรื่องสมณศักดิ์” นั้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขอเรียนว่า อนุญาตให้ นายมนตรี รอดแก้ว
เก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าทดลองเพื่อการวิจัยฯ ทั้งนี้ สามารถประสานนัดหมายการดำเนินการดังกล่าวกับ
นางสาวนิชรา ทองเย็น หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๓๕๓๓ ๕๔๐๓ หรือ ๐๘ ๑๘๕๓ ๒๖๓๗ ในวันและเวลาราชการ

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(นายประดับ โพธิกาญจนวัตร)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แจ้งปณิธานวิสุทธิฯ รศ.

๐๐๐

๑๗ พ.ค. ๖๓

กลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์

โทร. ๐ ๓๕๓๓ ๕๔๐๓

โทรสาร ๐ ๓๕๓๓ ๕๔๖๘

E-mail : nrthongyen@hotmail.com

นางสาวนิชรา ทองเย็น /๐๘ ๑๘๕๓ ๒๖๓๗

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กราชณัฐกร นนระชาธิง ศำว, ฐร. (เจ้งนั้ กั้ธำ)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดำรงทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โภคภักดีอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

วิษณุภาพ

และ สิ้นสุดการเก็บข้อมูลวิจัยแล้ว
เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว
จาก ม.ราชภัฏมหาสารคาม
เจริญก้าวหน้าด้วยวิจิตรศิลป์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

(ภคธำจันท์วิมล)

เจ้าอาภรณ์วิมลวิเศษ (อ)
จัดพิมพ์โดย อ.เสาวลักษณ์ จ.วิเศษ

ที่ รศรป. ๐๐๓๙/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๕๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน กราบขออภัย พระกิตติธรรมวงศาจารย์ จ.เชียงใหม่-อ.ก. (๕)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้
บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กราชณชัชกร ประสงค์ธรรมาโสภณ จจ. ขนาสารคาม (จ)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๕๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กรรณชัชฌ์การ ประสงค์พิริชฌ์ นอแสง เจริญบุรินทร์ จจ, ๕๕๕๕ (๕)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKAM UNIVERSITY
รองศาสตราจารย์สาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๙/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / การงานพิธีการ นระกิตติธำมณี รุ่งอรุณรัตน์ ๑๑.๑๑๑.

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้
บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT SAKON NAKHON UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่รับ 000 ร
วันที่รับ ๒๕ เม.ย. ๖๓
เวลา ๑๒.๓๖ น.

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

ที่ รศรป. ๐๐๓๔/๒๕๖๓

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กราบเรียนการ พระเมธีธรรมาจารย์ (เกษียร จันทอภาไพ, ภ.ร.)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้
บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.)
รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๓๓๘ ต่อ ๗๓๓

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน / กราชชนนัสการ นระจรรักษ์กิติชเชษฐังกร. (เกษข สท.พิ.ท)

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ๐๐๓๘/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
เรียน พระมหาศกัณฐ์ ฐนโกวิฑฺฒ์, ศา.๖

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย
เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ได้แจ้งกรม
คุ้มครองผู้บริโภคแล้ว
รศ. ๗. ๑๗
๓๐ มีนาคม ๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศรป. ว ๐๐๓๗/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์พุทธรักษ์ ปราบนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๐๓๗/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย ผลเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ใช้จริงของ (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร) และ (ชัชวาลย์) เป็น
เอกสารรับใช้ 18/2/63

(ผู้ประสานงานวิจัย และรับใช้)

18/2/63

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๐๓๗/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์สุนทร ปัญญาพงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมนตรี รอดแก้ว รหัสประจำตัว ๕๗๙๒๖๒๐๗๐๑๑๖ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การเมืองเรื่องสมณศักดิ์" เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
- ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อ ๗ คณะบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
ตามที่ท่านได้ส่งมาให้เพื่อตรวจสอบ
เรื่องมีมติของสภาฯ คณะบดี รศด.แก้ว
น. น.เอก สภ.ที่รัฐศาสตร์ วันที่ ๒๖/๒/๖๓
เป็นมติของสภาฯ เรื่องเรื่องสภาฯ เรื่องเรื่องสภาฯ
เรื่องเรื่องสภาฯ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(รศ.ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์)

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

มนตรี รอดแก้ว, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และวินัย ผลเจริญ. (2565). การเมืองเรื่องสมณศักดิ์,
วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 11(1).

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายมนตรี รอดแก้ว
วันเกิด	6 มกราคม 2528
ที่อยู่ปัจจุบัน	321 หมู่ที่ 10 ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ 36150
สถานที่ทำงาน	วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 57/1 ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษา ประโยค 1-2 สำนักเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2552	ปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2554	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม